

Verhoging en val van de planeten

Willem Venerius

*Oorspronkelijk uitgegeven in 1987 door Stichting
Arcturus.*

*In 2005 opnieuw uitgegeven in PDF-formaat door
RadixPro.*

In dit document vindt u de volledige tekst van
Verhoging en Val van de planeten van Willem Venerius.
Uitgezonderd enkele marginale correcties is de tekst
geheel gelijk aan het origineel.
De pagina-indeling van het oorspronkelijke document is
exact aangehouden.

Dit document kon alleen worden gepubliceerd dankzij
de bereidwillige medewerking van de auteur Willem
Venerius en van Joop Bökkerink, die de voorpagina van
dit boek ontwierp.

Dit boek kunt u downloaden bij RadixPro:
<http://radixpro.nl>
U vindt hier ook andere eBooks over astrologie.

Erratum

Op pagina 104 vergelijkt Venerius de standen voor 5 april 1579 v.C., zoals die zijn berekend door Seyffart, Kniepf en Kampherbeek.

Destijds waren dergelijke berekeningen erg complex. Door recente software zijn de berekeningen nu aanmerkelijk betrouwbaarder uit te voeren.

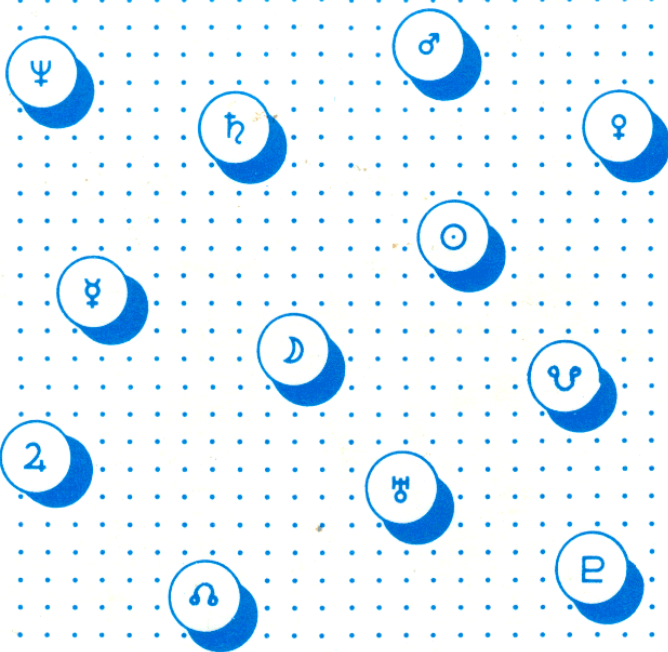
Wij hebben de standen nagerekend met een eerste versie van het programma RadixPro. De planeetberekeningen zijn van de Swiss Ephemeris.

De uitkomsten voor 5 april 1579 v.C. (astronomisch -1578), 5:19:43 plaatselijke tijd (Zonsopkomst), 32°33' NB 44°26' OL (Babylon) zijn:

Zon	0°42' ♀
Saturnus	20°22' ♄
Jupiter	25°39' ♃
Mars	11°55' ♂
Venus	4°33' ♀
Mercurius	12°52' ☿
Maan	8°44' ♀

P.J. Vaessen

VERHOGING EN VAL VAN DE PLANETEN

EEN EEUWENOUDE ASTROLOGISCHE RAADSEL

WILLEM VENERIUS

Arcturus

Willem Venerius

VERHOGING EN VAL VAN DE PLANETEN

Een eeuwenoud astrologisch raadsel.

ISBN 90-71586-02-2

1e druk 1987

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie microfilm of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Korte citaten ten behoeve van boekbesprekingen zijn toegestaan.

Opgedragen aan de nagedachtenis van Thomas Ring.

Dit boek was nooit tot stand gekomen zonder de
onbaatzuchtige en collegiale hulp van:
Albert Bredenhoff, Drs. Roland Hepp, Joyce Hoen,
Jan Kampherbeek, Thomas Ring, Jaap Schalekamp,
Henri Spijkerman, en de Stichting Arcturus.

- blanco pagina -

VOORWOORD

De verhogingen van de planeten worden door veel astrologen beschouwd als een wezenlijk onderdeel bij de duiding van een horoskoop. Over de achtergronden en de oorsprong is over het algemeen weinig bekend. Vanaf 1975 heb ik mij intensief beziggehouden met het onderwerp Verhoging en Val. Bij mijn eerste publicaties op dit gebied meende ik al de juiste systematiek gevonden te hebben, maar het bleek slechts het begin te zijn van een langdurige speurtocht naar de waarheid achter verhoging en val.

Het is me duidelijk geworden, dat de talrijke pogingen om de verhogingen van de planeten te verklaren onderverdeeld kunnen worden in verschillende categorieën. Deze categorieën vormen de structuur van dit boek.

Eerst worden de termen en hun toepassingen belicht. Dan volgen de theorieën, die de verhogingstekens proberen te verklaren waarbij tevens het oudst bekende materiaal behandeld wordt. Vervolgens komen de pogingen om de exacte verhogingsgraden te verklaren aan bod. De volgende hoofdstukken beschrijven onderzoek dat astrologen en historici hebben verricht naar de oorsprong van het fenomeen. In de twintigste eeuw is empirisch onderzoek verricht naar de waarde van verhoging en val. Het meest recente onderzoek is hier opgenomen.

Over het thema Verhoging en Val van de planeten is veel en uiteenlopend materiaal verschenen. In deze studie hoop ik hoofdlijnen aan te geven en de lezer vertrouwd te maken met de achtergronden van verhoging en val van de planeten.

- blanco pagina -

INHOUD

1 VERHOGING EN VAL

- De begrippen verhoging en val - Definities
- De verhogingsgraden - De verhogingstekens
- De Indische astrologie - De verhogingen in de kunst
- Astrologische encyclopedieën

2 NEDERLANDSE PUBLIKATIES

- Thierens - Merens - Burgers - Gorter - Ram - Knecht
- Snijders - Van Schilfgaard - Van Dam - Bakker
- Hamaker-Zondag

3 BUITENLANDSE PUBLIKATIES

- Almansor - Privat - De Vore - Brandler-Pracht - Janduz
- Morpurgo - Morin de Villefranche

4 BRONNEN UIT DE OUDHEID

- Ptolemeus - Kritieken - Porphyrios - Firmicus Maternus
- Plinius - Dorotheos van Sidon - Vettius Valens
- Sextus Empiricus - Anonymus van 379
- Paulus van Alexandrië

5 DE GRADEN ALS GETALLEN

- Fankhauser - Halbronn - James III - Shankar - Bredenhoff

6 DE GULDEN SNEDE

- Vehlow - Commentaar - Martinek - Commentaar - Elwell

7 DE SPEURTOCHT VAN KNIEPF

- Kniepf - Zodiakus - Twee oudere bronnen
- De feestkalender der Parsen - De bijdragen van Seyffart
- Mercurius in Maagd

8 SCHUILPLAATSEN

- De theorie van Fagan en Gleadow - Recent Advances
- Commentaar

9 VASTE STERREN

- Kritzinger - Weidner/Wöllner - Gleadow - Dorsan
- Knappich - Commentaar - Boll, Bezold en Gundel

10 EMPIRISCH ONDERZOEK

- Knecht - Carter - Gouchon

11 SAMENVATTING EN CONCLUSIE

- De oorsprong - Vaste sterren - Empirie

LITERATUUR

APPENDIX

- blanco pagina -

Hoofdstuk 1

VERHOGING EN VAL

Verhoging en val van de planeten hebben altijd een mysterieuze rol gespeeld in de astrologie. In de loop van de eeuwen raakten veel astrologen ervan overtuigd dat een goede horoskoopduiding eigenlijk alleen mogelijk was als men rekening hield met de verhogingen. De grondslag voor deze opvatting werd in de westerse astrologie met name gelegd door Ptolemeus. Morin de Villefranche maakte de verhogingen tot een belangrijk onderdeel van zijn systematische duidingsleer en via hem kwam deze duidingstechniek in de moderne astrologie terecht. Veel astrologen zijn van mening, dat de verhogingen te maken hebben met het geestelijke niveau van de geborene. In de Indische astrologie kent men aan de verhogingen in elk geval een dergelijke betekenis toe. Toch zijn niet alle astrologen overtuigd van de waarde van de verhogingen bij het duiden van horoscopen. De befaamde Duitse astroloog Thomas Ring bij voorbeeld heeft in navolging van Albert Kniepf deze zogenaamde waardigheid helemaal overboord gezet. In de geschiedenis van de astrologie hebben nagenoeg alle grote astrologen hun licht over deze zaak laten schijnen.

De begrippen verhoging en val

De benamingen "verhoging en val" komen in astrologische boeken het meest voor, maar daarnaast worden "verheffing" en "exaltatie" gebruikt, die synoniem zijn met het woord verhoging. Behalve in samenstellingen zoals loonsverhoging en machtsverheffing treft men de begrippen verhoging en verheffing weinig aan in het taalgebruik van alledag maar in enkele bijbelteksten komen ze wel voor.

"Laat de geringe broeder echter juichen over zijn

verhoging en de rijke over zijn vernedering, want hij zal als een bloem voorbijgaan", lezen we in Jakobus 1:9. En in Genesis 4:7 vraagt Jahweh aan Kain: "Indien gij u tot goeddoen keert, zal er dan geen verheffing zijn?" Het Latijnse woord voor verhoging is exaltatio. "Exaltatio" komt nog in een heel andere samenhang voor. W. Gundel schrijft in "Neue astrologische Texte des Hermes Trismegistos": "Het gebied van 10 tot en met 15° Ram draagt als bijzondere naam dit op zichzelf zuiver astrologische begrip van de verhoging van een planeet in de dierenriembeelden. Volgens de gangbare leringen heeft de Zon zijn verhoging op 19° Ram. ... Bovendien draagt nog 26-27° Boogschutter deze naam. De voorspellingen kondigen hier mensen aan, die wat lichaam en geest betreft boven anderen uitsteken. Velen worden ook gewapende strijders..."

Definities

"Verhoging en val" kan in astrologische boeken zowel op hele dierenriemtekens als op bepaalde graden in die tekens betrekking hebben. Wilhelm en Hans Georg Gundel, die de geschiedenis van de astrologie grondig onderzochten, schrijven:

"Verhoging (hypsoma, exaltatio, altitudo) en val (tapeinoma, koiloma, delectio, depressio) waren volgens antieke en moderne astrologische mening bepaalde graden in de dierenriem, waarop de planeten hun grootste en sterkste, respectievelijk geringste invloed uitoefenden."

In hun kritische overzicht van de astrologische ontwikkelingen tussen 1900 en 1976 vatten Dean en Mather het als volgt samen: "Traditioneel heeft elke planeet ook een teken, waar hij 'verhoogd' is. Dit betekent simpelweg dat zijn goede kanten benadrukt worden. In het tegenoverliggende teken, zijn 'val', worden zijn slechte kanten benadrukt."

Astrologen kiezen definities voor verhoging en val, die sterk door hun eigen taalgebruik gekleurd zijn maar in essentie komen ze met deze omschrijving overeen.

De verhogingsgraden

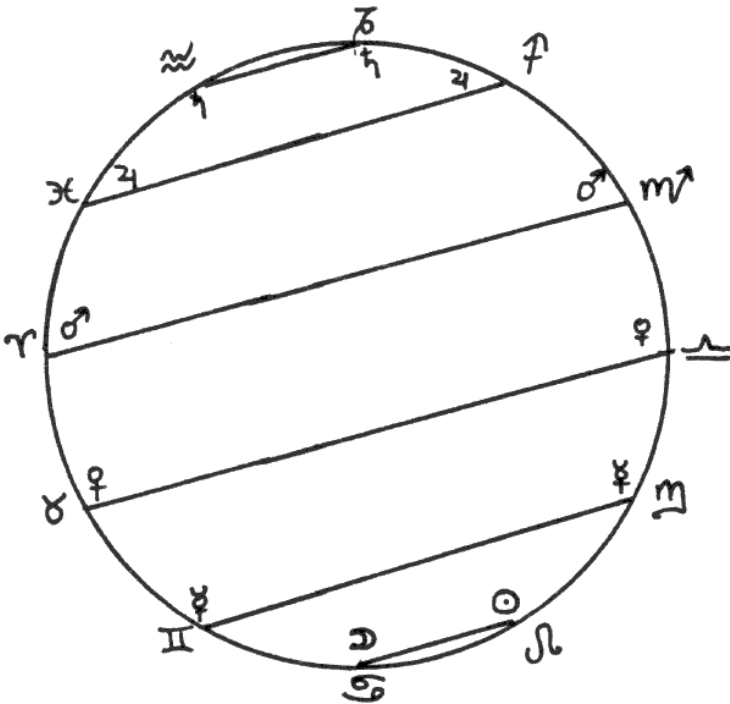
De astrologische traditie kent aan de Zon, de Maan en de 5 andere al in de Oudheid bekende planeten de volgende verhogingsgraden toe:

Planeet:	Verhoging:	Val:
Zon	19° Ram	19° Weegschaal
Maan	3° Stier	3° Schorpioen
Mercurius	15° Maagd	15° Vissen
Venus	27° Vissen	27° Maagd
Mars	28° Steenbok	28° Kreeft
Jupiter	15° Kreeft	15° Steenbok
Saturnus	21° Weegschaal	21° Ram

Niet alle astrologen noemen deze graden, als zij over de verhogingen van de planeten praten. Velen noemen hier en daar andere graden, en sommigen laten de graadaanduidingen helemaal weg. Tabellen in de Appendix geven een chronologisch overzicht van de traditionele en de afwijkende vermeldingen in de astrologische literatuur. Uranus, Neptunus en Pluto waren in de Oudheid en in de Middeleeuwen nog niet bekend en hebben dus ook geen traditionele verhogingen. De ontdekking van deze planeten gooide het antieke schema van de domicilies, de eigen tekens der planeten, danig in de war.

Een tijd lang heerste er in astrologische kringen verwarring over de vraag, aan welke dierenriemtekens men de nieuwe planeten moest toekennen. Uranus werd zelfs 'de zwerver zonder huis' genoemd. Deze kwestie staat nog altijd ter discussie in de astrologische wereld. Veel astrologen probeerden

ook de mysterieplaneten Uranus, Neptunus en Pluto een vaste plaats in het schema van de verhogingen te geven. Over de juiste toekenning van tekens en graden van verhoging aan deze drie planeten zijn de meningen evenwel zeer verdeeld. De meeste astrologen noemen Schorpioen als verhogingsteken van Uranus, voor Neptunus worden de tekens Tweelingen, Kreeft, Leeuw, Boogschutter en Waterman genoemd.

De domicilies der planeten.

Aan Pluto werden sinds zijn ontdekking in 1930 Ram, Tweelingen, Kreeft, Schorpioen, Boogschutter en Waterman ale verhogingsteken toegekend. Enkele astrologen preciseren deze toekenningen en noemen

ook een verhogingsgraad.

Bepaalde astrologische scholen zoals WvA, de Werkgemeenschap van Astrologen, werken met planeten die nog niet ontdekt zijn en een baan buiten Pluto zouden beschrijven. Zulke planeten noemt men hypothetische planeten. Ook aan hypothetische planeten werden wel verhogingen toegekend.

De verhogingstekens

Niet alle astrologen noemen graden in de dierenriem, waarop de planeten in verheffing zouden staan. Velen praten slechts over verhogingstekens. Waarschijnlijk was Ptolemeus de eerste, die de verhogingen als dierenriemtekens voorstelde. Bouché-Leclercq schrijft hierover: "Eerst passeert Ptolemeus stilzwijgend de notatie van de graad, maar die notatie is eigen aan het systeem van de hypsomata. Hij moet deze graden wel gekend hebben, want Sextus Empiricus, die nauwelijks recenter is en geen astroloog was, kent zelfs de exacte verhogingsgraad van de Zon. Overigens is er evenmin sprake van een specifieke graad in de drie astrologische papyrussen in het Brits Museum (nrs. XCVIII, CX en CXXX) waarin de hypsomata en tapeinomata genoemd worden."

Welke verstrekkende gevolgen deze weglating voor de ontwikkeling van de astrologie had, blijkt uit hetgeen Wilhelm Knappich schrijft: "De westerse astrologie heeft de leer van de verhogingen ongewijzigd gehandhaafd, alleen heeft zij met Ptolemeus het zwaartepunt op de hele tekens gelegd. Zo hebben Cardanus, Junctinus, Rantzau, Placidus en Morin de Villefranche de exaltatie als de tweede essentiële waardigheid van een planeet behandeld en er bij de beoordeling van de sterkte van een significator dienovereenkomstig rekening mee gehouden." De dierenriemtekens, die als verhogingen aan de

planeten worden toegekend, vertonen verschillen. Dat geldt vooral voor de tekens, die aan Neptunus en Pluto toebedeeld worden.

De Indische astrologie

In de Indische astrologie kent men bijzonder veel waarde toe aan de verhogingen van de planeten. Om de kracht van een planeet in een horoskoop te bepalen voert men een proces in zes stappen uit, dat Shad Bala heet. De berekening van de Shad Bala geeft de kracht van een planeet, die in punten (virupa's) uitgedrukt wordt. Een planeet met een hoge Shad Bala waarde heeft meer invloed om goed te doen in het leven van iemand dan een planeet met een lage Shad Bala waarde. Daarom is een kwaadaardige planeet (malefic), die sterk staat nog beter dan een goedaardige planeet (benefic), die zwak staat. De Shad Bala wordt bepaald aan de hand van de volgende zes categorieën, die elk weer hun onderverdelingen kennen:

1. Kracht van de positie.
2. Kracht van de richting.
3. Kracht van de tijd.
4. Kracht volgens declinatie.
5. Kracht van de beweging.
6. Kracht van de helderheid.

Bij de kracht van de positie wordt als tweede bepalende faktor de kracht van de verhoging genomen, de Uccha Bala. De kracht van de verhoging of Uccha Bala heeft verschillende functies bij het duiden van een geboortehoroskoop. Zo beschrijft de Uccha Bala onder andere de groei en ouderdom van iemands ziel en zijn karma. Op die manier ontsluit de verhogingssterkte de ware roeping en de hoeveelheid succes, die iemand in zijn leven zal hebben. Verder is de Uccha Bala een faktor bij het bepalen van de levensduur. Elke planeet heeft zijn eigen punt van hoogste exaltatie, en de waarde van dat

punt is 60 virupa's. Overeenkomstig zijn afstand tot die verhogingsgraad, krijgt elke planeet een proportionele virupa-waarde. Precies tegenover het punt van hoogste exaltatie ligt het punt van de diepste val, Nikka of Neecha genoemd. Op dit punt krijgt een planeet een waarde van nul virupa's. In de praktijk wordt de Uccha Bala of verhogingskracht altijd vanaf het punt van de diepste val berekend. Robert de Luce geeft in zijn boek "Constellational Astrology" een begrijpelijke uiteenzetting van de Indische duidingstechnieken, waarbij hij ook beschrijft hoe de virupa-waarde precies berekend moet worden. De basis voor die berekening vormen de Indische verhogingsgraden, die ten dele verschillen van de westerse verhogingsgraden.

Planeet:	Uccha (60 virupa 's):	Neecha (0 virupa's):
Zon	10° Ram	10° Weegschaal
Maan	3° Stier	3° Schorpioen
Mercurius	15° Maagd	15° Vissen
Venus	27° Vissen	27° Maagd
Mars	28° Steenbok	28° Kreeft
Jupiter	5° Kreeft	5° Steenbok
Saturnus	20° Weegschaal	20° Ram

De verhogingen der planeten in de kunst

Soms werden de verhogingen van de planeten in de kunst gebruikt. Marcus Manilius schrijft bij voorbeeld: "Wie de negentiende graad Weegschaal op de Ascendant heeft, zal in tegenwoordigheid van de keizer gekruisigd worden." De Duitse astroloog Johannes Vehlouw legt uit dat het kruisigen betrekking heeft op Saturnus in zijn verhoging; de keizer is de zonnelogos, die tegenover Saturnus in verhoging staat. Gelukkig is de uitspraak van Manilius dus slechts verdichtsel en geen onafwend-

baar noodlot voor de vele mensen die de negentiende graad Weegschaal op hun Ascendant hebben. In het werk van de Romeinse dichter Ovidius, dat veel verwijzingen naar astrologie en verwante praktijken bevat, wordt de verhoging van Venus genoemd (Gundel). In de beroemde sprookjesverzameling van duizend en een nacht noemt de slavine Tawaddud de verhogingen 'ascendanten' en de val 'descendanten' (Knappich).

Boll, Bezold en Gundel vermelden dat ook de beeldende kunst de exaltaties tot onderwerp heeft genomen. Afbeeldingen in hun boek "Stern Glaube und Sternedeutung" getuigen hiervan. In zijn werk "Sphaera" schrijft Franz Boll, dat zich volgens Brugsch op de ronde dierenriemvoorstelling van Dendera "Mercurius tussen Leeuw en Maagd, Saturnus tussen Maagd en Weegschaal, Mars tussen Boogschutter en Steenbok (veeleer boven Steenbok), Venus tussen Waterman en Vissen, en Jupiter tussen Tweelingen en Kreeft bevindt."

Hij vervolgt: "Brugsch dacht dat hier, in tegenstelling tot de rechthoekige dierenriem van Dendera, een dateerbare constellatie gegeven zou zijn; men zou aan de termijn van het bouwen van de tempel of aan de horoscoop van de heerser kunnen denken. Maar Venus kan niet verder dan 48 graden van de Zon verwijderd staan en Mercurius niet meer dan 23 graden. Hun onderlinge afstand kan dus nooit groter zijn dan ten hoogste 71 graden. Wie dat overdenkt, zal niet eens beginnen een constellatie te berekenen, waarin Mercurius zich bij Leeuw en Venus zich bij Waterman moet bevinden - ongeveer 180 graden van elkaar verwijderd! Hier is veeleer ook niets anders dan een astrologische leer geïllustreerd... een kleine cursus astrologie in de tempel van Dendera. In de tempelvoorhof konden de planeten in hun eigen tekens aanschouwen, op het plafond van een Osiriskamer in hun exalta-

tie. Elke planeet heeft twee eigen tekens, doch slechts één verhoging: vandaar de dubbele weergave van elke planeet in de tempelvoorhof, de enkele daarentegen in de Osiris-kamer. Het raadsel, wat de bedoeling van deze afbeeldingen is, is daarmee op zeer eenvoudige wijze tot een uiteindelijke oplossing gebracht, geloof ik."

Astrologische encyclopedieën

Het is verbazingwekkend, dat veel met name recent verschenen astrologische encyclopedieën niet de verhogingsgraden noemen, maar volstaan met het opsommen van de verhogingstekens. Fleming-Mitchell, Bytheriver, Partridge, Randall, Hall en Janduz pretenderen allen een encyclopedie geschreven te hebben, maar de verhogingsgraden schijnen zij niet te kennen. In "A dictionary of Astrology" van Dal Lee en in de "Dictionary of Astrology" van H.E. Wedeck, die nota bene de ondertitel "a complete guide to astrological concepts" draagt, ontbreken de verhogingen zelfs helemaal !

Wilson en De Vore, die beiden een astrologische encyclopedie publiceerden, noemen zowel tekens als graden van verhoging. De Vore noemt hier en daar twee toekenningen, maar dat komt doordat hij andere auteurs aanhaalt. De tabel van verheffingstekens bij De Vore is trouwens opmerkelijk. Mercurius staat bij hem verhoogd in Waterman, Uranus in Schorpioen, Neptunus in Tweelingen en Pluto in Ram. Hij schrijft verder: "Sommige autoriteiten ... geven Steenbok als de verhoging van Jupiter." Jammer genoeg vermeldt hij niet, waar hij deze merkwaardige toekenningen gevonden heeft. Wat Wilson schrijft, is minstens zo vreemd: "De Drakenkop en de Drakenstaart kregen ook hun verhoging toebedeeld, eerstgenoemde in Tweelingen, laatstgenoemde in Boogschutter. Moderne astronomen hebben de verhogingen van de planeten tot bepaalde graden beperkt en

beschouwen de Zon pas als verhoogd, als hij op de negentiende graad Ram komt, de Maan staat verhoogd op 3° Stier... en de Drakenkop en Drakenstaart op 3° Tweelingen en Boogschutter. Ptolemeus geeft echter geen verhogingen voor de maansknopen, noch beperkt hij de planeten tot een bepaald aantal graden."

Net als veel astrologen schijnt Wilson te denken, dat het oorspronkelijk om verhogingstekens ging, die in onze tijd pas gereduceerd werden tot verhogingsgraden. Zijn opmerking, dat astronomen zulks deden, zal wel aan een verschrijving te wijten zijn. In feite zijn de verheffingstekens evenwel een latere vereenvoudiging van de oorspronkelijke graden. Dat blijkt uit het citaat van de historicus Bouché-Leclercq en uit de publikaties van Boll, Bezold en Gundel.

Hoofdstuk 2

NEDERLANDSE PUBLIKATIES

Als we voor een onderzoek naar de waarde en de oorsprong van de verhogingen uitsluitend aangewezen waren op publikaties in het Nederlandse taalgebied, dan zou het resultaat van ons onderzoek erg mager zijn. Gekunstelde verklaringen moeten het klakkeloos overnemen van een traditioneel gegeven rechtvaardigen, terwijl uit astrologische artikelen en boeken zelden blijkt, dat de schrijvers op de hoogte zijn van de achtergronden van de verhogingen der planeten.

De Nederlandse auteurs Burgers, Gorter, Snijders, Ram, Parker, Schilfgaarde en Jelsma noemen en/of beredeneren alleen verhogingstekens. Slechts Thierens, Merens en Van Dam noemen de traditionele verhogingsgraden.

Karen Hamaker-Zondag noemt zowel tekens als graden van verhoging. In een van haar boeken geeft zij voor Mercurius 15° Maagd maar in een ander boek het teken Waterman.

Thierens

A. E. Thierens was waarschijnlijk de eerste, die in Nederland over de verhogingen schreef. In 1909 verscheen zijn "Leerboek der Astrologie", een bundel vroegere opstellen in het "Nederlandsche Tijdschrift voor Moderne Astrologie" (1906, 1907) en "Urania" (1907, 1908). Thierens noemt als bronnen Dupuis en Robert Fludd. Hij merkt op, dat Dupuis voor de verhoging van Mars 18° Steenbok geeft, terwijl Fludd 28° Steenbok noemt.

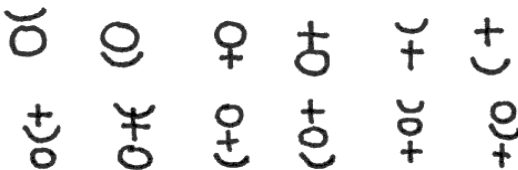
In zijn "Astrologische Berekeningen" uit 1932 citeert Thierens beide bronnen nog steeds.

Merens

In 1914 schrijft Herm. Merens: "Bovendien heeft elke planeet een bepaald punt in den Zodiac, de verheffing dier Planeet genoemd, waar de invloed zich zeer krachtig en min of meer verfijnd doet kennen. Over de ware betekenis der verheffing kan weinig gezegd worden; de kennis hiervan behoort bij dat deel der Astrologie, dat door traditie uit de oudheid bewaard is gebleven en waarvan het 'waarom' nog niet volledig begrepen wordt. In het Teeken, tegenover het verheffingspunt liggende, vindt de Planeet haar Val; de kracht werkt hier zwak, onzuiver." Merens laat een tabel met de traditionele verheffingsgraden en de valtekens volgen. Hij kent de val dus aan hele tekens toe, maar de verhoging aan bepaalde graden. "Over de Planeten Uranus en Neptunus is in dit opzicht nog niet veel bekend", voegt hij er aan toe.

Burgers

Helena S.E. Burgers is heel wat langer van stof in haar artikelenserie uit 1923 en 1924 in het tijdschrift Urania. En minder terughoudend. Zij was arts te Amsterdam, vertaalde "Medische Astrologie" van Max en Augusta Foss Heindel en vond ook de twee- en drieledige glyphen (notatiewijzen) voor de planeten uit. In plaats van de traditioneel door astrologen gehanteerde schrijfwijzen van de planeten introduceerde Burgers een systeem, dat gebaseerd was op boog, kruis en cirkel. Met deze elementen kan men twaalf combinaties maken.

De glyphen volgens Burgers.

Het lag voor de hand deze twaalf planeten over de twaalf dierenriemtekens te laten heersen. Leeuw tot en met Steenbok kregen de tweevoudige, Waterman tot en met Kreeft de drievoudige glyphen. Volgens Burgers is het "de enige logische en dus zeer overzichtelijke manier, de planeten in schrift te symboliseren". Zij koppelde allerlei diepzinnige speculaties aan haar vondst.

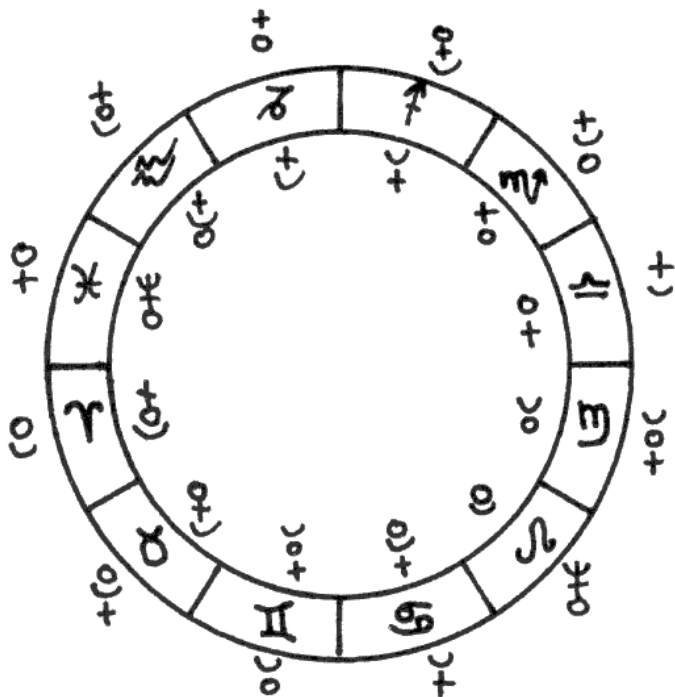
Wilhelm Knappich schrijft evenwel: "De nog heden gebruikelijke symbolen of zegels voor de planeten ontstonden geenszins vanuit mystische speculaties over kruis, boog en cirkel, maar zijn eenvoudige afkortingen. Het zijn de beginletters van de Griekse namen voor de planeten plus een afsluitende streep. De symbolen voor Zon en Maan zijn beeldtekens, die op dezelfde manier al in de hieroglyphen voorkwamen."

Helena Burgers beschouwt logica en overzichtelijkheid klaarblijkelijk als criteria voor waarheid. Net als zoveel astrologen houdt zij geen rekening met de ontstaansgeschiedenis van overgeleverde fenomenen, maar schept zij liever zelf iets nieuws. Dat geldt zeker voor de verheffingen. In de visie van Burgers verhouden de planeten zich tot de tekens als een werktuig tot het materiaal. Planeten kunnen over tekens 'heersen' of 'regeren' en planeten kunnen in exaltatie staan in bepaalde tekens. Zij schrijft:

"Noemen we het regeren een gebeuren, zo past het woord toestand op de verheffing... De begrippen verschillen principieel. De meeste astrologen geloven, dat exalteren een bijzonder gunstige manier van heersen is, terwijl deze dingen meer elkaars tegendeel zijn".

Zij geeft daarvan het volgende overzicht:

(De heersende planeten staan in dit schema in de binnenste cirkel, de exalterende in de buitenste.)

Domicilies en exaltaties volgens Burgers.

"De exaltaties van Isis, Osiris, Horus en Neptunus vindt men, voorzover ik weet, niet opgegeven in de astrologische literatuur", licht zij toe. Dat zou ook zeer verwonderlijk zijn, want Burgers introduceert deze planeten zelf. Volgens haar behoeft men "de volkomen regelmaat en symmetrie van deze figuur maar te zien, om te begrijpen, dat Isis in Boogschutter, Osiris in Waterman, Hermes in Schorpioen en Neptunus in Leeuw exalteert." Schorpioen moet natuurlijk Maagd zijn, maar er is fundamentele kritiek op dit betoog mogelijk. Burgers scheidt eerst een eigen notatiesysteem en kent vervolgens

de twaalf combinatiemogelijkheden als planeten toe aan de twaalf dierenriemtekens. Zij gaat daarbij uit van haar eigen, vooropgezette symmetrie. Achteraf beroept zij zich op de harmonieuze en symmetrische ordening om de geldigheid van het systeem aan te tonen. Daarmee zit ze in een cirkelredenering. Wat zij wil bewijzen, toont zij aan met behulp van datgene, wat zij juist wilde bewijzen. De "argumenten", die zij daarna in haar artikelen aanvoert, zijn slechts illustraties en niet meer dan pasklare vertalingen van de betekenissen der planeten. Enkele voorbeelden: "Isis, ontsluitend, in hoogspanning, onderhoudt in Boogschutter de werkzaamheid van Jupiter in dit teken; en omgekeerd. Eveneens is Osiris in zijn statische toestand in Waterman door de werkzaamheid van Uranus in dit teken; en ook weer omgekeerd. Men kan de exaltatie van de planeet de laatste, de opperste consequentie van het teken noemen, het gesublimeerd zijn, de abstracte synthese, de Idee die er aan ten grondslag ligt. Zo geeft Leeuw in zijn rijpheid, in zijn afheid, in zijn geheel onbelemmerde en nergens verknoeide werkzaamheid (Zon) de exaltatie van Neptunus. Het hart is het symbool van liefde en alle liefde culmineert in opperste toewijding. Zo is de Zon als zelfstandig-bewuste-afartheid het wezen van Ram, het eerste vuur, het nog onbewuste bewustzijn." Hier is de logica ver te zoeken. Stijlfiguren als "onbewuste bewustzijn" noemt men in de taalkunde een oxymoron, wat niet ver van een paradox verwijderd is. Beide zijn typische produkten van de retoriek. De motivaties, die Burgers voor de verhogingstekens geeft, berusten op eigen vondsten, een cirkelredenering en willekeurige illustraties. Dit geheel wordt versluierd achter theosofisch gekleurde retoriek, waarvan ik de ergste voorbeelden achterwege heb gelaten.

Gorter

Corn. Gorter baseert de traditionele verhogingstekens grotendeels op overeenkomsten tussen de planeet, die in een bepaald teken verhoogd staat, en de planeet die in dat teken heerst. Alleen Mars en Saturnus beredeneert hij vanuit de overeenkomst tussen planeet en teken. Omdat Gorter z'n argumentatie nu eens op de heren van de tekens en dan weer op de betekenissen van de dierenriemtekens zelf betreft, missen zijn verklaringen uniformiteit. Het zijn slechts ad hoc verklaringen. Veel astrologen zit het niet lekker, dat Mercurius zijn verhoging en zijn domicilie in hetzelfde teken heeft. Gorter schrijft: "Mercurius heeft geen verhoging, zijn val heeft hij in de tegenpool van Virgo, dat is in Pisces. Dit is de enige uitzondering op de regel van beheersing en exil." Corn. Gorter en René Jelsma zijn de enige Nederlandse astrologen, die Mercurius geen verhogingsteken geven.

Ram

Volgens Th.J.J. Ram, de feitelijke grondlegger van de Werkgemeenschap van Astrologen, "moet er een esoterische grond achter de verheffingen zitten". Hij verwijst met deze uitspraak naar oncontroleerbare kennis. De argumenten die Ram noemt voor de verheffingstekens zijn niet steekhoudend. Enkele voorbeelden: "De heer van Leo staat in verheffing in Aries. Natuurlijk! De leeuw wordt het Lam Gods, de projectie van het zelf als geestelijk wilsaspect wordt dan verplaatst naar de fase van het hoogste zelfbewustzijn, gaat ter Initiatie. ... Mars staat in verheffing in Capricornus. Inderdaad. De techniek vindt haar hoogtepunt in 'het systeem', in tabel en grafische voorstelling. In de complete vorm is de energie uitgewerkt. Men kan ook zeggen: Mars als begeerte kan niets hoger be-

reiken dan de hoogste eer, ten slotte de "laatste eer". Jupiter staat in verheffing in Cancer. Het instinct tot groei leeft zich uit in de cosmische ruimte, of, berust op afkomst en is afhankelijk van de voedselopname. In de esoteriek weet men van een Aurisch omhulsel en etherisch dubbel..."

Gorter verweet ik gebrek aan uniformiteit in zijn argumentatie. Bij Th.J.J. Ram is een overkoepelend gezichtspunt helemaal afwezig. Telkens kiest hij een andere optiek om de verhogingstekens te rechtvaardigen. Bij de Zon is zijn motivatie op het christendom gebaseerd, bij Mars op abstractie, bij Jupiter op de biologie en een soort esoterie. De "verklaringen", die hij voor de andere planeten geeft, vormen een grabbelton vol astrologisch jargon. Ram schrijft: "De verheffing van Vulcanus (trad. Merc.) bevredigt niemand en terecht. Evenmin kan Hermes in Virgo in verheffing staan. Deze beide planeten staan m.i. in verheffing in vaste tekens, in tekens van eenheid en middelpuntigheid. Naar mijn gevoel staat Vulcanus in Leo in verheffing; het verstand dat vanuit het middelpunt alles overziet, de cosmische Opziener aan de levenszijde".

Omdat de verheffing van Mercurius niemand bevredigt, corrigeert Ram op grond van eigen inzicht en gevoel de traditie. Op deze subjectieve gronden kent hij aan planeten verheffingstekens toe, die niet overeenkomen met de astrologische traditie maar binnen de werkgemeenschap van Astrologen tot dogma werden. De tekens, die Ram noemt voor Vulcanus en Hermes, wijken overigens af van de tekens, die Burgers voor deze hypothetische planeten noemde.

Knegt

De enige schrijver uit de vooroorlogse periode, die zich gereserveerd opstelt ten aanzien van

verhoging en val der planeten, is Leo Knecht. Hij noemt de precieze graden en beroept zich op zijn horoscooparchief, op empirisch materiaal dus. Hij schrijft: "Het is natuurlijk mogelijk - en onder dit voorbehoud oefenen wij slechts kritiek - dat aan ingewijde astrologen in vorige eeuwen bekend geweest is, in welke graden van de Zodiak een planeet de hoogste of meest verheven kracht bezat. Zo ja, dan zou de praktijk ons daarvan alleen kunnen overtuigen. En nu bezit ik in mijn archief juist allerlei horoscopen, waarin Zon en Maan etc. zich precies in die graden van de Zodiak bevinden, zonder dat van de verheven of minderwaardige individuele dan wel persoonlijke kwaliteiten van zo iemand ook maar iets blijkt. In de praktijk hebben we aan deze gegevens over de speciale kracht of werking der planeten dus niet 't minste houvast en dienen ze als zodanig dan ook buiten beschouwing te blijven... Misschien schenkt het deze of gene conservatieve astrologische geest echter nog wel enige voldoening te vernemen, dat de indeling in de tekens van verheffing of val dikwijls gezocht wordt in de ethische of filosofische grondslagen voor de twaalf Zodiaktekens of, op een wat lager plan - in de wederkerige sympathie en antipathie der planeten. In het laatste geval luidt de diepzinnige beschouwing dan bij voorbeeld als volgt: Jupiter is door zijn aard en uitstraling in onverholen sympathie met de Maan, die het teken Kreeft beheerst, dus... staat Jupiter in dat teken in verheffing! Maar... ook Venus is in sympathie met deze beide planeten en toch wordt deze in de hemelshuizen van Maan of Jupiter niet als een eregast beschouwd, maar naar het teken Vissen verwezen. Conclusie: daarmee verklaart men niets, maar beredeneert men een gegeven alleen op een wijze, die de logica sust. Nu is er zonder twijfel veel voor te zeggen om Venus in Vissen, Maan in

Stier of Mars in Steenbok als een sterke positie voor die planeten te beschouwen... maar dat ze nu juist daar en in die speciale graden zo extra ordinair zouden werken is een denkbeeld, waarvan de moderne astrologen beter kunnen afstappen."

Snijders

Ir.C.J. Snijders geeft dezelfde verheffingstekens voor de planeten als Th.J.J. Ram. Verder merkt hij op: "In tegenstelling met de beheersing heeft de verheffing geen enkele astronomische grondslag en ook zelfs geen systeem. Zij berust op de overlevering uit de grijze oudheid ... en op de ervaring." Kort en bondig formulerend doet Snijders in deze passage enkele opmerkelijke uitspraken:

1. De verheffing heeft geen enkele astronomische grondslag.
2. De verheffing heeft zelfs geen systeem. Daar zijn heel wat astrologen het niet mee eens, getuige de vele theorieën, hypotheses en verzinsels, die er over de verhogingen bestaan en die in dit boek aan de orde komen.
3. De beheersing heeft wel een astronomische grondslag.

Snijders bedoelt misschien, dat er voor de domicilies wel een logisch aanvaardbaar systeem bestaat, dat met de astronomische werkelijkheid in zoverre te maken heeft, dat aan de tekens Leeuw tot en met Steenbok de planeten werden toegekend in een volgorde, die ze ook in ons zonnestelsel hebben.

4. De verheffing berust op overlevering uit de grijze oudheid.

Dat is zeker waar. De Oudheid heeft echter ook de precieze verheffingsgraden overgeleverd.

5. De verheffing berust op de ervaring.

Een veel gehoord argument in gesprekken met astrologen is "hun ervaring in de praktijk". De ervaring van Knecht lijkt evenwel te zijn, dat verho-

ging en val geen praktische waarde hebben. Maar naar hem is weinig geluisterd. Astrologen vinden het niet leuk, als iemand hun speelgoed afpakt.

Van Schilfgaarde

In 1959 verscheen het boek "Levenswegen" van Dr. P. van Schilfgaarde. Hierin geeft hij een tabel met de verheffingstekens, zoals Ram en Snijders die propageerden. Alleen geeft Van Schilfgaarde twee exaltaties voor Mercurius: manlijk zou Mercurius in Leeuw verhoogd staan, vrouwlijk in Maagd. Van Schilfgaarde maakt geen keuze tussen de Maan en Demeter, beide heersen in Kreeft en staan zusterlijk verhoogd in Stier. In de lijst van de valtekens komen enkele opmerkelijke toekenningen voor. Mercurius staat alleen in Vissen in val, niet in Waterman; Neptunus heeft zijn verhoging in Tweelingen maar zijn val niet in het tegenoverliggende teken Boogschutter, doch in Steenbok. Pluto en de drie hypothetische planeten Persefone, Hermes en Demeter hebben wel een verhogingsteken, maar geen val. Volgens Van Schilfgaarde "maakt men in de regel deze opstelling", maar in werkelijkheid wijken zijn toekenningen sterk af van de traditionele verhogingstekens.

Van Dam

Het duurde tot 1978 voor de verheffingen weer onderwerp van serieuze Nederlandse publikaties werden. In dat jaar publiceerde Drs. Wim van Dam in het periodiek Spica een artikel over duidingstechnieken, waarin hij ook de verhogingsgraden behandelde, en in hetzelfde nummer verscheen mijn eerste opstel over dit onderwerp. Van Dam is van mening, dat het begrip verheffing tegenwoordig "behoorlijk verwaarloosd wordt in de astrologie." Het lijkt hem moeilijk te bepalen, of een planeet in zijn verheffing nog beter staat dan in zijn

eigen teken, zoals Morin de Villefranche beweerde. "Laten we het er maar op houden dat hij in zijn verheffingsteken even goed (sterk) staat als in een teken waar hij over heerst", schrijft Van Dam. De juiste graad van verheffing is volgens hem in dit verband belangrijker. Hij geeft een aantal regels voor de horoscoopduiding, die hij afgeleid lijkt te hebben uit eigen onderzoekingen. Hij schrijft: "Voor zover mijn onderzoekingen hier uitsluitel over hebben kunnen geven schijnt de regel te zijn dat een planeet of cusp die in een teken staat dat de verheffing is van een andere planeet evenzeer beheerst wordt door die verheffingsplaneet als door de gewone heerser van dat teken en dat als hij - met een orbs van drie tot hooguit vijf graden - in de verheffingsgraad van een andere planeet staat, hij vrijwel alleen door die verheffingsplaneet beheerst wordt. In een dergelijk geval kan zonder meer gesteld worden dat de beide planeten in conjunctie staan: Venus in 19 Aries betekent dus een nadrukkelijke Zon-Venus-conjunctie. ... De vraag kan natuurlijk rijzen, welke planeet nu heerst over een huis: is het, met Vissen op de cusp, nu Jupiter, Neptunus of Venus? In de praktijk valt dit nogal mee, meestal staat een van de in aanmerking komende planeten opvallend veel sterker (in eigen teken of in een hoekhuis), of hij maakt als enige een aspect met de betreffende cusp of planeet. Ook komt het veel voor dat verschillende heersers verschillende (maar niet tegenstrijdige) informatie geven."

"Eindelijk eens begrijpelijke duidingsregels voor die mysterieuze verheffingen", zou de reactie van een onkritische lezer kunnen zijn. Van Dam verraadt zijn eigen onzekerheid echter al door de woordkeus "laten we het er maar op houden". Hij verwijst naar zijn onderzoekingen. Het materiaal,

dat hij onderzocht zou hebben, heeft hij tot op heden niet gepubliceerd. We weten dus niet hoeveel horoscopen Van Dam onderzocht heeft en hoe hij te werk is gegaan.

Van Dam noemt 28° Boogschutter de verheffingsgraad van Uranus, maar voegt er eerlijk aan toe, dat dit een privé idee is. Het was hem opgevallen "dat vele astrologen deze graad op een prominente plaats in hun horoscoop hadden staan".

Om hoeveel astrologen het gaat, vertelt Van Dam echter weer niet en ook het begrip "prominente plaats" is vaag. De regels die Van Dam voor de horoscoopduiding opstelt kunnen tot tegenstrijdigheden leiden. Dat bezwaar wuift hij weg. In de praktijk zou het nogal meevallen om te bepalen welke planeet nu heerst over een huis:

- a) de klassieke heerser van het teken op de cusp van dat huis;
- b) de moderne heerser van dat teken;
- c) de planeet die verhoogd staat in dat teken.

Meestal zou één van de kandidaten wel opvallend veel sterker staan. Maar wat, als dat nu eens niet het geval is? Astrologen lijken mij weinig gebaat bij duidingsregels, waarvan zij maar moeten hopen dat zich geen grensgevallen zullen voordoen. Tenzij horoscoopduiding niet anders is dan "god zegene de greep" moet een deugdelijke theorie juist houvast bieden in uitzonderlijke gevallen. Volgens Van Dam komt het ook veel voor, dat verschillende heersers verschillende (maar niet tegenstrijdige) informatie geven.

Iets dergelijks beweert Morin de Villefranche ook. Dat die informatie niet tegenstrijdig zou zijn, lijkt me vooral de wens van degene, die de regel ontworpen heeft.

Bakker

Het officiële standpunt van de Werkgemeenschap van Astrologen werd in 1982 door J.C. Bakker in het tijdschrift Urania belicht. Bakker ontvouwt een systeem, dat berust op de toekenningen van planeten aan tekens, zoals Th.J.J. Ram die geeft. Bakker geeft twee cycli van planeten:

Cyclus A

Planeet:	Verheffing in:	Heer van dat teken:
Apollo	Ram	Pluto
Pluto	Boogschutter	Jupiter
Jupiter	Kreeft	Demeter
Demeter	Stier	Persephone
Persephone	Maagd	Vulcanus
Vulcanus	Leeuw	Apollo

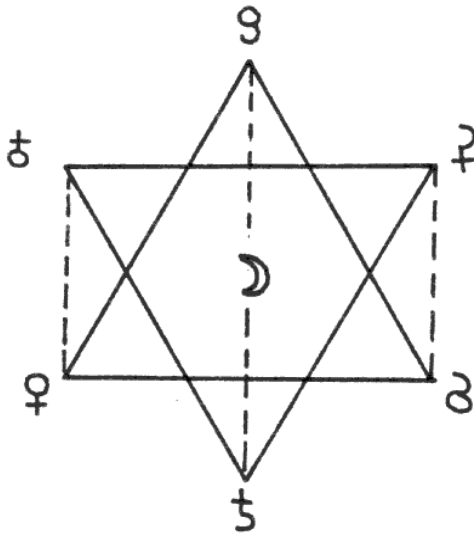
Cyclus B

Saturnus	Weegschaal	Venus
Venus	Vissen	Neptunus
Neptunus	Tweelingen	Hermes
Hermes	Waterman	Uranus
Uranus	Schorpioen	Mars
Mars	Steenbok	Saturnus

Beide cycli vormen een afgerond geheel. De planeet in kolom 1 staat verhoogd in het teken van kolom 2, waar de planeet uit kolom 3 heerst. Die staat op zijn beurt weer verhoogd in een bepaald teken, en zo voort, tot we terug zijn bij de eerste planeet van de cyclus. Bakker presenteert eveneens een rangschikking van de dierenriemtekens, waarbij men telkens vijf tekens verder gaat. De volgorde wordt dan:

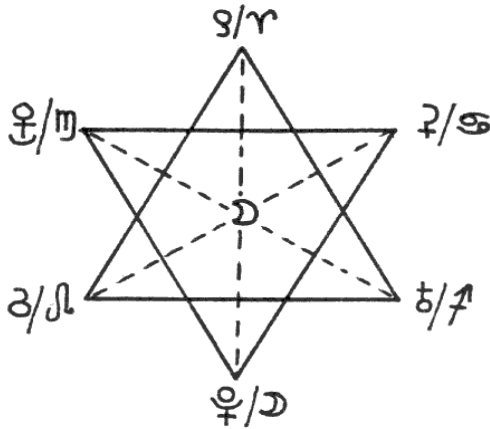
Ram - Maagd - Waterman - Kreeft - Boogschutter -
Stier - Weegschaal - Vissen - Leeuw - Steenbok -
Tweelingen - Schorpioen.

Men hoeft slechts de tekens Leeuw en Waterman in deze laatste serie van plaats te verwisselen om de cycli en de series identiek te maken. Dat doet Bakker dan ook. Vervolgens rangschikt hij de Zon en de binnenplaneten Mercurius (Vulcanus) en Venus alsmede de buitenplaneten Mars, Jupiter en Saturnus rond driehoeken, die samen een 'salomonszegel' opleveren.

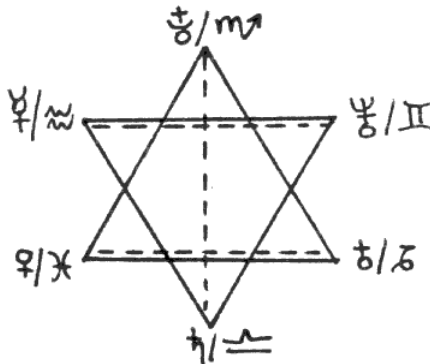
De planeten op een "Salomonszegel".

In deze zespuntige ster brengt Bakker enkele veranderingen aan. Hij vervangt de tweeledige symbolen Saturnus en Mars door de driedelige Demeter en Persephone. Wanneer hij nu 'n soortgelijke zespuntige ster voor de dierenriemtekens van de aanvankelijke serie A over de gecorrigeerde planetenzespunt legt, krijgt hij inderdaad "zes van de verheffingen zoals Ram die vermeldt."

De planeten en tekens samen.

Na enige vergelijkbare manipulaties lukt het ook de planeten van serie B bij de hen door Ram toegekende tekens te plaatsen op een zespuntige ster. Bakker noemt dit "een logisch geheel dat technisch wel sluitend is."

Planeten en tekens samen op Salomonszegel.

Het is gemakkelijk motieven aan te dragen voor de toekenning van verhogingstekens aan planeten. De toevoeging van drie extra planeten maakt een ordening nog fraaier. Verklaren waarom de planeten op hun specifieke verhogingsgraad zo bijzonder zouden staan, is veel moeilijker. Aan deze taak waagt Bakker zich niet. Geconfronteerd met de weglating van de specifieke graden schrijft hij: "Als ik er achteraf over nadenk, dan is het niet een kwestie van tekens of graden maar van tekens en graden. Al ga ik van graden uit, ik kom hoe dan ook in teken uit".

Het zal duidelijk zijn, dat dit een drogreden is. Bakker kan zich wel voorstellen, dat om vooralsnog onbekende redenen de graad in zoverre van belang is, dat daar de werkzaamheid optimaler is dan elders in het veld. En dan is er volgens hem in het veld een curve met toe- en afnemings. Maar deze voorstelling van zaken voert tot problemen. Mercurius en Jupiter staan midden in een teken verhoogd. Voor deze planeten zou nog kunnen gelden dat er een curve met toe- en afnemings in het verhogingsteken bestaat. Maar de Maan staat op 3° Stier verhoogd. Als de curve hier ook vijftien graden voor de verhogingsgraad begint, staat de Maan dus ten dele verhoogd in het teken Ram. Venus is op 27° Vissen verhoogd, Mars op 28° Steenbok. Zij zouden hun verhoging dus een flink stuk in het volgende teken hebben.

Dat Bakker van een door Th.J.J. Ram gegeven uitgangspunt is vertrokken, en dus bevooroordeeld naar zijn systeem toe geredeneerd heeft, telt voor hem minder zwaar, "omdat het voerde tot een systeem, dat bij het in de WvA gehanteerde systeem logisch aansluit."

Hamaker-Zondag

In 1983 verscheen er een handboek voor uurhoekastrologie van Drs. Karen Hamaker-Zondag, die al menig werk over astrologie publiceerde. Het is de meest recente Nederlandse publikatie, waarin aandacht wordt besteed aan verhoging en val der planeten. Volgens deze schrijfster vormen verhoging en val een systeem, dat aangeeft "waar een planeet zich onbehaaglijk (val) en waar hij zich prettig (verhoging) voelt, met voor zijn uiting de gevolgen van dien". Volgens Hamaker-Zondag zijn die regels echter niet betrouwbaar voor de planeten Uranus, Neptunus en Pluto, die in de Oudheid nog niet bekend waren. In een schema noemt zij slechts tekens van verhoging en val, aan Mercurius kent zij zelfs in het geheel geen verheffing of val toe. Zij merkt daarbij op dat volgens De Vore en anderen Mercurius in het teken Waterman verhoogd staat en dat ze zich daar goed mee kan verenigen. Naar de mening van Hamaker-Zondag beperken sommige auteurs verhoging, val en vernietiging tot bepaalde graden van een teken. Zij schrijft:

"Voor wat de oorsprong hiervan betreft, tasten we voorsnog in het duister. Er bestaan bovendien in de astrologie geen doorslaggevende argumenten voor of tegen het gebruik ervan. Wel is het duidelijk, dat een planeet in het ene teken beter uit de voeten kan dan in het andere teken, en daaruit kunnen we conclusies trekken". Met behulp van dit argument beredeneert zij ook de merkwaardige verhoging van Mercurius in Waterman: "Zo kan Mars zijn energie richten in de Steenbok, Saturnus ontleent aan zijn plaatsing in de Weegschaal een sociale inslag, de Maan werkt stabiel en minder wisselvallig in de Stier, enzovoort. In dat licht bezien zou Mercurius in verhoging in Waterman heel goed kunnen: de vlinderachtigheid verdwijnt en het denken krijgt meer diepgang."

Antropomorfisme is een aardig stilistisch middel, maar filosofisch beschouwd een ontoelaatbare overdracht van menselijke eigenschappen op bijvoorbeeld levenloze dingen. Dat een planeet "zich prettig of onbehaaglijk voelt" en "qua inhoud maar moeizaam of goeddeels zichzelf kan zijn", zullen we derhalve maar als beeldspraak opvatten.

De verhoging van Mercurius in zijn eigen teken zit veel astrologen niet lekker. Dat mag in een handboek voor uurhoekastrologie geen reden zijn om te verzwijgen dat de traditie wel degelijk 15° Maagd aan Mercurius heeft toegekend. Hamaker-Zondag sluit zich liever aan bij De Vore en "anderen" die niet met name genoemd worden. Naast De Vore en Hamaker-Zondag noemt slechts Fleming-Mitchell het teken Waterman als verhoging van Mercurius.

Volgens Hamaker-Zondag beperken sommige auteurs verhoging, val en vernietiging tot bepaalde graden van een teken. Zij doet, alsof het normaal is de verhogingen als verhogingstekens te behandelen. Zoals verderop nog duidelijk zal worden, gaat het bij de verhogingen oorspronkelijk om bepaalde graden in de dierenriem, waarvan de origine tot op heden inderdaad nog een mysterie is. Welke astrologen het begrip vernietiging tot bepaalde graden beperken, schrijft Hamaker-Zondag niet. Algemeen is deze opvatting in de astrologie in elk geval niet.

Hoofdstuk 3

BUITENLANDSE PUBLIKATIES

Van de Nederlandse publicaties over de verhogingen worden we niet veel wijzer. Is het buiten ons land net zo droevig gesteld met de theorieën, die zijn gebaseerd op een poging om de verhogingstekens te rechtvaardigen? Ja, ook in dit opzicht blijken astrologen de pretentie, dat astrologie een universele leer is, onbedoeld waar te maken. Laten we eens enkele karakteristieke buitenlandse theorieën uit verschillende perioden onder de loep nemen, waarbij we evenmin als bij de Nederlandse publikaties naar volledigheid zullen streven teneinde de omvang van dit boek binnen aanvaardbare proporties te houden.

Almansor

De werken van Ptolemeus, Dorotheus van Sidon, Alcabitius, Haly en vele verzamelingen van aforismen vormen de grondslag van de Arabische astrologie. Deze aformismen waren korte spreuken, waarin de regels van de hellenistische, joodse en Arabische astrologie samengevat waren. Ze verschenen onder de namen van Ptolemeus, van Hermes, van kalief Almansor en andere beroemde personen.

Almansor leefde van 712 tot 775 en stamde uit het geslacht der Abbasiden. Hij regeerde van 754 tot zijn dood en bouwde Bagdad. Hij was een vriend van de wetenschappen en ook een groot bewonderaar van astronomie en astrologie.

Over de verhogingen schrijft hij: "Saturnus en Mars hebben hun verhoging oppositioneel omdat de een van het duister houdt en de ander van licht; Jupiter en Mars omdat de een van rechtvaardigheid houdt en de ander van wanbestuur. En Mercurius en Venus hebben oppositionele plaatsen omdat de een

van studie en wetenschap houdt en de ander van zinnelijke pleziertjes - en die twee zijn elkaars vijanden."

Om de verhogingstekens te rechtvaardigen gaat Almansor uit van de tegengestelde astrologische betekenissen van de planeten. Een soortgelijke redenering vinden we bij de Indische astroloog Santhanam in een artikel uit 1983. Hij schrijft onder meer: "Mercurius is de karaka (significator, aanduider) van het intellect, terwijl Venus uit is op de genoegens van de wereld. In het algemeen zien we, dat intellectuelen een eenvoudig leven leiden. Zij zijn niet uit op een gezinsleven en de gemakken van deze aarde. Vandaar de val van Venus in het teken van Mercurius." Zulke redeneringen verklaren de verhogingen niet maar zijn pogingen er achteraf motieven voor aan te dragen.

Privat

De Franse astroloog Maurice Privat, die in traditionele richting werkte, zegt dat hij met het grootste wantrouwen de astrologie benaderde en nog niets aanneemt, dat de toets der kritiek niet kan doorstaan. Evenmin zou hij iets naar voren brengen zonder het eerst onderworpen te hebben aan de welsprekendheid der aangetoonde feiten. Nadat hij de argeloze lezer aldus heeft gerustgesteld, dient hij meer dan 450 bladzijden met de afschuwelijkste aforismen uit de Oudheid en de Middeleeuwen op.

Wat de verhogingen betreft, citeert hij Morin de Villefranche. Voor de meesters van weleer waren de planeten op bepaalde graden geëxalteerd, maar "moderne astrologen laten de exaltatie van de planeet in het gehele teken plaats vinden - dit niet zonder reden! - maar zij houden geen rekening meer met het maximale 'brede uitslaan' der exaltatie op een bepaalde graad, noch met de maximale kracht van de val! Vandaar de onbestemde vaagheid

in hun vaststellingen, vandaar het spel, dat zij met hun studies drijven!" Volgens Privat kunnen de betreffende verhogingsgraden slecht gekozen of in de loop der eeuwen veranderd zijn, maar dat mag geen reden zijn de regels van de oude meesters met minachting te beschouwen. Tot die zo bewonderde oude meesters, waar moderne astrologen zich niet mee kunnen vergelijken, behoren ook Ptolemeus en Morin. Geen van beide noemt de exacte verhogingsgraden, zij nemen genoegen met de hele tekens. Wat Privat bedoelt met het brede maximale uitslaan op 'n bepaalde graad blijft volstrekt onduidelijk. Als hij net als Bakker denkt aan een veld met maximale krachtsontplooiing in het midden, zou zijn redenering slechts kloppen voor tekens, waarin planeten in het midden verhoogd staan. Bedoelt hij, dat de verhogingsgraad het midden vormt van een veld met toe- en afnemende werking, dan staan de meeste planeten niet alleen in hun verhogingsteken maar ook in een teken daarvoor of daarna gedeeltelijk in verheffing.

De Vore

Nicholas de Vore was president van de Astrologic Research Society en schreef een handzame encyclopedie van de astrologie. Hij hoort bij de astrologen, die proberen de verhogingstekens te beredeneren door de dierenriemtekens te vergelijken met de planeten, die in deze tekens verhoogd staan. De Vore schrijft bij voorbeeld: "De Zon als schenker van leven vindt een belangrijke functie in Ram die het hoofd regeert - de zetel van de geest. De veranderlijke natuur van de Maan wordt gestabiliseerd door de vastheid van Stier - degeen die een thuis verschaft. Venus vindt haar gewilligste dienaar in de filantropische Vissen. Mars wordt gestabiliseerd en geharnast in het teken Steenbok, dat door Saturnus geregeerd wordt. Saturnus vindt een edele

uitlaat in Weegschaal, de verschaffer van rechtvaardigheid. Jupiter wordt in Kreeft, die het huis representeert, gesublimeerd in toewijding." De dierenriemtekens lijken hier een corrigerende werking op de planeten te hebben. Waar De Vore een zodanige werking van de tekens aan ontleent, is een raadsel. Hier geldt het bezwaar, dat tegen Th.J.J. Ram al naar voren werd gebracht: iedereen met enige kennis van de betekenissen van de planeten en de dierenriemtekens kan met gemak argumenten verzinnen waarom planeet X in teken Y verhoogd zou moeten staan. De correspondenties, waar De Vore gewag van maakt, zijn bepaald geen steekhoudende argumenten. Zo lijkt theorievorming in de astrologie meer een kwestie van vrije associatie dan van logische argumentatie.

Brandler-Pracht

Karl Brandler-Pracht was in 1908 een van de weinigen in Duitsland die iets van astrologie afwisten. Zijn ouders wilden, dat hij zakenman werd, maar Brandler-Pracht gaf er de voorkeur aan toneelspeler te worden en ging naar Amerika, waar hij optrad voor landgenoten. Omstreeks 1900 woonde hij te Bazel een spiritistische seance bij, waar hij te horen kreeg, dat het zijn lot was om de astrologie te gaan prediken. Zijn kennis van de Engelse taal stelde hem in staat astrologische literatuur te vertalen en te verbreiden. Op de verhogingstekens schetst hij een originele visie. Karl Brandler-Pracht: "De verhoging treedt altijd op, nadat een hemellichaam een verzwakking heeft ondergaan in een teken, dat aan zijn natuur tegengesteld is. Komt dat hemellichaam dan in een teken, dat verwant is aan zijn natuur, dan neemt zijn stralingswarmte toe, hij wordt na de geleden verzwakking als het ware weer 'verhoogd'. De Zon

bijvoorbeeld heeft in het teken Waterman te lijden onder een verzwakking, omdat dit teken tegengesteld is aan de natuur van de Zon, in het teken Vissen heeft de Zon ook nog geen betrekkingen, die zijn krachten bevorderen. Komt hij nu in het warme teken Ram, een teken dat lijkt op zijn natuur, dan krijgt de Zon weer verhoogde kracht, wat in het bijzonder op de negentiende graad van dit teken het geval is." Brandler-Pracht maakt de verhogingen afhankelijk van de tekens, waarin de planeten traditioneel in vernietiging staan. Voor de Zon, die hij als voorbeeld geeft, lijkt dat op te gaan, maar Saturnus komt na Kreeft, het teken van zijn vernietiging, eerst door Leeuw en Maagd, alvorens in zijn verhogingsteken Weegschaal te arriveren. Maagd is een aarde-teken en komt dus zeker overeen met de natuur van Saturnus. Mars komt na zijn vernietiging in weegschaal zelfs eerst door zijn eigen teken Schorpioen en het vuurteken Boogschutter voor hij in zijn verheffingsteken Steenbok belandt. Soortgelijke tegenwerpen kunnen voor de andere planeten gegeven worden. Een motivatie voor de bijzonder verhoogde kracht van de Zon 19 Ram geeft Brandler-Pracht niet.

Janduz

De Franse schrijver Janduz wijdt in zijn "Encyclopédie Astrologique Française" een hoofdstuk aan "de wet van de verhoging van de planeten." Hij vaart op de koers van Morin en beschouwt ook slechts de verhogingstekens. Hij schrijft: "Inderdaad nemen bepaalde planeten moreel toe in hun Verhoging, zoals Mars en Venus. Andere, zoals Saturnus, verkrijgen er wel bepaalde kwaliteiten, maar als deze kwaliteiten tegengesteld zijn aan hun essentiële natuur brengen ze soms erbarmelijke resultaten voort; andere ten slotte, zoals Jupi-

ter, zakken moreel nog eerder dan dat zij beter worden door het feit van hun Verhoging. Dit is de ware wet van de Verhogingen van de Planeten." Na deze algemene 'wetmatigheden' bespreekt Janduz de verhogingstekens van de afzonderlijke planeten. Z'n uiteenzettingen vertonen ongeveer alle tekortkomingen, die we bij andere theorieën al tegengekomen zijn. Ook Janduz illustreert slechts de traditie. Hij laat zich door zijn beeldspraak zo op sleeptouw nemen, dat hij de logica uit het oog verliest. Een planeet in astrologisch jargon de oorzaak van moreel verval noemen gaat misschien nog net aan, maar dat wil nog niet zeggen dat zo'n hemellichaam zelf moreel zou kunnen zakken of toenemen. Men verwacht dan de gepersonifieerde planeet met de zaken die onder dat planeetprincipe gerangschikt worden. Wanneer astrologen bijvoorbeeld verdoving, van anesthesie tot druggebruik, onder Neptunus rubriceren, wil dat nog niet zeggen, dat "Neptunus plotseling uit zijn verdoving" zou kunnen ontwaken als hij het teken Leeuw binnentreedt.

Morpurgo

De grootste afwijkingen bij het toekennen van verheffingstekens aan planeten vinden we bij Lisa Morpurgo, een Italiaanse astrologe, wier opvattingen in het periodiek Urania door M.E. van Slooten samengevat werden.

De ontdekking van Uranus, Neptunus en Pluto leek het oude schema van de domicilies der planeten danig in de war te schoppen. De astrologen redden zich ten slotte uit deze moeilijkheid door aan Waterman en Vissen twee heersers toe te kennen.

Naast Saturnus werd Uranus de moderne heer van Waterman en Neptunus heerst samen met Jupiter in Vissen. Over het domicilie van Pluto zijn de meningen nog verdeeld. Morpurgo laat Uranus, Neptunus en Pluto niet alleen in Waterman, Vissen en

Ram heersen, maar ook "de andere kant op", in Steenbok, Boogschutter en Schorpioen. Als er nu nog twee planeten zouden bestaan, zouden alle tekens behalve Kreeft en Leeuw twee heersers hebben. Geen nood, als ze niet bestaan, kunnen ze altijd nog ontdekt worden. Vooruitlopend op die ontdekking, introduceert Morpurgo alvast twee hypothetische planeten X en Y. Het schema van de domicilies ziet er dan als volgt uit:

Aan de verheffingen moet volgens Morpurgo ook een systeem ten grondslag liggen. Behalve Mercurius staan alle planeten verhoogd in een teken, dat een aspect van 60 of 120 graden maakt met hun domiciel.

Planeet:	Domicilie:	Afstand:	Verhoging:
Zon	Leeuw	120°	Ram
Maan	Kreeft	60°	Stier
Venus	Stier	60°	Vissen
Mars	Schorpioen	60°	Steenbok
Jupiter	Vissen	120°	Kreeft
Saturnus	Waterman	120°	Weegschaal

Volgens Van Slooten mag je ervan uitgaan, dat de verhoging vanuit een der beide domicilies plaatsvindt. In feite wordt er echter een keuze gemaakt, die ten doel heeft de harmonieuze aspecten in de definitie te handhaven. Drie verheffingstekens kunnen met elkaar in verband gebracht worden: in Kreeft heerst de Maan, die verhoogd staat in Stier, waar Venus heerst, die verhoogd staat in Vissen, waar Jupiter heerst, die weer in Kreeft verhoogd staat. Deze doorverbinding wordt als een gelijkbenige driehoek in de dierenriem ingetekend. De symmetrie zou nu ook zo'n driehoek tussen Steenbok, Maagd en Schorpioen eisen, maar "de Oudheid heeft hiervan slechts een zijde overgeleverd." Morpurgo veronderstelt, dat de verhoging van Mercurius in zijn eigen teken Maagd op een fout in de overlevering berust. Mercurius zou in Schorpioen verhoogd moeten staan. Volgens dezelfde principes "reconstrueert" Morpurgo nu ook driehoeken met Zon, Pluto en planeet Y, en met Saturnus, planeet X en Neptunus.

Driehoeken met planeten vlg. Morpurgo.

Bij deze figuur wordt opgemerkt, dat de driehoeken elkaar niet alleen spiegelen maar dat de pijlrichtingen ook tegengesteld zijn. Dat moet volgens Morpurgo ook het geval zijn bij de driehoeken met Jupiter, Maan en Venus, resp. Mars, Uranus en Mercurius. Dus draait zij die pijlrichtingen om. Het gevolg van deze eenvoudige ingreep is 'n drastische wijziging van de traditionele verhogingstekens. De Maan komt in Vissen, Jupiter in Stier en Venus staat nu verhoogd in Kreeft! Als rechtvaardiging voert Morpurgo aan, dat de eerste onder de planeten in het eerste teken verhoogd staat en de laatste, de Maan, in het twaalfde teken. Wat zij ons voortovert grenst aan het onvoorstelbare. Het was voor haar "vanaf het begin duidelijk, dat er een symmetrie ten grondslag moest liggen aan de verheffingen." Van een onbevooroordeeld uitgangspunt is dus geen sprake. Die symmetrie construeert zij vervolgens zelf. Om dat te verdoezelen zegt zij, dat de traditie bepaalde gegevens niet overgeleverd heeft. Maar Morpurgo corrigeert de traditie omwille van haar eigen vooronderstelling van symmetrie. Wijzigen van de traditie wordt bij haar een sleutel die alle deuren kan openen. Dus verandert zij de verheffingstekens van Maan, Venus en Jupiter. Maar die waren wel door de traditie overgeleverd, met graad en al zelfs! Het argument, dat de eerste onder de planeten in het eerste teken verhoogd moet staan, is natuurlijk volstrekt willekeurig. Het hangt van de gekozen optiek af, welke planeet men de eerste wil noemen. Gaat men uit van de omloopsnelheid, dan komt de maan op de eerste plaats, maar Pluto heeft de grootste afwijking in declinatie. De dierenriem heeft als cirkel geen begin en dus ook geen eerste teken, al spreken astrologen gemakshalve vaak over Ram als het eerste teken. Om haar systeem te construeren moet Morpurgo bovendien twee hypothetische planeten

invoeren. Het eindresultaat van haar gepochel is, dat alleen de Zon, Mars en Saturnus in hun oorspronkelijke traditionele verhogingsteken zijn gebleven. Alle andere toekenningen wijken af.

Morin de Villefranche

De arts Jean Baptiste Morin de Villefranche (1583-1656) was een veelzijdig getalenteerd man. Tijdens een studiereis naar Duitsland, Bohemen en Hongarije ontmoette hij de Schotse alchemist en astroloog Davison, die hem inwijdde in de astrologie. In 1630 werd Morin benoemd tot professor in de wiskunde. Zijn faam als astroloog was toen al gevestigd en hij kwam min of meer gedwongen in dienst van kardinaal Richelieu. Hij werkte meer dan dertig jaar aan zijn levenswerk, de zesentwintig delen tellende *Astrologia Gallica*. Morin zag in dat de structuur van de astrologische duidingselementen het mogelijk maakte de astrologie systematisch op te bouwen. Vanuit een overkoepelend gezichtspunt ordende hij de relaties tussen de planeten, tekens, huizen en aspecten om zo een overzichtelijke duidingsmethode te scheppen. In plaats van de vele aforismen en tegenstrijdige duidingsregels wilde hij een vast systeem van betrekkingen, waarmee over elk levensgebied ondubbelzinnige uitspraken gedaan konden worden. Thomas Ring noemt het werk van Morin "de laatste poging ten minste tot een formele wetenschappelijkheid te komen, voordat het tijdperk van de Verlichting de astrologie in naam van de rede bij de historische curiositeiten en dwaasheden gooide."

De verhogingen van de planeten komen ter sprake in de determinatieleer, die Morin in deel 21 van zijn *Astrologia Gallica* behandelt. Maurice Privat citeert: "Door langdurige waarnemingen is het uitgemaakt dat planeten in hun exaltatie er in ruime mate toe bijdragen het goed of kwaad te verwerke-

lijken, dat de door hen bezette huizen (resp. tekens) of de tekens waar zij heerschappij over uitoefenen, in zich dragen. Het wel- of kwaaddoende karakter van hun activiteit is afhankelijk van hun eigen natuur, van de wijze waarop hun tijdelijke heer is beïnvloed, van de aard van het huis en ten slotte van de aard der aspecten, die beiden ontvangen." Sindbad en Weiss schrijven: "Volgens Morin is het een door ervaring bevestigd feit, dat de planeten die in verhoging staan een grote kracht bezitten om de goede of kwade betekenissen van die velden te verwerkelijken, waarin zij aanwezig zijn of heersen. Verder staat door waarneming vast, dat een planeet die in verhoging staat andere planeten in hun werkzaamheid versterkt door zijn aspecten." Morin gaat nog verder in op deze materie en geeft allerlei duidingsregels, waarbij hij ook zijn eigen horoscoop als voorbeeld aanhaalt.

Morin de Villefranche
 Villefranche, 23 02 1583
 09.00 P.T. Bron: Alan Leo

Horoscoop Morin.

Morin schrijft hierover: "Ik bezat altijd de wens om carrière te maken en roem te oogsten. Niet alleen omdat de heer van mijn ascendant, Mars, zich in het verhogingsteken van Jupiter bevindt en alle planeten, uitgezonderd Mercurius, in het verhogingsteken staan van de medeheer van het eerste veld, Venus, maar hoofdzakelijk omdat Zon en Maan hun verhogingstekens op het eerste veld hebben. Dat is er de oorzaak van, dat ik een sterke neiging bezit mij boven anderen verheven te wanen wegens mijn wetenschappelijke kennis en de gaven, die mij aangeboren zijn. Aan deze neiging kan ik moeilijk weerstand bieden. Deze omstandigheden hebben ongetwijfeld veroorzaakt, dat mijn naam wereldberoemd is geworden. Uit eigen ervaring concludeer ik derhalve, dat het niet nutteloos is de verwerkelijking van de betekenissen van een veld niet alleen van de planeet, die in dat veld heerst, af te leiden maar ook van de planeet, die in dat veld verhoogd staat." Morin probeerde aan de verhogingen een soort empirische grondslag te geven. Het lijkt of hij zijn duidingsregels afleidt uit horoscoopmateriaal. Maar in feite zijn deze duidingsregels rationele constructies, die hij illustreert met bijpassende horoscoopduidingen. Dit is een werkwijze die we ook in hedendaagse astrologische artikelen en lezingen dikwijls aantreffen. Morin volgt klakkeloos Ptolemeus na, wanneer hij slechts over verhogingstekens spreekt. Hij annexeert daarmee een onbewezen maar vooral onvolledig stuk traditie. Als hij gelooft bij de praktische horoscoopduiding bewijzen te vinden voor zijn regels aangaande verhoging en val, komt dat waarschijnlijk doordat hij niet langer onbevooroordeeld kan waarnemen. Zijn manier van onderzoeken is theoriegeladen.

Hoofdstuk 4

BRONNEN UIT DE OUDHEID

Veel astrologen die over de verhogingen van de planeten geschreven hebben, verwijzen naar bronnen, die uit de Oudheid stammen. Deze bronnen leverden het materiaal, waarmee astrologen in latere eeuwen gewerkt hebben. In de Oudheid werd het fundament voor de traditionele toekenningen van verhogingsgraden en verhogingstekens gelegd, in de Middeleeuwen en in onze tijd probeerde men deze traditie te onderbouwen of te reconstrueren. We zullen de belangrijkste bronnen uit de Oudheid beknopt de revue laten passeren.

Ptolemeus

Een van de belangrijkste grondleggers van de astrologie was Claudius Ptolemeus, 'n gehelleniseerde Egyptenaar die van ongeveer 100 tot 178 na Chr. in Alexandrië leefde. Zijn werken over astronomie en astrologie hadden grote invloed op de wetenschap in de eeuwen na hem. De astrologie behandelt hij in zijn beroemde Tetrabiblos. Enkele geschiedkundigen dachten, dat dit werk een vervalsing was, omdat ze niet konden geloven dat iemand, die zulke goede wetenschappelijke boeken had geschreven, zich ook met bijgeloof bezig zou hebben gehouden. Volgens Knappich bevat de Tetrabiblos inderdaad oppervlakkige gedeelten en primitieve rekenvoorbeelden, terwijl Ptolemeus bronnen benut, die in zijn tijd al achterhaald waren, maar Boll toonde in 1894 aan, dat de Tetrabiblos wel degelijk aan Ptolemeus toegeschreven moet worden. Vijftien eeuwen lang bleef dit boek de bijbel van de astrologen. In het eerste boek van zijn Tetrabiblos bespreekt Ptolemeus de elementen waarmee de astrologen werken, en dus ook de verhogingen.

Hij schrijft: "De zogenaamde verhogingen van de planeten hebben de volgende verklaring. Als de Zon in Ram komt, maakt hij de overgang naar de hogere en noordelijke halve cirkel en in Weegschaal gaat hij naar de lagere of zuidelijke, en vanzelfsprekend heeft men hem Ram gegeven als zijn verhoging, omdat de lengte van de dag en zijn verwarmende kracht daar begint toe te nemen, en Weegschaal als zijn val om de tegengestelde reden. Kronos daarentegen heeft Weegschaal als zijn verhoging, een positie die precies tegenover de Zon lag, zoals dat ook het geval is bij hun huizen, en Ram als zijn val. Want waar hitte toeneemt wordt koude minder, en waar de eerstgenoemde vermindert wordt koude juist erger. En omdat de Maan na zijn conjunctie met de verhoging van de Zon in Ram voor het eerst weer zichtbaar wordt en in lichtkracht toeneemt en als het ware ook in versterkte mate in het eerste teken van zijn eigen tripliciteit, in Stier, werd dit zijn verhoging genoemd en het diametraal daar tegenover liggende teken, Schorpioen, zijn val. Zeus, die de vruchtbare noordenwind brengt, komt het noordelijkst in Kreeft en brengt daar zijn eigen macht tot volheid; men maakte derhalve dit teken tot zijn verhoging en Steenbok tot zijn val. Ares, die van nature vurig is en dat nog meer wordt in Steenbok omdat hij daar het zuidelijkst is, kreeg natuurlijkerwijze Steenbok als zijn verhoging en in tegenstelling tot Jupiter, Kreeft als zijn val. Afrodite echter, die van nature vochtig is en wier eigenlijke macht nog toeneemt in Vissen, waar het begin van de natte lente aangekondigd wordt, heeft haar verhoging in Vissen en haar val in de Maagd. Hermes daarentegen, die immers droger is, staat in tegenstelling daarmee natuurlijk verhoogd, als het ware, in Maagd, waar de droge herfst wordt aangekondigd, en hij staat in val in Vissen."

Kritieken op Ptolemeus

Lange tijd beschouwden astrologen Ptolemeus als oudste bron inzake verhoging en val der planeten. Zijn argumenten voor de verhogingen werden klakkeloos geloofd en zo kwamen de verhogingen als tekens in de astrologische literatuur terecht. Fundamentele kritiek op zijn beweringen leverden de geschiedkundigen Bouché-Leclercq, Boll, Bezold en Gundel, en de astrologen Kniepf en Wilson. Het mildst zijn Boll, Bezold en Gundel in hun kritiek. Zij noemen Ptolemeus niet met name maar hun opmerkingen zijn wel van toepassing op hem, wanneer zij schrijven: "... de keuze van het dierenriemteken begrijpt men, omdat de Zon, wanneer hij in Weegschaal komt, in de herfst- en winterhelft van de zodiak komt, volgens een stoicijnse en wellicht ook oriëntaalse leer dus in de onderwereldhelft ervan. Bij de andere planeten kan uiteraard alleen allerlei gewaagde speculatie redenen aandragen om 'n planeet nou juist het ene of andere dierenriemteken toe te wijzen."

Wilson is heel wat bijtender in zijn kritiek. Hij noemt Ptolemeus' argumenten voor de verhogingen ronduit dwaas. Vooral de klimatologische motivaties voor Jupiter, Mars en Venus moeten het ontgelden. Wilson schrijft: "Noordenwinden zijn misschien vruchtbaar in Egypte, waar zij de overstroming van de Nijl veroorzaken, maar als Ptolemeus een Europeaan was geweest in plaats van een Afrikaan, had hij niets onvruchtbaarders kunnen vinden dan de noordenwind". Mars zou het heetst zijn in Steenbok en daarom in dat teken verhoogd staan. Volgens Wilson is de werkelijke reden de vrees, die de Egyptenaren koesterden voor de zuidenwinden. Daarom gaven zij Mars het verhogings-teken Steenbok, dat voor hen het centrum van het onheil was. Dat Venus in het teken Vissen verhoogd zou

staan, omdat daar het natte seizoen aangekondigd wordt, is volgens hem ook lariekoek. Laconiek merkt hij op, dat in Engeland het natte seizoen in november valt, wat overeenkomt met Boogschutter. "Ptolemeus schijnt gedacht te hebben, dat de planeten slechts voor gebruik bij de Egyptenaren geschapen waren", hoont Wilson. Hij doet een poging de gedachtengang van Ptolemeus te verduidelijken, maar die toelichting werkt eerder verwarrend dan verhelderend.

Albert Kniepf is van mening, dat de motivaties voor de verhogingstekens achteraf door Ptolemeus gezocht zijn, omdat die motivaties uniformiteit missen en er geen samenhang met zijn systeem van de domicilies bestaat. Mars zou in Steenbok verhoogd staan, omdat hij hier het meest zuidelijk staat, wat het best met zijn vurige natuur overeenkomt en Jupiter zou in Kreeft verhoogd staan omdat hij hier het meest noordelijk en in een vruchtbare landstreek zou staan. Maar dit is in tegenspraak met de domicilies, want Jupiter heeft zijn domicilie in Boogschutter, zeer zuidelijk dus, en Mars betreedt in Ram de sfeer van het noorden, wat voor zijn zuidelijk-vurige karakter toch verzwakkend moet zijn. Verder wijst Kniepf erop, dat Ptolemeus' argumenten voor de verhoging van de Zon en Mercurius slechts voor het noordelijk halfrond gelden. Wat de motivatie voor de verhoging van de Maan betreft, vraagt Kniepf zich af, waar Ptolemeus de conjunctie vandaan haalt. "Motivaties, zoals Ptolemeus die probeert te geven, kunnen gemakkelijk geconstrueerd worden", schrijft Kniepf. Zijn kritiek op Ptolemeus komt op de volgende vijf punten neer:

1. de motivaties werden achteraf gezocht;
2. de argumenten voor verhogingen enerzijds en

- domicilies anderzijds leiden tot tegenspraken;
3. de begrippen noordelijk en zuidelijk zijn dubbelzinnig;
  4. de klimatologische argumenten gelden slechts voor Egypte;
  5. de argumenten missen uniformiteit, de optiek van Ptolemeus wisselt voortdurend.

De kritiek van Bouché-Leclercq is onder meer gericht op het feit dat Ptolemeus de dubbelzinnigheid, die in de termen *hypso* en *tapeinoma* besloten lag, niet weggenomen heeft. Hij schrijft:

"In de term *hypso* ligt een dubbelzinnigheid opgesloten en Ptolemeus zou de enige geweest zijn om die dubbelzinnigheid weg te nemen. Maar Ptolemeus ging liever speculeren over die dubbelzinnigheid. Dat deed hij om zijn verlegenheid ermee te verbergen en om de kletspraatjes die zijn voorgangers hadden opgestapeld, te bedekken met zijn autoriteit. De rechtvaardigingen, die hij aandraagt, zijn zo miserabel, dat hij zelf niet eens in de gaten had dat elke samenhang ontbreekt. Niettemin lijkt hij op een advocaat, die willens en wetens een slechte zaak bepleit. Om Ptolemeus' benadering duidelijk te maken, moeten we proberen de terminologie te ontwarren, we moeten helder krijgen waar de dubbelzinnigheid vandaan komt. We moeten pogen een scheidslijn te trekken tussen de astronomie en de astrologie. Ptolemeus heeft die lijn zo goed als uitgewist."

De dubbelzinnigheid in de term *hypso* komt op de eerste plaats voor bij de astronomen uit de hellenistische tijd. De astrologen namen op hun beurt dit tweeduidige begrip over en gaven er hun eigen draai aan. De astronomen verstonden onder de termen *hypso*, *hypsolotes*, *hypso*, *altitudo*:

1. de noorderdeclinatie van de planeten;
2. het apogeum.

De zuiderdeclinatie werd tapeinoma genoemd. Toen de astronomen de uitmiddelpuntigheid van de epicycli hadden uitgevonden, noemden zij het apogeum, het punt waar een planeet het verst van de aarde verwijderd is, ook hypsos, in tegenstelling tot bathos of perigeum, dat ook en meer gangbaar tapeinoma genoemd werd. Het is dus zelfs in de astronomie van die tijd onmogelijk één enkele betekenis voor de termen hypsoma en tapeinoma te reserveren. Er bestaat een dubbele betekenis voor elk van de woorden hypsos, hypsoma en tapeinoma en hier schuilt het gevaar voor dubbelzinnigheid waar de astronomen verantwoordelijk voor zijn. Om de verwarring nu nog wat aan te wakkeren, maakten de astrologen zich op hun beurt meester van dezelfde uitdrukkingen. Zij overlaadden ze met een derde betekenis, waarvan niet duidelijk is hoe men die moet verbinden met de andere twee. Bouché-Leclercq schrijft: "Misschien meenden de beroeps-chaldeeërs - zij waren daar onwetend genoeg voor - dat zij de draad van een redenering volgden, die door de astronomen op gang gebracht was. Een planeet 'in verhoging' moet immers, in de eerste betekenis van het woord, d.w.z. dichter bij de vertikaal, zijn uitwasemingen krachtiger (horizontaal) uitzenden ofwel zijn invloed 'exalteren'. 'In verhoging' in de tweede astronomische zin van het woord, d.w.z. in het apogeum, is de planeet verder van de aarde verwijderd. Dat is ongetwijfeld waar, maar men kan veronderstellen, dat hij 'stijgt' omdat zijn eigenlijke werking toegenomen is, en dat deze verheffing bijdraagt tot zijn waardigheid, hem verkwikt, kortom hem in staat stelt om meer en beter te werken. Hypsoma betekent dan exaltatie, toeneming van energie. Dat is de astrologische betekenis van het woord." Na zijn uiteenzetting over de dubbelzinnige terminologie geeft Bouché-Leclercq een lijst met de traditio-

nele verhogingsgraden, waarbij hij aantekent: "Men zou in de astrologische hypsomata tevergeefs enige overeenkomst zoeken tussen deze standen en die, waaraan door de astronomen dezelfde naam werd gegeven. Terwijl de verhoging of maximale noorderdeclinatie van de Zon in het solstitium van het taken Kreeft valt, en zijn verhoging in de zin van apogeum in de Tweelingen, plaatsen de astrologen zijn hypsoma in Ram. ... Ptolemeus passeert stilzwijgend de notatie van de graad, die de pretentie weer zou kunnen oproepen om van het hypsoma een geometrische plaats te maken. Hij stelt zich er tevreden mee een heel teken ineens te beschouwen, waar elke planeet verhoogd staat, volstrekt alsof het zou gaan om domicilies. De notatie van de graad is evenwel eigen aan het systeem van de hypsomata. Gaat het om een verhoging van energie of om een astronomisch 'opstijgen'? Ptolemeus wacht zich ervoor deze vraag te beantwoorden. Hij beperkt zich ertoe alnaargelang de ene of de andere reden te gebruiken. Zo heeft de Zon zijn hypsoma in de Ram, omdat hij 'daar begint op te stijgen' naar het noorden toe, en zijn tapeinoma heeft hij in de Weegschaal vanwege de omgekeerde reden. Dat is een astronomisch argument, min of meer ontdaan van zijn ware betekenis. Voor Saturnus geeft Ptolemeus een natuurkundige argumentatie. Omdat de koude Saturnus de tegenhanger van de Zon is, kent men hem de omgekeerde posities toe... . Noch de Zon noch Saturnus hebben dus hun hypsoma op plaatsen waar men hen een maximum aan energie zou kunnen toeschrijven." De argumenten voor de andere planeten worden door Bouché-Leclercq eveneens overtuigend weerlegd.

Men leest er gemakkelijk overheen, dat Bouché-Leclercq in feite ook een theorie over de oorsprong van de verhogingen opstelt. Volgens hem

stamt het begrip van de helleense astronomen, bij wie het al een dubbelzinnige betekenis had. De chaldeeërs of sterrenwichelaars van die dagen waren niet erg goed op de hoogte van astronomische theorieën en hadden trouwens ook meer belang bij hun eigen orakelpraktijken. Zij namen het begrip hypsoma van de astronomen over zonder precies te begrijpen wat er mee bedoeld werd, waarbij ze er gemakshalve maar van uitgingen, dat de astronomen de theoretische grondslagen al voldoende onderbouwd zouden hebben. Zo kwamen zij ertoe het begrip hypsoma in astrologische zin te vertalen als 'toeneming van energie die de planeet uitstraalt'.

Porphyrios

De neoplatonische filosoof Porphyrios leefde van 233 tot 304 en schreef onder andere een zeer informatief commentaar op Ptolemeus.

Een van de eigen tekens van Mercurius, Maagd, is tevens het verhogingsteken van deze planeet. Bouché-Leclercq schrijft daarover: "Voor Mercurius is het hypsoma identiek met het oikos... Porphyrios geeft daar een onuitsprekelijke reden voor: Mercurius wordt verzwakt doordat hij zo vaak ondergaat en hij staat daarom verhoogd in zijn eigen huis of teken. Mercurius is dus een sukkelaar, die zich slechts thuis op zijn gemak voelt. Porphyrios heeft de geometrische rangschikking van de hypsomata ontdekt. Deze rangschikking is tegelijkertijd 'natuurlijk'. Hij merkte op dat de dagplaneten Zon, Saturnus en Jupiter hun verhoging in driehoeksaspect met hun domicilie hebben (waarbij aangetekend moet worden dat dit geldt voor één van hun twee domicilies, die willekeurig gekozen is).

De nachtplaneten zouden door 'de zwakte van hun straal' alleen maar een sextielaspect hebben vanaf hun hypsoma naar hun domiciel.

Planeet:	Verhogingsteken:	Aspect:	Domiciel:
Jupiter	Kreeft	120°	Vissen
Saturnus	Weegschaal	120°	Waterman
Zon	Ram	120°	Leeuw
Venus	Vissen	60°	Stier
Mars	Steenbok	60°	Schorp.
Maan	Stier	60°	Kreeft
Mercurius	Maagd	0°	Maagd

Men ziet de gradatie van de energie:

- Mercurius blijft thuis;
- de nachtplaneten dragen hun straal 60 graden t.o.v. hun domiciel;
- de dagplaneten dragen hun straal 120 graden t.o.v. hun domiciel.

De warmte, de koude, het droge, het vochtige en de geometrische figuren zijn een dekmantel voor de eigenlijke dwaasheid van deze zogenaamde geleerden. Zij probeerden tradities te consolideren, waarbij ze ermee begonnen deze tradities te aanvaarden in een staat van mysterie. Zij geloofden deze tradities te beredeneren door zichzelf te verplichten hun argumentatie naar een vooraf gesteld doel te voeren." Tot zover Bouché-Leclercq over Porphyrios van Tyros.

Firmicus Maternus

Over het leven van Julius Firmicus Maternus (vierde eeuw na Chr.) is niet veel meer bekend dan men uit zijn eigen boeken kan halen. Zijn geboorte- en sterfjaar zijn onbekend. Hij was Siciliaan en waarschijnlijk van voorname afkomst, werd advocaat en senator te Rome en schreef een leerboek over de astrologie. Waarschijnlijk gaf hij de advocatuur later op om zich helemaal aan zijn studies te kunnen wijden. Hij kende het christendom goed, werd later zelf christen en schreef toen een felle aanval op de mysteriegodsdiensten. Daarin verwierp

hij ook de astrologie, die hij eerst beschreven en verheerlijkt had. Zijn twee bewaard gebleven werken stammen beide uit de vierde eeuw na Chr. In zijn Matheseos Libri VIII, boek II, hoofdstuk 3, schrijft hij over de verhogingen: "We moeten weten wat verhoging en zwakte zijn, d.w.z. wat bedoeld wordt met de verhoging van elke planeet afzonderlijk, waarbij die planeet een maximum van zijn eigen natuurlijke kracht krijgt, en wat zijn val is, wanneer de planeet lijdt onder het verlies van die kracht. Als planeten in hun eigen verhoging zijn, zeggen wij dat ze zich verheugen. Telkens wanneer in een geboortehoroscoop de meeste planeten op hun exacte verhogingsgraad staan, duiden zij op de grootste welvaart. Daarentegen worden mensen verpletterd door catastrofes als de meeste planeten op de exacte graden van die tekens staan, waarin zij hun kracht verliezen door vernietiging of val. Eerstgenoemde (standen) worden verhogingen genoemd, of gunstige plaatsen in de horoscoop, omdat zij degenen, die geboren zijn met deze configuratie, gelukkig of succesvol maken. Wanneer planeten in hun vernietiging of val staan - dat is op ongunstige plaatsen - maken ze dat mensen diep ongelukkig, arm, van geringe afkomst zijn en voortdurend geplaagd worden door pech.

De Babyloniërs noemden de tekens, waarin de planeten verhoogd zijn, hun 'huizen'. Maar van de doctrine, die zij gebruiken, handhaven we, dat alle planeten in hun verhogingen gunstiger staan dan in hun eigen tekens."

Na dit betoog noemt Firmicus Maternus de traditionele graden van verhoging en val. Hij vermeldt nog, dat de Babyloniërs om deze reden de tekens, waarin de afzonderlijke planeten verhoogd staan, de huizen van die planeten noemden en ten slotte somt hij deze verhogingstekens op.

In tegenstelling tot Ptolemeus noemt Firmicus wel de precieze graden van de verhogingen. J.R. Bram,

wiens Engelse vertaling van de Mathesis ik raadpleegde, schrijft, dat Firmicus veel antieke literatuur slechts oppervlakkig afgraasde. De hele Mathesis bestaat uit snippers laat-helleense wetenschap en uit sterrensagen. Veel wordt toegeschreven aan de legendarische wijsheid van het oude Oosten. Firmicus doet geen poging een verklaring voor de verhogingen te geven. Zoals in zijn hele boek herhaalt hij slechts wat de astrologische traditie zegt. Alleen de opmerking, dat de Babyloniërs de verhogingen als de huizen van de planeten beschouwden, komt niet zo vaak voor in de oude literatuur.

Albert Kniepf schrijft: "Firmicus meent nog te weten, dat de verhogingen bij de Babyloniërs als de beheersing werden gezien." Wilhelm en Hans Georg Gundel schrijven: "Een variatie op dit algemeen gebruikelijke 'Egyptische' systeem (van de domicilies) vormt het 'Chaldeeuwse' bij Firmicus Maternus, waar de verhogingen van de planeten als de huizen genoemd worden." Bouché-Leclercq noemt twee auteurs, die eveneens de hypsomata en de domicilies verward zouden hebben. In een voetnoot schrijft hij: "Men zei, dat Manethon de hypsomata niet gekend zou hebben en dat hij ze verwart met de domicilies. De term hypsoma komt in de Apotelesmatica slechts drie keer voor, en nog in de vijfde zang, die echter door iemand anders geschreven is. Ook Probus (Georg. I, 32) noemt het hypsoma domiciel: "Het domiciel van Saturnus gaven de astrologen aan Weegschaal, het teken van de gemoedsrust."

Volgens Johannes Vehlow zegt Firmicus Maternus, dat "de beroemde en door Grieken en Romeinen veel geciteerde Egyptische astroloog Petosiris het geheim van de verhogingen nog bezeten heeft, maar het niet bekend heeft gemaakt." Vehlow beroept zich op de Firmicus-editie van Kroll. De uitgave

van Bram is op hetzelfde werk gebaseerd, maar bij haar vond ik een dergelijke opmerking niet. Misschien vergiste Vehlow zich.

Plinius

Gajus Plinius Secundus werd geboren in 24 na Chr., was tijdens zijn leven bevelhebber over de Romeinse vloot in Misenum, schreef een boek vol wetenswaardigheden, een geschiedenis van de natuur en een wereldgeschiedenis. Zijn wetenschappelijke nieuwsgierigheid moest hij met de dood bekopen, toen de Vesuvius in 79 na Chr. uitbarstte. Plinius beweert, dat hij een uitleg kan geven voor de verhogingen. Hij noemt ze sublimitates om ze te onderscheiden van de twee astronomische betekenissen, die het begrip verhoging al had. Maar zijn uitleg zaaide alleen maar verwarring onder astronomen en astrologen. Bouché-Leclercq schrijft over Plinius' uitleg: "Als ik goed begrijp, wat Plinius wil zeggen, dan ligt de altitudo (de astronomische verhoging) op een eerste uitmiddelpuntigheid, en de sublimitas (het hypsoma der astrologen) op een tweede uitmiddelpuntigheid, waarin de apsidenlijn qua richting niet samenvalt met dezelfde lijn in de eerste uitmiddelpuntigheid."

Dorotheos van Sidon

Ten tijde van de regering van de beruchte keizer Caligula schreef Dorotheos van Sidon een leerdicht over de astrologie, waarin hij ook de correcte verhogingsgraden noemt. Naar de mening van Bouché-Leclercq hadden latere auteurs de verhogingen op deze vermeldingen moeten baseren en niet op de verhogingstekens, die Ptolemeus presenteert. Dan waren er minder varianten in de astrologische literatuur terechtgekomen en was er waarschijnlijk ook minder gespeculeerd over de verhogingen.

Vettius Valens

De praktiserende astroloog Vettius Valens uit Antiocheia leefde ongeveer in dezelfde tijd als Ptolemeus. Zijn boek "Anthologieen" is geschreven tussen 152 en 162 en werd later nog aangevuld; de vele voorbeeld-horoscopen in dit werk stammen uit de tijd van ongeveer 50 tot 188 na Chr. Vettius Valens is een van de weinigen, van wie het werk bijna geheel behouden is. Hij noemde zich trots "soldaat van het noodlot", speelde graag de rol van profeet van de astrologie en beloofde zijn leerlingen onsterfelijkheid tijdens en na hun leven. Knappich schrijft: "Hij legde de nadruk op precieze voorspellingen van gebeurtenissen, maar zijn gecompliceerde prognosemethoden en duidingstechnieken, die meer aangeduid dan uitgewerkt worden, hebben filologen en uitgevers als Kroll vaak tot vertwijfeling gebracht. In de horoscoopduiding steunt Vettius Valens op de Grieks-Egyptische traditie, maar bij de berekeningen op Babyloonse bronnen en de planeetperioden."

Vettius Valens is de enige die schrijft over de "exaltatie van de horoscoop". In het boek "Greek Horoscopes" schrijven Neugebauer en Van Hoessen hierover: "In Vettius Valens II, 18 wordt de 'exaltatie' van een gegeven horoscoop gedefinieerd door middel van de positie van de Zon (overdag) of van de Maan ('s nachts). Dit wordt op de volgende wijze gedaan: men telt de afstand van de Zon tot het teken Ram (dat het verhogingsteken van de Zon is) of van de Maan tot Stier (het verhogingsteken van de Maan) respectievelijk. Dezelfde afstand wordt verondersteld de 'Horoskopos' (ascendant) van de verhoging van de horoscoop te onderscheiden. Bijvoorbeeld: De Zon in Leeuw staat vier tekens verder dan Ram. Als de ascendant in Weegschaal staat, valt de verhoging van deze horoscoop in Tweelingen, omdat Weegschaal vier tekens verder

staat dan Tweelingen." Het werk van Vettius Valens bevat veel berekeningsvoorbeelden van deze exaltatie van de horoscoop. Over een geboortehoroscoop, getrokken voor 25 oktober 25 n. C., ongeveer 4 uur 's ochtends, schrijft Vettius Valens: "... En ik nam ook de exaltatie van de horoscoop, die van de Maan naar Stier elf tekens is, en hetzelfde aantal geteld vanaf de ascendant in Weegschaal, valt in Leeuw in het huis van de Agathos Daimon; de Zon heerst hier over en omdat hij op het MC valt met betrekking tot het Pars Fortunae, maakte dat de geborene nog rijker en aanzienlijker."

Sextus Empiricus

De arts en skeptische filosoof Sextus Empiricus schreef rond 189 een felle aanval tegen de astrologen, "Adversus Mathematicos V" getiteld. Het vijfde boek is speciaal aan de astrologie gewijd en bevat een tamelijk volledig overzicht van alle astrologische doctrines van zijn tijd. Sextus Empiricus noemt de juiste verhogingsgraden.

Anonymus van 379

Met "Anonymus van 379" duiden de geschiedschrijvers een onbekende Egyptische astroloog uit het jaar 379 na Chr. aan. Zowel wat tijd als afkomst betreft, staat hij zo dicht bij Paulus van Alexandrië dat men wel gedacht heeft, dat beiden een en dezelfde persoon zouden zijn. Volgens deze Anonymus van 379 moeten Zon en Maan hun exaltaties naast elkaar hebben, omdat zij ook hun domicillies in twee aangrenzende tekens hebben.

Paulus van Alexandrië

Paulus van Alexandrië is de enige, die voor "val" het woord koiloma gebruikt, hetgeen uitholling betekent. Bouché-Leclercq schrijft over hem nog: "Men zal opmerken dat in het systeem van de hypso-

mata en tapeinomata niet alle tekens gebruikt worden. Paulus van Alexandrië beweert dat Leeuw noch een hypsoma noch een koiloma heeft. Men kan hetzelfde zeggen van zijn overbuur Waterman en het paar Tweelingen en Boogschutter. Dat is een bewijs te meer, dat de astrologen werkelijk geloofden, dat zij te maken hadden met astronomische posities, die zij niet naar willekeur konden indelen."

Hoofdstuk 5

DE GRADEN ALS GETALLEN

In de vorige hoofdstukken kwamen theorieën aan bod, waarin geprobeerd werd de verhogingstekens te verklaren. Er zijn in de geschiedenis van de astrologie ook pogingen ondernomen de precieze verhogingsgraden in een systeem in te passen. Enkele auteurs gaan bij die poging uit van de getalswaarden van de verhogingsgraden.

Fankhauser

In zijn boek "Das wahre Gesicht der Astrologie" schrijft Dr. Alfred Fankhauser over de verhogingen: "Traditioneel wordt het tussenstadium, dat het midden inneemt tussen vernietiging en heerschappij de verhoging genoemd. Het midden tussen heerschappij en vernietiging op de dalende kromme daarentegen de val. De verhogings- en val-graden lijken ons willekeurig, omdat we geen logische motivatie kunnen vinden en we moeten aannemen, dat er oeroude ervaringen ten grondslag liggen aan de bepaling van deze graden. ... Dat er een bepaalde innerlijke orde bestaat, blijkt uit de eensluidende graden. Saturnus is onmiddellijk na de verhogingsgraad van de Zon in val geraakt, omgekeerd is de Zon onmiddellijk voor de verheffing van Saturnus gevallen'. Jupiter staat verhoogd op 120 graden na de val van Mercurius, Mercurius 120 graden voor de val van Jupiter, Mars 120 graden na de val van Venus en Venus 120 graden voor de val van Mars. Alleen de Maan vormt een uitzondering."

Fankhauser brengt de zogenaamde waardigheden van de planeten (domicilie, vernietiging, verhoging en val) met behulp van suggestieve curven in beeld. Hij schrijft over deze curven:

"Mars bereikt via het niveau van 'val' en 'verho-

ging' zijn positief hoogste kracht in Ram, onder Schorpioen zijn negatief sterkste kracht, hij passeert gedurende zijn lage curve zowel de vernietiging in Weegschaal als ook de relatief goede, maar verinnerlijkte en betoegelde stadia Leeuw en Boogschutter."

Fankhauser beweert elders, dat de Zon, Jupiter en Mars zich bijzonder thuis voelen in vuurtekens. Hij moet zich dus in vreemde bochten wringen om zijn curven goed te praten. Die curven bevestigen bepaalde traditionele opvattingen over de waardigheden van de planeten, maar spreken andere juist tegen.

Uit de eensluidende graden zou een bepaalde innerlijke orde moeten blijken.

Wanneer we die innerlijke ordening schematisch voorstellen, ontstaat het volgende beeld:

Saturnus	val	1°	na	verh.	Zon
Zon	verh.	1°	voor	val	Saturnus
Jupiter	verh.	120°	na	val	Mercurius
Mercurius	verh.	120°	voor	val	Jupiter
Mars	verh.	120°	na	val	Venus
Venus	verh.	120°	voor	val	Mars

De 'innerlijke orde' blijkt alleen bij het stel Jupiter-Mercurius precies op te gaan. De traditionele verhogingsgraden van de Zon en Saturnus verschillen twee graden, al wordt 20° Weegschaal wel eens als verhoging van Saturnus genoemd. De verhogingen van Mars en Venus verschillen evenmin precies 120 graden. Met de Maan weet Fankhauser zich kennelijk geen raad. Tussen de traditionele paren planeten weet hij een aardige relatie te scheppen, maar hoe het totale verband tussen alle verhogingsgraden is, vermeldt hij niet. Net als bij zijn curven suggereert hij hier slechts een harmonie.

Halbronn

Volgens Jacques Halbronn gaat het bij de verhogingsgraden alleen maar om een eenvoudige theoretische constructie. Hij schrijft: "De Traditie heeft niet eenvoudigweg zeven verhogingstekens aan zeven planeten toegekend, zij heeft ook de moeite genomen vast te leggen op welke graad van het teken de verhoging het meest manifest was. Men zal zien dat het sextiel gebruikt is als directe verwijzing naar de oppositie." Terecht merkt Halbronn op, dat het bij de verhogingen om de precieze graden gaat. Daarvan geeft hij een tabel, alleen zet hij Mars op 27° Steenbok. Hij gaat verder:

"Men ziet, dat verscheidene planeten rond dezelfde graad draaien: het tweetal Jupiter-Mercurius om de vijftiende graad, het stel Mars-Venus om de zevenentwintigste graad. Saturnus en Zon bezetten oppositionele tekens; de een staat op 21° en de ander op 19°. Abraham Ibn Ezra schreef, dat deze verplaatsing hierdoor komt, dat Saturnus, die door de astrologie als 'n malefic beschouwd wordt, de Zon niet moest schaden door zich er precies mee in oppositie te bevinden... Wat is de zin van deze graden? Sommigen, waaronder de Engelsman Rupert Gleadow, hebben geprobeerd er planeetstanden voor te vinden die overeenkwamen met een werkelijke datum... maar het gaat om een eenvoudige theoretische constructie.

Uitleg van de verhogingsgraden.

15°	21°	27°	3°
Jupiter	Saturnus	Mars	Uranus
Mercurius	Zon	Venus	Maan
sextiel	oppositie	sextiel	oppositie

Zoals men ziet, is deze constructie zeer eenvoudig. Elke groep planeten is van de voorgaande gescheiden door een interval van zes graden. En

het lijkt dat 21° Ram voor de Zon te prefereren is boven 19° Ram wat zich absoluut niet laat inpassen in deze serie. Met het invoeren van Uranus in Schorpioen, waarvan men al aangetoond heeft, dat hij daar het best staat, vinden we vier paren planeten, die de verwisseling Zon-Maan (in Ram en Stier) ongewijzigd laten. Twee van deze paren, Saturnus-Zon en Uranus-Maan, worden door een oppositie beheerst, de twee andere door een sextiel... De vaststelling van de verhogingen is dus niet vervormd door de eisen van de beroepspraktijk, zoals men zou kunnen menen, maar integendeel vrijwillig veranderd, terwijl men toch de verhogingsgraden zo liet, noodzakelijke aanduidingen om die (vaststelling) weer in goede staat terug te brengen, als men de verwantschap kende tussen het sextiel en de oppositie en 't belang van de dagen van de week voor de vaststelling van de verhogingen. Dat is, zo schijnt het, wat men in de esoterie een verduistering noemt, een vastbesloten wil om de sporen te verwarren."

Een vastbesloten wil om sporen te verwarren blijkt met name Halbronn zelf aan de dag te leggen. Eerst verduistert hij de correcte verhogingsgraad van Mars en verplaatst hij de Zon op grond van een citaat van Ibn Ezra naar 21° Ram en ten slotte tovert hij een verhogingsgraad voor Uranus tevoorschijn. Zo probeert hij zijn eenvoudige theoretische constructie te redden. 21° Ram zou te prefereren zijn omdat 19° Ram zich absoluut niet laat inpassen in de serie. Hier draait Halbronn de zaak om. Als de theoretische constructie deugt, moeten de gegevens er in passen. Dat is niet het geval. Halbronn trekt daaruit niet de conclusie, dat zijn vondst ondeugdelijk is, maar maakt de gegevens passend.

James III

Geen berg zo hoog of er is nog wel een hemel boven en geen theorie zo absurd of iemand weet het nog wel bonter te maken. Dat geldt zeker voor het numerologische algoritme, dat Colin James III in z'n boek "The relative strength of signs and planets" presenteert als een zuiver moderne uitvinding, die in de uitgebreide efemeriden en teksten niet wordt genoemd.

Met behulp van enorme berekeningen, die hoofdzakelijk op cirkelredeneringen gebaseerd zijn, tracht Colin James III te bewijzen dat de planeten en de maansknoep als volgt over de dierenriemtekens verdeeld moeten worden:

Noordelijke maansknoep	Tweelingen
Mars	Steenbok
Pluto	Schorpion
Uranus	Leeuw
Venus	Vissen
Zuidelijke maansknoep	Boogschutter
Jupiter	Kreeft
Zon	Ram
Saturnus	Weegschaal
Maan	Stier
Neptunus	Waterman
Mercurius	Maagd

Colin James III kritiseert ook Cyril Fagan. Hij schrijft: "In oude teksten komen soms exacte graden voor de lengtes van de verhogingen voor. Door Fagan worden deze exacte verhogingsgraden in een siderische dierenriem geplaatst, die een willekeurig beginpunt heeft. Men veronderstelt, dat dit beginpunt circa 200 na Chr. samenviel met het voortdurend bewegende tropische nulpunt.

Ten gevolge van de precessie zouden de siderische verhogingsgraden achterwaarts door de tekens van

de tropische dierenriem bewegen. De lengtegraden van de verhogingen en Fagans tropische omzettingen zijn voor het jaar 1900:

Zon	19° Ram	- 23 = 26° Vissen
Maan	3° Stier	- 23 = 10° Ram
Mercurius	15° Maagd	- 23 = 22° Leeuw
Venus	27° Vissen	- 23 = 4° Vissen
Mars	28° Steenbok	- 23 = 5° Steenbok
Jupiter	15° Kreeft	- 23 = 22° Tweelingen
Saturnus	21° Weegschaal	- 23 = 28° Maagd
Uranus	9° Boogschutter	- 23 = 16° Schorpioen
Neptunus	19° Waterman	- 23 = 26° Steenbok
Pluto	18° Kreeft	- 23 = 25° Tweelingen
Nrdl Knoop	1° Ram	- 23 = 8° Vissen
Zdl Knoop	1° Weegschaal	- 23 = 8° Maagd

Voor het jaar 1900 komen sommige tekens twee of zelfs drie keer voor. Omdat deze tropische tekens meer dan een planeet verhogen, is het niet mogelijk om een standaard numerologisch algoritme af te leiden, dat analoog is aan de Volgorde van de Verhogingsgetallen. Zonder te letten op de enige exacte verhogingsgraad brengt de Volgorde der Verhogingsgetallen consistent de verhogingstekens voort. Omdat elke siderische dierenriem vastgesteld is, mist de verklaring der verhogingen door Cyril Fagan zo'n consistentie, wanneer zij toegepast wordt op tropische tekens. Derhalve moeten de tropische verhogingstekens en de volgorde van de Verhogingsgetallen juist zijn."

Shankar

H.R. Shankar is een Indiaas astroloog, die in het tijdschrift The Astrological Magazine van april 1985 een artikel over de oorsprong van de dierenriemtekens publiceerde. Shankar probeert in dat artikel aan te tonen, dat de dierenriemtekens in

India zijn ontstaan en teruggevoerd kunnen worden op de 27 maanhuizen of naksjastra's. Daarnaast brengt hij de verhogingen van de planeten ter sprake. De equinoxpunten en de solstitia spelen 'n cruciale rol in zijn theorie over de verhogingstekens en zij komen bij de exacte verhogingsgraden weer ter sprake. Daarnaast gebruikt Shankar de zogeheten navamsa's om zijn toekenningen te rechtvaardigen. Die toekenningen wijken ten dele sterk af van de westerse traditie. De navamsa-positie van een planeet berekent men door de oorspronkelijke stand in de dierenriem met 9 te vermenigvuldigen. 1° Ram wordt zo 9° Ram, 4° Ram wordt 6° Stier enz. Navamsa's zouden volgens de Indische astrologie de diepere kosmische invloed blootleggen, waarentegen de zodiakale posities slechts een algemene indicatie geven. Shankar schrijft: "Om de exacte graad van de diepe verhoging vast te stellen, moeten we naar de navamsa positie der planeten in de respectievelijke tekens kijken, waardoor ze qua navamsa weer op een van de equinoxpunten vallen. 10° Ram geeft als navamsa positie Tweelingen, aan het eind waarvan de zomer-equinox valt. Saturnus zou navamsa in een ander equinoctium staan op 20° Weegschaal omdat dat Vissen als teken oplevert. Venus op 28 Vissen brengt deze planeet navamsa terug in het teken Vissen. De navamsa van Mars op 28 Steenbok zou op de herfstequinox in Maagd vallen. Vanwege zijn nauwe baan om de Zon, is het in het geval van Mercurius het beste, als hij zo ver mogelijk van de Zon vandaan is. De Zon staat verhoogd in Ram en navamsa in Tweelingen. Derhalve zou het teken Stier de planeet Mercurius het verst van beide punten vandaan plaatsen. De Maan komt vanaf zijn verhoging op 3 Stier navamsa op de winterequinox in Steenbok." Overzichtelijk gerangschikt geeft Shankar de volgende verhogingsgraden:

Planeet:	Shankar:	Navamsa:	Hij noemt:
Zon	10° Ram	0° Kreeft	Tweelingen
Maan	3° Stier	27° Steenbok	0° Steenbok
Mercurius	15° Maagd	15° Stier	Stier
Venus	28° Vissen	12° Vissen	Vissen
Mars	28° Steenb	12° Maagd	Maagd
Jupiter	3° Kreeft	27° Kreeft	0° Kreeft
Saturnus	20° Weegs.	0° Ram	Vissen

De wetmatigheid waarop Shankar de verhogingsgraden wil baseren, zou men als volgt kunnen formuleren: Vanaf hun verhogingsgraad moeten de planeten navamsa op een equinox of solstitium vallen. Shankar hanteert hierbij een orb of speelruimte van bijna een heel teken. De Maan en Jupiter staan 27 graden na de solstitia, Mars staat 18 graden voor de herfstequinox. In tegenstelling tot de westerse astrologie gaat de Indische bij het bepalen van aspecten van hele tekens uit. Misschien verklaart dat de voor westerse astrologen onaanvaardbaar grote orb. Maar veel ernstiger is, dat Shankar zijn eigen ordeningsprincipe bij Venus en Mercurius plotseling laat varen. Venus komt navamsa terug in Vissen en dat is voldoende, en voor Mercurius is 't maar het beste als z'n verhogingsnavamsa zo ver mogelijk bij de Zon vandaan ligt. Waar Shankar deze wijsheid vandaan haalt, blijft onopgehelderd. Bovendien is zijn conclusie fout. Het midden tussen de indische verhogingsgraad van de zon op 10° Ram en de navamsa daarvan op 0° Kreeft valt op 20°, niet op 15° Stier en het verst verwijderd van beide punten ligt 20° Schorpioen. Passen we de bewerking, die Shankar voorschrijft, op de overgeleverde verhogingsgraden toe, dan blijft er van zijn theorie weinig over. De navamsa posities onthullen dus kennelijk niet het geheim van de verhogingen.

Bredenhoff

Het concept van de navamsa's werd door de Engelsman John Addey uitgebouwd tot de leer der harmonics of harmonieën. Om de navamsa van een planeet te berekenen vermenigvuldigt men de zodiakale lengte van die planeet met negen. Natuurlijk kan men zijn zodiakale lengte ook met andere getallen vermenigvuldigen. De n-de harmonie van een planeet is de zodiakale lengte die ontstaat door de oorspronkelijke lengte van een planeet met n te vermenigvuldigen. De vijfde harmonie van 10° Ram bij voorbeeld is $5 \times 10 = 50$, d.w.z. 20° Stier.

Albert Bredenhoff verrichtte onderzoek op het gebied van de harmonieën en ontdekte dat de tiende en honderdtwintigste harmonie van de traditionele verhogingsgraden opmerkelijke uitkomsten opleveren als men Mars op 27° Steenbok zet.

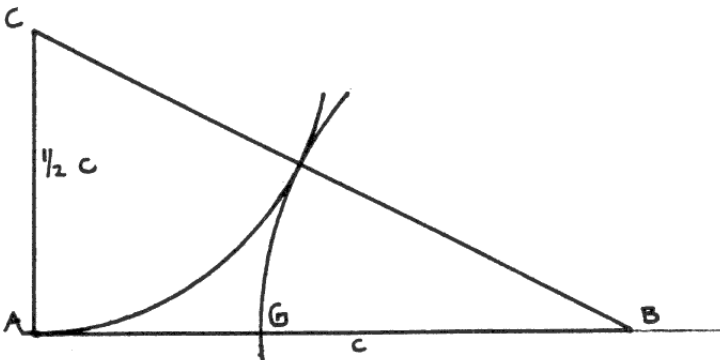
Planeet	Verhoging	10e harmonie	120e harmonie
Zon	19° Ram	10° Weegschaal	0° Leeuw
Maan	3° Stier	0° Vissen	0° Ram
Mercurius	15° Maagd	0° Schorpioen	0° Ram
Venus	27° Vissen	0° Vissen	0° Ram
Mars	27° Steenbok	0° Kreeft	0° Ram
Jupiter	15° Kreeft	0° Vissen	0° Ram
Saturnus	21° Weegsch.	0° Schorpioen	0° Ram

Afgezien van de Zon komen alle antieke planeten in hun tiende harmonie op 0 graden van de watertekens en zou men de zon op 10 of 11° Ram nemen, dan komt hij in z'n tiende harmonic op 10 resp. 20° Kreeft. In de 120e harmonie komt de Zon precies aan het begin van zijn eigen teken, alle andere planeten staan op 0° Ram. Zouden we de Zon op zijn Indische verhoging op 10 of 11° Ram zetten, dan verandert het beeld niet veel: in dat geval zou de Zon op 0° Leeuw resp. 0° Boogschutter komen. Bredenhoff wil geen conclusies trekken uit deze vondst. Hij is van mening dat het te gemakkelijk is allerlei speculaties te verbinden aan de gevonden uitkomsten.

Hoofdstuk 6

DE GULDEN SNEDE

Bij de theorieën die in dit hoofdstuk aan bod komen, speelt de gulden snede een grote rol. Met behulp van de gulden snede, die ook wel sectio aurea of sectio divina genoemd wordt, kunnen regelmatige vijf- en tienhoeken geconstrueerd worden. In de wiskunde, in de natuur en in de kunst komt de verhouding van de gulden snede veel voor. Ook vormt de gulden snede een wezenlijk element van veel esoterische leringen. Velen beschouwen de gulden snede als symbool voor de verhouding tussen macrokosmos en microkosmos, omdat een gegeven lijnstuk met behulp van de gulden snede zodanig verdeeld kan worden, dat het kleinste deel zich tot het grootste verhoudt als het grootste deel tot het geheel. Anders uitgedrukt: de gulden snede verdeelt een lijn zodanig, dat het langste stuk middelevenredig is tussen het geheel en het kortste stuk.

Constructie van gulden snede.

Vehlow

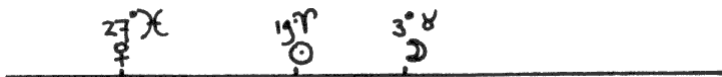
De gulden snede komt verscheidene keren ter sprake in het systeem van verhoging en val, dat Johannes Vehlow schiep. Vehlow was een vertegenwoordiger van de esoterische astrologie en schreef een astrologiecursus in acht lijvige delen. In de delen II (1934) en VIII (1955) ontwikkelt hij zijn systeem van de verhogingen. Het kan in twee vuistregels samengevat worden: 1. Planeten, die in hun domicilie tegenover elkaar staan, hebben hun verhoging in tekens van dezelfde heerser. 2. Zetten we in de dierenriem vanaf 3° Stier, 19° Ram en 11° Ram in een ononderbroken voortgang hoeken van 108 graden af, dan vinden we de graden van verhoging en val van alle planeten, inclusief de mysterieplaneten en twee hypothetische planeten.

De eerste vuistregel werd ontdekt door Johannes Lang, de tweede werd door mij omwille van de beknoptheid "tredeciel-systeem" gedoopt, omdat een hoek van 108 graden in de astrologie tredeciel of sesqui-quintiel genoemd wordt.

De geschetste logische volgorde, waarin eerst de verhogingstekens en vervolgens de verhogingsgraden bepaald worden, is niet de chronologische volgorde waarin Vehlow zijn systeem ontwikkelde. Ik zal nu eerst de belangrijkste opmerkingen uit deel II citeren. Vehlow schrijft daar onder meer:

"We hebben hier te maken met een hoogst spirituele poging van de Oudheid, de bouw van de wereld en daarmee de hoofdassen van ons kosmisch omhulsel en de kracht van hun dynamiek volgens de wet van de gulden snede te berekenen. Het begin voor deze berekeningen zetten de Ouden in het teken Ram. Zij deelden de eerste dertig graden volgens de gulden snede, zodat twee delen ontstonden, 19 en 11 graden groot. Op het scheidingspunt plaatsten zij de 'verhoging' van de Zon. Dat noemden zij de 'Troon

van de godheid" omdat zij door openbaring of meevoelen meenden te weten dat hier de centrale godheid en heer van alle werelden met onze wereld het innigst verbonden was. Nu begrijpt men ook - wat verder nergens verklaard wordt - waarom volgens de westerse astrologie de verhoging van de Zon op 19° Ram ligt en volgens Indische bronnen op 10° Ram! De Oudheid nam vanaf het lentepunt eerst het grootste deel, de Indiërs namen het kleinste deel. Op veel Egyptische afbeeldingen, bij voorbeeld van het dodengericht, staat de maangodin Isis rechts van de centrale god Osiris maar Nephtis-Venus staat links van hem. De verhoging van Isis is op 3° Stier, die van Nephtis op 27° Vissen. Beide godinnen staan dus 36 graden van elkaar vandaan. Deelt men deze afstand van 36 graden volgens de gulden snede, dan ontstaan delen van 22 en 14 graden. Isis-Maan staat 14, Nephtis-Venus 22 graden verwijderd van de troon van de godheid op 19° Ram. De verhogingsgraad van de Zon verdeelt de afstand tussen de twee godinnen volgens de gulden snede."

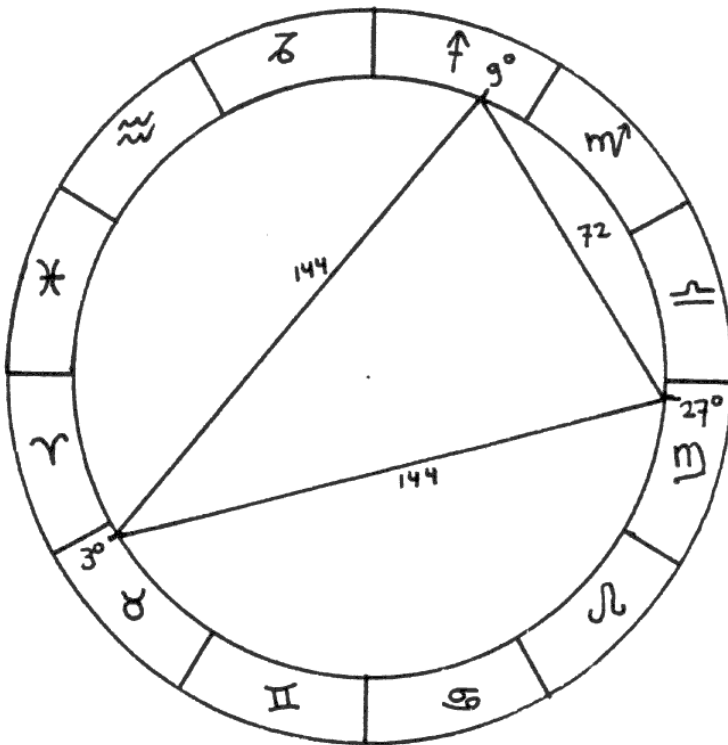

27° Vissen - 3° Stier vlg. gulden snede.

"De verhoging van Jupiter moet zich midden in het teken Kreeft bevinden, en wel om drie redenen.

1. In dit teken, dat de mogelijkheid tot baren en moederschap symboliseert, kan Jupiter het sterkst zijn krachten om te doen groeien en rijpen ontvouwen.
2. Hier staat Jupiter tegenover de grote ontkenner van het leven, Saturnus die in het tegenoverliggende teken Steenbok heerst, waardoor Jupiter als het ware diens dodelijke krachten kan afzwakken.

3. Hier staat Jupiter op een bijzonder kenmerkende plaats volgens een indeling van de dierenriem in drie rijken:
- een rijk van het materiele leven van de plaats van Isis tot 144 graden verder, tot 27 Maagd;
  - een tussenrijk van de dood, 72 graden groot;
  - en een 'Derde Rijk' van wedergeboorte en een nieuw vergeestelijkt leven bij de vier geestelijke oermoeders van ons systeem, eveneens 144 graden groot, van 9° Boogschutter tot 3° Stier."

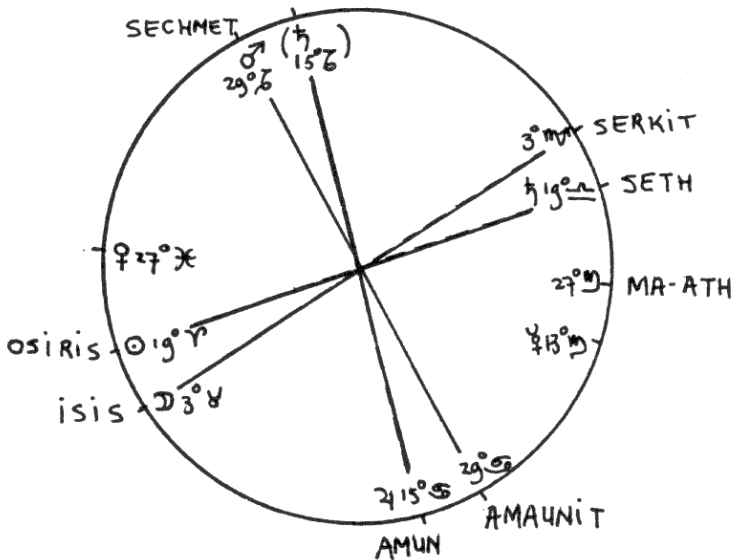

Vehlow's drie rijken.

"Jupiter staat dus binnen de eerste 144 graden precies in het midden, daar waar het materiële leven op z'n hoogtepunt is gekomen. Want 15° Kreeft is exact het midden tussen 3° Stier en 27° Maagd. De verhoging van Mercurius op 13° Maagd krijgt men door vanaf de troon van Osiris op 19° Ram 144 graden verder te gaan, juist zoals we dat voor Jupiter vanaf de troon van Isis deden. Mercurius staat dan 36 graden voor de verhoging van Seth-Saturnus op 19 Weegschaal. Deelt men deze 36 graden weer volgens de gulden snede in twee delen van 14 en 22 graden en gaat men vanaf de verhoging van Mercurius 14 graden verder, dan komt men op 27 Maagd, de 'Poort van het dodenrijk'. Daar staat de godin Ma-ath, die altijd naast Mercurius bij de weegschaal van het dodengericht staat.

Hoe kunnen we nu de verhogingsgraad van Mars vinden? Volgens zijn kosmische positie en ook volgens zijn vernietigende kracht hoort hij bij Saturnus en daarom wees men hem een plaats toe in Steenbok en wel op 29° Steenbok. Zoals Isis 14 graden van Osiris vandaan staat, zo stelden de Egyptenaren zich 14 graden van Jupiter verwijderd een leven schenkende godin voor, die zij Amaunit noemden. Deze leven schenkende godin Amaunit staat dus op 29° Kreeft. Precies daar tegenover staat op 29° Steenbok de leven vernietigende oorlogsgod met de leeuwekop Sechmet-Mars. Verder staat 14 graden van de duistere Saturnus vandaan de doodsgodin Serkit, die het lichaam van een schorpioen heeft. Saturnus staat verhoogd op 19° Weegschaal, dus troont Serkit op 3° Schorpioen."

Uit dit "geniale systeem" trekt Vehlow als belangrijkste conclusie, dat er relaties bestaan tussen deze assen en de aspecten.

De werelddassen volgens Vehlow.

Hij schrijft: "Afstandshoeken van 14, 22, 36, 72, 144 alsmede 90 graden hebben invloed, zoals we al gezien hebben. Maar het trigon is ook aanwezig! Jupiter staat op 15° Kreeft 120 graden na de val van Mercurius verhoogd. Mercurius heeft zijn verhoging op 13° Maagd 122 graden voor de val van Jupiter op 15° Steenbok. Om een volledig kloppende driehoek te krijgen verplaatste men later de verhoging van Mercurius naar 15° Maagd. Om tussen de val van Venus op 27° Vissen en de verhoging van Mars op 29° Steenbok een exacte driehoek te krijgen zette men de verhoging van Mars op 27° Steenbok. Maar dat zijn latere aanpassingen." In deel VIII van zijn "Lehrkurs der wissenschaftlichen Geburtsastrologie" voegt Vehlow nog het een

en ander toe aan het bovenstaande, dat de kern van zijn betoog uit deel II vormt.

De klassieke Oudheid zou niet alleen van de gulden snede zijn uitgegaan, maar ook van geometrische overwegingen. Recent onderzoek toont volgens Vehlow aan, dat de graden van verhoging en val met behulp van de hoek van 108 graden, het sesqui-quintiel of tredeciaal, werden berekend, en ook de toekenning van de dierenriemtekens berust op een wetmatigheid, die door Johannes Lang gevonden is. Deze vondsten maken het naar zijn mening mogelijk ook voor de planeten, die voorbij Saturnus liggen, verhoging en val volgens hetzelfde systeem met zekerheid te bepalen.

Lang had ontdekt, dat klassieke planeten die hun domicilies in tegenoverliggende tekens hebben, verhoogd staan in twee tekens van dezelfde heerser.

Vehlow "Dit inzicht voert ons een wezenlijke stap verder hij het onderzoek naar de overige, nog open staande toekenningen voor de planeten van het tweede octaaf. Zoals de volgende tabel duidelijk laat zien, hebben alle reeds ontdekte of nog te ontdekken planeten van de tweede octaaf hun dienoverenkomstige toekenningen gekregen volgens deze wetmatigheid."

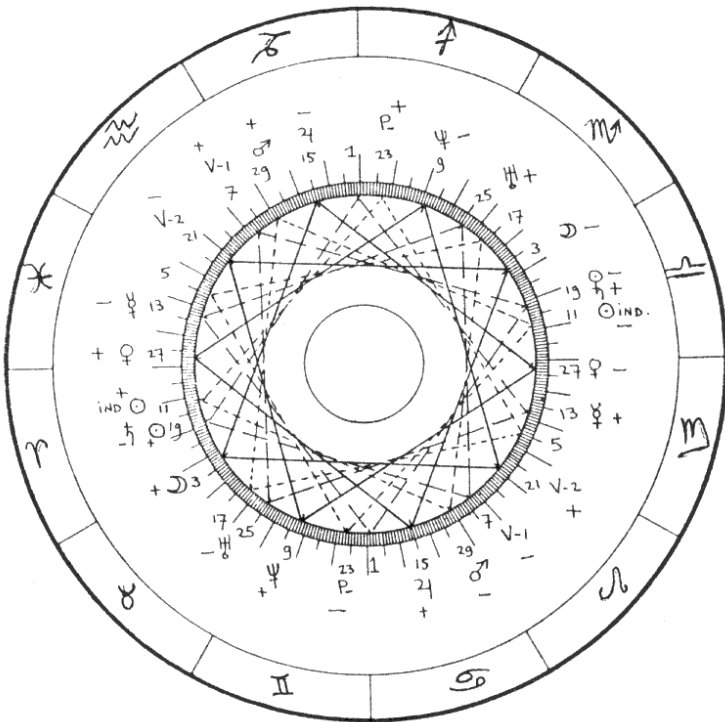
Uit de tabel op de volgende bladzijde kan men aflezen, dat de Maan zijn domicilie in Kreeft heeft. In het tegenoverliggende teken Steenbok heerst Saturnus. De Maan heeft zijn verhoging in het Venusteken Stier en dus moet Saturnus in het andere Venus-teken, in Weegschaal verhoogd staan. De Zon heerst in Leeuw, daartegenover heerst Uranus, de Zon staat verhoogd in het Mars-teken Ram, dus staat Uranus verhoogd in Schorpioen, het andere Mars-teken. En zo voort. Voor de transsaturnale planeten volgt hieruit, dat Uranus in Schorpioen, Neptunus in Tweelingen, Pluto in Boogschutter, V-1 in Waterman en V-2 in Leeuw verhoogd staat.

TABEL

Verhoging en val volgens Vehlow.

Planeet	Domi- cilie	Vernietigd in	Heer	Planeet	Verhoogd in	Heer	Domi- cilie	Planeet verhoogd
☾	♁	♄	♃	☾	♄	♀	♁	♃
☉	♋	♁	♁	☉	♎	♂	♎♂	♁
♃	♍	♁	♃	♃	♍	♀	♁	♃
♀	♁	♎	♁	♀	♁	♃	♎♂	♁
♂	♎♂	♄	P ₁	♂	♄	♃	♁	P ₁
♃	♎♂	♁	P ₂	♃	♁	☾	[♋]	P ₂
♃	♄	♁	☾	♃	♁	♀	♄	☾
♁	♁	♋	☉	♁	♎♂	♂	♎	☉
♃	♁	♍	♃	♃	♁	♀	♍	♃
P ₁	♄	♎♂	♀	P ₁	♎♂	♃	♁	♀
P ₁	♄	♎♂	♂	P ₁	♁	♃	♄	♂
P ₂	♁	♎♂	♂	P ₂	♋	☉	[♁]	♃

Vehlow schrijft verder: "Met deze door Lang gevonden wetmatigheid voor het toekennen van de tekens vindt men nu weliswaar de tekens maar niet de graden van verhoging en val van de afzonderlijke planeten. Na intensief zoeken is het mij gelukt het systeem te vinden, waarmee de graad werd bepaald. Het is de al genoemde hoek van 108 graden, die werd opgetekend vanaf de 'troon van Isis' op 3° Stier en vanaf de beide verhogingsplaatsen van de Zon op 11 en 19° Ram, dus driemaal in een ononderbroken lijn binnen de dierenriem." Dat geeft het volgende beeld:

Het tredeciesysteem.

Vehlow: "De afstand tussen de Indische verhoging van de Zon op 11° Ram en de troon van Isis op 3° Stier is volgens de gulden snede verdeeld, en precies op het deelpunt ligt de troon van Osiris. Deze drie uitgangspunten leveren de graden in de tekens, waarop de verhogingsgraden van de planeten vallen.

Hier zien we de geometrische samenhang van het ontstaan van de graden in de dierenriem overzichtelijk opgesteld, zodat verdere uitleg overbodig is."

Op deze manier ontstaan voor de planeten van de tweede octaaf de volgende waarden van verhoging en val:

Planeet:	Verhoging:	Val:
Uranus	25° Schorpioen	25° Stier
Neptunus	9° Tweelingen	9° Boogschutter
Pluto	23° Boogschutter	23° Tweelingen
V-1	7° Waterman	7° Leeuw
V-2	21° Leeuw	21° Waterman

V-1 en V-2 zijn hypothetische planeten, die bij Vehlow de hogere octaven van Jupiter en Saturnus voorstellen.

Commentaar

Hoewel Vehlow in deel VIII doet, alsof hij voortbouwt op het systeem dat hij in deel II heeft ontwikkeld, komt hij in feite met een nieuwe theorie om de verhogingsgraden te motiveren. Dat blijkt heel duidelijk, als we de drie plaatsen vergelijken, waar hij in zijn boeken gewag maakt van de verhogingsgraden (zie tabel volgende pagina). Vehlows toekenningen in deel VIII wijken sterk af van die uit deel II, maar zelfs daar geeft hij op verschillende plaatsen verschillende informatie.

	Deel II, pag. 211	Deel II, pag. 192	Deel VIII pag. 64
Ram	19 Zon	19 Zon (10 Ind.)	19 Zon (11 Ind.)
Stier	3 Maan	3 Maan	3 Maan
Tweel.	-----	-----	9 Neptunus
Kreeft	15 Jupiter	15 Jupiter	15 Jupiter
Leeuw	-- nrd. Node	-----	21 V-2
Maagd	13 Mercurius	13 Mercurius	13 Mercurius
Weegs.	19 Saturnus	19 Saturnus	19 Saturnus
Schorp.	Uranus	-----	25 Uranus
Boogs.	-----	-----	23 Pluto
Steenb.	29 Mars	29 Mars	29 Mars
Waterm.	Neptunus zdl. Node	-----	27 V-1
Vissen	27 Venus	27 Venus	27 Venus

De toekenningen voor Mercurius, Saturnus en Mars wijken in alle gevallen elk twee graden af van de traditie. Voor de Zon geeft Vehlow een westerse en twee verschillende Indische verhogingsgraden. Vehlow behoort tot de auteurs, die ook voor de maansknopen verhogingstekens noemen, maar hij is hierin niet consequent. In deel II, p. 211 zet hij de zuidelijke maansknoop in Waterman, maar op p. 193 en 231 van hetzelfde werk beweert hij, dat de klimmende knoop in Leeuw en de dalende in Steenbok thuishoort. De toekenningen uit deel VIII wijken sterk af van die uit deel II. De Zon heeft er in de Indische variant een graadje bijgekregen; voor Uranus wordt de precieze graad genoemd, Neptunus is verhuisd van Waterman naar Tweelingen, Pluto duikt voor het eerst op en er zijn twee hypothetische planeten bijgekomen, waarentegen de maansknopen verdwenen zijn. Toch doet Vehlow het in deel VIII voorkomen, alsof hij slechts voortbouwt op hetgeen hij in deel II al behandeld heeft. Hij

schrijft: "Over verhoging en val van de planeten van de eerste octaaf werd in deel II, blz. 192 e.v. uitvoerig bericht. We vonden daar, dat het ging om een hoogst spirituele poging van de Oudheid om de bouw van de wereld en daarmee de belangrijkste assen van ons kosmisch omhulsel te berekenen volgens de wet van de gulden snede. We kunnen daar nu aan toevoegen dat de klassieke Oudheid hierbij tevens van geometrische overwegingen uitging, want recente onderzoeken hebben aangetoond, dat de graden van verhoging en val der planeten met behulp van de hoek van 108 graden, het sesqui-quintiel of tredeciel, ofwel met behulp van de tienpuntige ster werden berekend. Ook de toekenning van de dierenriemtekens berust op een wetmatigheid."

Vehlow beweert herhaaldelijk dat de Ouden het systeem van de verhogingen ontworpen hebben. Hij zou het slechts reconstrueren. Het is nog maar de vraag, of Vehlow iets reconstrueert. Als Petosiris het systeem van de verhogingen nog bezeten heeft, maar het niet vrijgegeven heeft, zoals Firmicus Maternus volgens Vehlow schrijft, hoe kan Vehlow het dan reconstrueren, tenzij op grond van zijn eigen vermoedens? En als hij een systeem op zijn eigen vermoedens baseert, reconstrueert hij niet, maar ontwerpt hij. Probeert Vehlow misschien autoriteit aan zijn systeem te verlenen door er een nimbus van eeuwenoude wijsheid omheen te dichten?

Enkele details. De verhoging van Jupiter verklaart Vehlow in deel II op grond van drie argumenten. De motivaties voor het teken Kreeft zijn typische ad hoc argumenten. Om de vijftiende graad te verklaren verwijst Vehlow naar een indeling van de dierenriem in drie rijken, die begint op de verhogingsgraad van de Maan of Isis. Met welk recht men eenzelfde indeling mag maken vanaf 19 Ram, ver-

klaart de schrijver niet. Maar zo kan men wel de verhogingsgraad van Mercurius op 13 Maagd vinden, die "later verplaatst werd naar 15 Maagd om een volledig kloppende driehoek te krijgen tussen de verhoging van Mercurius en de val van Jupiter op 15 Steenbok." Wie Mercurius verplaatste, vermeldt Vehlow niet. Hij is zelf de enige, die 13 Maagd als verhogingsgraad van Mercurius noemt. Bijna alle andere en ten dele veel oudere bronnen geven 15 Maagd. De verplaatsing heeft klaarblijkelijk enkel in de fantasie van de schrijver zelf plaatsgevonden. Ik herinner aan Lisa Morpurgo, die eveneens de traditie naar eigen goeddunken corrigeert.

Zoals gezegd, ontwikkelt Vehlow in deel VIII een nieuwe theorie over de verhogingsgraden. Hij baseert zijn systeem nu op de regel van Lang en het tredecielsysteem. De regel van Lang houdt in, dat planeten die hun domicilies in oppositionele tekens hebben, verhoogd staan in tekens van een en dezelfde heerser. Vehlow geeft op basis van deze regel een tabel.

Maar in die tabel hanteert hij twee soorten beheersing: de antieke, waarbij Zon en Maan elk een teken en de andere vijf planeten twee tekens beheersen, en de moderne, waarbij elke planeet een eigen teken heeft en er twee hypothetische planeten nodig zijn om het systeem rond te krijgen. In de kolom met de domicilies heeft elk teken zijn eigen heerser, maar de regel van Lang spreekt over "twee tekens van een en dezelfde heerser", zodat in de kolom met de verhogingstekens onvermijdelijk de antieke beheersing gebruikt moet worden. Wanneer men beide schema's van beheersing netjes gescheiden houdt, zoals in de tabel, ontstaan er geen moeilijkheden. Probeert men evenwel de hele tabel samen te stellen met behulp van één soort beheersing, dan komt men of in tegenspraak met de gegeven regel over de verhogingen of men vindt de tekens voor de transsaturnale plane-

ten niet. Vehlow kan het dus helemaal niet zonder de mysterieplaneten en de twee hypothetische planeten stellen bij het opzetten van zijn schema. Om nu de graden van verhoging van de verschillende planeten te vinden, introduceert Vehlow in zijn tweede theorie de hoek van 108 graden. Door drie keer een tienpuntige ster in de dierenriem in te tekenen, verkrijgt Vehlow dertig punten in de zodiak. Hij gebruikt twaalf planeten. Ze staan in verhoging en in val. Om alle graden van verhoging en val te vinden heeft hij dus genoeg aan 24 punten in de zodiak. Met zijn systeem vindt Vehlow dus te veel! Zes punten blijven onbezet, maar Vehlow stapt daar stilzwijgend over heen. Zijn systeem maakt de indruk mathematisch exact te zijn door de bondig geformuleerde vuistregels en de fraai ogende tekeningen en schema's, maar in feite vertoont het grote tekortkomingen. Voor Mercurius, Mars en Saturnus komt Vehlow niet op traditionele verhogingsgraden uit. Vehlow doet net alsof zijn tredeciel-systeem ook de graden van verhoging en val van twee nog te ontdekken planeten oplevert, maar feitelijk moet hij twee hypothetische planeten veronderstellen om zijn constructie te redden.

Het invoeren van hypothetische planeten is geen onbekend verschijnsel in de astrologie. Er zijn in de astrologie wel vaker hypothetische zaken bedacht om een systeem kloppend te krijgen. Het psychologisch motief is voorstelbaar. Voor iemand, die veel tijd en moeite besteed heeft, aan de ontwikkeling van zijn methode of systeem kan het een obsessie worden de zaak kloppend te krijgen. In die geestestoestand ziet iemand gemakkelijk over het hoofd dat zijn wens de vader van zijn gedachten is geworden.

Martinek

Tijdens een lezing in Wenen op 24 maart 1983 borduurde Wolfgang Martinek voort op de theorie van Vehlou. De leer van de verhogingen behoort volgens hem tot de minst omstreden pijlers van de klassieke astrologische duiding. Maar in tegenstelling tot het systeem van de domicilies wekken verhoging en val de indruk een rangschikking zonder enige regel te zijn. Martinek vraagt zich retorisch af of dat ook echt zo is en vindt een "verbluffend eenvoudige relatie". Vatten we de dierenriem op als een scala met het hoogste punt in Ram en het laagste in Weegschaal en plaatsen we de planeten in hun verhogingstekens op deze waardenschaal, dan komen hun posities overeen met de sterkte van hun maximale helderheid.

As:	Planeet:	Helderheid:
Ram	Zon	-26,7
Stier-Vissen	Maan	-12,6
Tweelingen-Waterman	Venus	-4,4
Kreeft-Steenbok	Mars	-2,7
	Jupiter	-2,5
Leeuw-Boogschutter	---	---
Maagd-Schorpioen	Mercurius	-1,2
Weegschaal	Saturnus	----

Mercurius staat ver bij de Zon vandaan, omdat zijn helderheid slechts weinig sterker is dan die van Saturnus. De helderste planeten Zon, Maan en Venus staan juist aan het andere eind van de scala en Mars staat dicht bij deze groep dan Jupiter omdat Mars in sommige gevallen Jupiter inderdaad in helderheid kan overtreffen.

Martinek vraagt zich ook af of de domicilies en de verhogingen afgesloten systemen vormen. Bij Firmicus hebben de planeten in het zogenaamde Thema Mundi nog geen dubbele beheersing, bij Ptolemeus

wel. Waarom zou Ptolemeus de verhogingen niet ook tot twee tekens uitgebreid hebben? Dat had volgens Martinek best gekund, maar Ptolemeus wilde natuurlijk een contradictievrij systeem uit de grote hoeveelheid traditioneel materiaal destilleren.

Martinek acht het empirisch bewezen dat de verhogingstekens een speciale betekenis hebben en aan de verhogingsgraden zou ook een specifieke verklaringsgeldigheid toekomen. Alleen al een oppervlakkige beschouwing van de verhogingsgraden leert, dat er een bepaalde ordening in schuilt. Aan de onbevangen blik moet het onmiddellijk opvallen, dat de verhogingsgraden van Maan, Venus en Mars enerzijds en Saturnus, Mercurius en Jupiter anderzijds twee nagenoeg congruente driehoeken vormen, alleen is de Maan-Venus-Mars-driehoek aan twee kanten een graad kleiner, Mars zou of op 27 of op 29° Steenbok verhoogd moeten staan, maar de traditie heeft volgens Martinek precies het gemiddelde overgeleverd. Hierna bespreekt hij de gulden snede verhouding en komt tot de conclusie, dat Vehlow een vergissing heeft gemaakt door de boogafstanden als basis van zijn systeem te nemen en niet de koorde-afstanden. Had Vehlow dat wel gedaan dan zou Mars nog slechts een afwijking van één graad te zien geven en alle andere planeten zouden op hun traditionele verhogingsgraden staan. De verhogingen zijn naar de mening van Martinek gebaseerd op een verdeling van de dierenriem in 30 x 12 graden, dus op een regelmatige 30-hoek. Al met al komt Martinek tot de volgende indeling:

- de klassieke planeten staan op hun traditionele verhogingsgraden, alleen Mars staat op 27 of 29° Steenbok;
- Neptunus komt op 9° Tweelingen, een hypothetisch hoger octaaf van Saturnus op 8° Leeuw, Uranus op 16° Schorpioen, Pluto op 21° Boogschutter, een hypothetisch octaaf van Jupiter op 21° Waterman.

De waarden, die Martinek geeft, komen niet overeen met die van Vehlow. Hij geeft ook andere kritiek op Vehlow: "Afgezien van de terecht geuite kritiek van Venerius op Vehlow wegens het rechtbreien van de traditie, vertoont de bewijsvoering van Vehlow ook op zich grote lacunes. Weliswaar ziet Vehlow in, dat aan het hele systeem drie tienhoeken ten grondslag liggen ("tredecieelsysteem") maar hij verdeelt verhoging en val willekeurig over de hoekpunten, zonder bij voorbeeld uit te leggen, waarom nou precies de eerste hypothetische planeet na Pluto op 7° Waterman en niet op 21° Waterman verhoogd zou staan. Vehlow komt daardoor tot een willekeurige en asymmetrische ordening waarin bezette graden en dode punten elkaar zonder herkenbaar principe opvolgen. Nu eens volgt verhoging op val en dan weer omgekeerd en men weet niet waarom. Ook is het niet nodig met mijn systeem een tweede, Indische verhoging van de Zon in het systeem te betrekken."

Commentaar

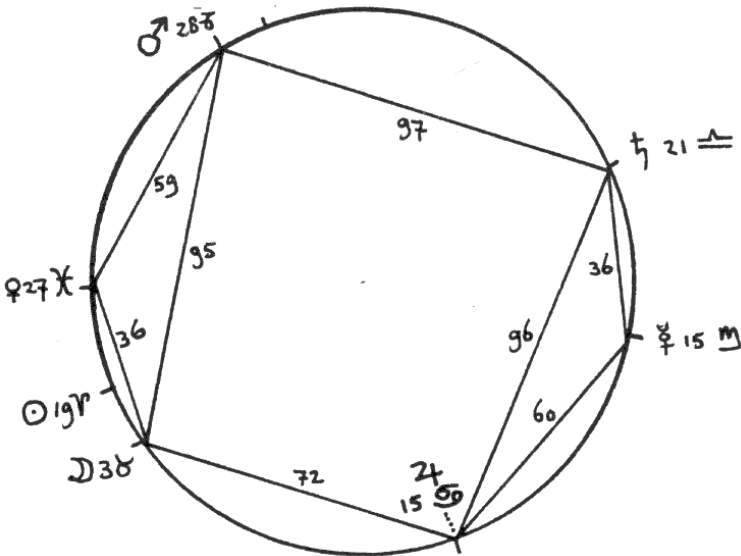
Om de geldigheid van de verhogingstekens te schragen haalt Martinek naast de maximale helderheid van de planeten nog heel wat andere factoren aan, zoals de gemiddelde dagbeweging der planeten, de indeling volgens benefic of malefic natuur, de indeling naar hoofdtekens, vaste tekens en bewegelijke tekens en zo voort. In verwarrende bewoordingen haalt hij de regel van Lang aan. Tussen zoveel motivaties zit allicht een vondst, die de verhogingstekens aardig weergeeft. Het motief van de maximale helderheid der planeten lijkt verdacht veel op een gelegenheidsargument, temeer omdat Mars "in sommige gevallen" helderder schijnt dan Jupiter. Martinek vraagt zich quasi af of de systemen van verhoging en val en de domicilies wel afgesloten zijn. Het antwoord weet hij zelf het

best, want hij verzint in analogie van de domicilies twee verhogingstekens per planeet en schuift Ptolemeus in de schoenen, dat die dat nog niet gedaan heeft. Daarbij doet Martinek het voorkomen alsof Ptolemeus steunt op Firmicus Maternus, want Firmicus gaf aan elke planeet slechts één domicilie, maar Ptolemeus geeft er twee aan elke planeet. Martinek ziet over het hoofd, dat Firmicus bijna twee eeuwen na Ptolemeus leefde en werkte. Als het systeem van Vehlow deugde, zou de vondst van de koorden in plaats van de boogafstanden een verbetering van dat systeem betekenen, omdat meer planeten op traditionele verhogingsgraden terechtkomen. Maar ook Martinek produceert geen naadloos sluitend systeem, want hij geeft voor Mars twee verhogingsgraden. De toekenningen voor Uranus, Neptunus en Pluto worden door de traditie niet voorgeschreven en daar kan men dus alle kanten mee op. Bovendien neemt Martinek kritiekloos de hypothetische planeten van Vehlow over, wellicht omdat ze in zijn systeem ook goed van pas komen. De empirische bewijzen, waar Martinek op doelt, stammen uit zijn eigen publikaties in het Oostenrijkse tijdschrift *Qualität der Zeit*, maar zijn niet bepaald overtuigend. De kritiek, die hij op Vehlow geeft, is terecht. Maar een afdoende verklaring van de verhogingsgraden vinden we bij Wolfgang Martinek net zo min als bij Johannes Vehlow.

Elwell

In het Engelse tijdschrift *The Astrological Journal* werd in de winter en lente van 1985 een samenvatting van mijn artikelen over verhoging en val van de planeten gepubliceerd. Naar aanleiding van deze publikatie schreef de bekende Engelse astroloog Dennis Elwell aan de uitgever van het tijdschrift: "In zijn interessante behandeling van het oude raadsel van de verhogingsgraden geeft W.

Venerius ons nog een artikel om in de snel voller rakende astrologische vuilnisbak te gooien. Ik denk, dat hij ietwat voorbarig is. Wat hij niet gedaan heeft bij het afkluiven van de botten van deze traditie is iets, dat wij allen misschien wat vaker moesten doen, namelijk gewoon opnieuw naar het verschijnsel kijken zonder de aanwassen van veronderstelling en theorie, in de hoop dat het ons iets in zijn eigen woorden zou kunnen zeggen. Dus waarom nemen we niet bij wijze van oefening de zodiaccirkel en zetten we de verhogingsgraden op de rand ervan af en denken we er over na of dit er uitziet als een willekeurige rangschikking of dat er verborgen regelmatigheden inzitten. Met andere woorden: heeft de figuur enige interne samenhang, die er voor instaat?" Elwell geeft geen afbeelding van de bedoelde figuur, maar omwille van de duidelijkheid zal ik dat wel doen.

Graden en aspecten volgens Elwell.

Hij gaat verder: "Het eerste, dat we opmerken, is dat ze twee sextielen bevat (Venus-Mars en Mercurius-Jupiter), 'n quintiel (Maan-Jupiter) en twee deciel-aspecten (Venus-Maan en Mercurius-Saturnus). Bovendien zijn vier van de zeven lichamen gescheiden door eenzelfde interval van ongeveer 96 graden: Jupiter, Saturnus, Mars en de Maan. Als we naar de midpunten kijken, zien we dat Mars op de Maan/Saturnus-as valt, Saturnus valt op de Mars/Jupiter-as en Mercurius op de Maan/Mars-as. Het voorkomen van aspecten van de vijfde harmonie geeft een belangrijke aanwijzing omdat deze aspecten verbonden zijn met de hoog vereerde Gulden Snede (phi). De Zon heeft een phi-relatie met Maan-Venus; Venus met Maan-Mars; Mars met Venus-Saturnus; Mercurius met Jupiter-Saturnus. Niet minder dan vier! En Saturnus staat ook nog in phi-relatie tot de solstitia. Lezers zullen zich herinneren, dat phi een lijn zodanig verdeelt dat het kleinere deel zich verhoudt tot het grotere, als het grotere deel tot de gehele lijn. De waarde van het grootste deel is 0,618 en zijn complement is 0,382. De zijden van een pentagram (verbonden met quintiel en bi-quintiel) zijn verdeeld volgens de Gulden Snede, die ook vervat is in de alomtegenwoordige getallen van Fibonacci en de logaritmische spiraal.

Als we de gulden snede van een hele cirkel nemen en daar weer de gulden snede van en zo voort, in een afnemende serie, komen we op 32 graden, 28 minuten en 20 graden, 4 minuten, wat dicht genoeg bij de absolute lengtes van de twee lichten moge liggen om de aandacht te trekken. In feite komen alle intervallen, die ik genoemd heb, aardig in de buurt. Kennelijk bestaat er enige dubbelzinnigheid over de graden zelf zoals die door de eeuwen heen tot ons gekomen zijn. Als de verhoging van Mercurius op 15° Maagd ligt, betekent dat dan de vijf-

tiende graad (d.i. 14 graden en nog wat) of 15 en nog wat meer? Ik lees bij Venerius, dat in de Indische versie de verhogingsgraad van de zon gegeven wordt als 10 Ram. Als we het erover eens zijn, dit de tiende graad te noemen (d.i. 9 graden Ram), levert dit een schema op, dat alle andere verhogingsgraden omvat. Het zijn veelvoudenvan twaalf graden verschil. Dat houdt in, dat ze op de punten van een regelmatige figuur met 30 zijden vallen. Zoals zeer bekend is, beschouwde Kepler, die begerig zocht naar hemelse harmonieën, 360 bij voorkeur als 12×30 . Dus is een regelmatige figuur met dertig zijden van elk 12 graden het complement van onze bekende zodiak van 12 keer 30 graden. Natuurlijk zijn deze beide schema's waarin ofwel de Babylonische ofwel de Egyptische Zon gebruikt wordt - verschillende manieren om naar hetzelfde geheel te kijken, omdat de hoeken van 60, 36, 72 en 96 graden zelf veelvoudenvan 12 zijn. Maar waar komt het op neer? Ik kan maar moeilijk geloven, dat dit sluitende systeem, waarbij conventionele aspecten, midpunten, phi en de dertigste harmonie betrokken zijn, bij toeval ontstaan kan zijn. Aan de andere kant geloof ik niet, dat de verhogingsgraden hierdoor verklaard worden; veeleer is het zo, dat deze numerieke harmonieën een eigenschap van het systeem zijn. Ik moet niets hebben van het verdedigen van traditie omwille van zichzelf, maar deze indrukwekkende toevalligheden overtuigen me ervan, dat we nog niet het hele verhaal omtrent de verhogingen kennen."

Hoofdstuk 7

DE SPEURTOCHT VAN KNIEPF

Samen met Karl Brandler-Pracht, Alexander Bethor, Otto Pöllner, Ernst Tiede en Wilhelm Becker behoorde Albert Kniepf tot de selecte groep pioniers die zich tussen de eeuwwisseling en de eerste wereldoorlog in Duitsland met astrologie bezighielden. In die tijd bestonden er nog geen Duitse boeken om de techniek van de astrologie te leren. Deze onderzoekers waren dan ook aangewezen op de Engelse astrologische literatuur. Albert Kniepf werd op 23 maart 1853 te Cottbus geboren en hij stierf in 1924. Wilhelm Knappich typeert hem als een kritisch denker die niets moest hebben van het populair maken van de astrologie, maar probeerde een natuurwetenschappelijk fundament aan de astrologie te verschaffen.

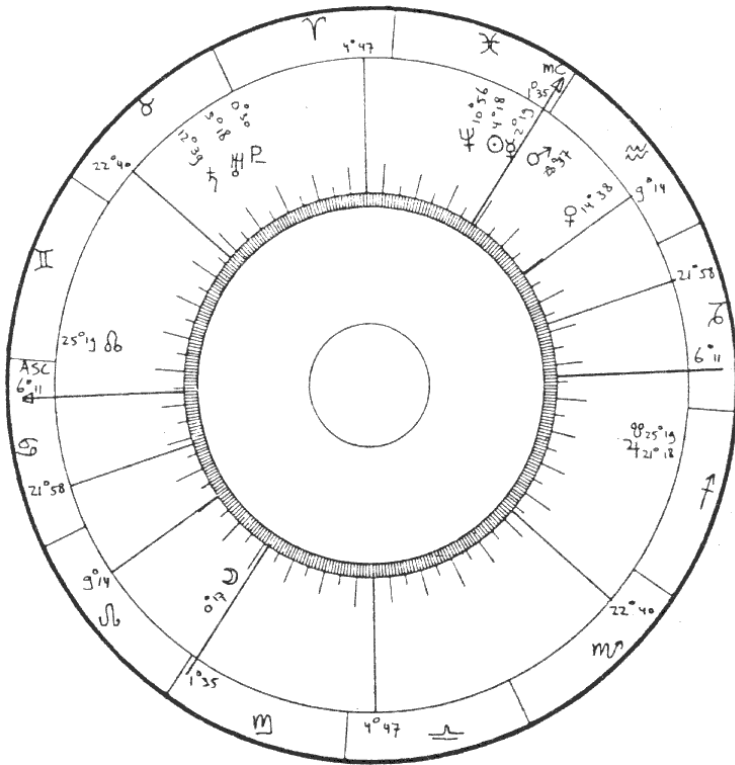
Zodiakus

In 1909 richtte de geleerde Aquilin Backmund (1876-1938) uit München onder het pseudoniem Alexander Bethor het blad Zodiakus op, het eerste Duitse tijdschrift voor wetenschappelijke astrologie. In 1910 en 1911 publiceerde Albert Kniepf in dit tijdschrift een serie artikelen over de verhogingen van de planeten. In deze artikelen stelt Kniepf vier onderwerpen aan de orde:

1. Hij toont aan, dat de theorie van Ptolemeus, die tot dat moment als oudste bron gold, ook al op overlevering moet berusten en onjuist is.
2. Hij presenteert twee tot dan toe onopgemerkte bronnen, te weten de Boendahisjn of kosmologie van de Avesta en het Ramayana-epos, waarin de 'geboortehoroscoop' van de zonneheld Rama staat.
3. Hij werkt de hypothese uit, dat de verhogingsgraden slechts abusievelijk overgenomen data van

de feestkalender der Parsen zijn.

4. Hij behandelt de opvattingen van Dr. Seyffart, die probeerde een historische datum vast te stellen waarop de verhogingsconstellatie werkelijk plaatsgevonden zou hebben. Seyffart probeerde ook een verklaring te geven voor de verhoging van Mercurius in Maagd en Kniepf neemt deze verklaring over.

De horoscoop van Albert Kniepf, geb. 23-3-1853, 12.00 Pl. Tijd, Cottbus, 51.45 N.Br. 14.19 O.L.

Twee oudere bronnen

Reeds in de zeventiende eeuw was in Europa bekend, dat er manuscripten bestonden over de godsdienst van de Perzen. In de achttiende eeuw vatte Anquetil du Perron het plan op deze manuscripten te vertalen. Hij nam als gewoon soldaat dienst bij de Compagnie française des Indes Orientales en vertrok naar Zuidoost-Indië. Nabij Bombay trof hij de Parsen aan, die afstammelingen waren van de Perzen die in de zevende eeuw uitgeweken waren om te ontkomen aan de godsdienstvervolging door de Islam. Deze Parsen beschikten over 'n uitgebreide Avesta-tekst. Anquetil du Perron wist de priesters over te halen hem de taal te leren en bij zijn terugkeer in Frankrijk publiceerde hij een vertaling. Hij lanceerde ook de naam Zend-Avesta, omdat hij dacht dat Zend de taal aanduidde, maar later bleek Zend-Avesta "De Avesta en zijn commentaar" te betekenen. De Avesta bevat lofzangen, aanvullingen daarop, een handleiding tegen demonen, en hymnen, gericht tot de Jazata's, de eerbiedwaardige heiligen die na Zarathoestra opduiken in het Avestisch systeem. De Boendahisjn is een verzameling kosmologische fragmenten volgens de Avesta.

Volgens Bouché-Leclercq is de rangschikking van de hypsomata ongeschonden en gevrijwaard van redeneringen bewaard gebleven in de Boendahisjn, waar Jupiter (Ahora Mazda) in Kreeft en Saturnus (Kaivan) in Weegschaal staan. Kniepf citeert de Boendahisjn bij monde van Modjemel el Tavarikh, die schrijft: "In den beginne schiep de hoogste god de mens en de stier op een verhoogde plaats. Zij bleven drieduizend jaar zonder zonde. Deze drieduizend jaren omvatten de tekens van het Lam, de Stier, en de Tweelingen. Daarna bleven zij nog drieduizend jaren op aarde zonder pijn of onenigheid te beleven. Deze drieduizend jaren komen overeen met de tekens Kreeft, Leeuw en de Aar. Toen kwam in

het zevende millennium het kwaad. De mens heette Gajomart. Hij bebouwde dertig jaar lang de aarde met planten en kruiden. Toen het millennium van de Kreeft kwam, stond Jupiter in de Kreeft, de Zon in het Lam, de Maan in Stier, Saturnus in Weegschaal, Mars in de Steenbok, Venus en Mercurius in de Vissen. De planeten begonnen toen hun omloop in het begin van de maand Farvadin (de eerste lentemaand) op Nieuwjaarsdag (het Nourozfeest was het lentefeest en duurde zes dagen), en door de omwenteling van de hemel ontstond dag en nacht."

Kniepf voegt hier aan toe dat de kosmogonie van de Iraniërs de schepping van de wereld koppelt aan de afloop van het jaar in de twaalf dierenriemtekens, waarbij elk teken duizend jaren omvat. De planeten staan hier in hun verhogingstekens, alleen Mercurius staat in de Vissen en niet in Maagd zoals het geval zou moeten zijn volgens de Grieks-Romeinse traditie en Ptolemeus.

Kniepf schrijft, dat we de verhogingen ook in de beroemde horoscoop van Rama in het grote Ramayana-epos van Valmiki vinden. Men vermoedt dat dit epos rond 500 voor Chr. geschreven is, maar sommige onderzoekers denken dat het nog ouder is. Schlegel heeft het in 1829 in een Sanskriet versie uitgegeven. De plaats, waar de geboorte van Rama behandeld wordt, luidt volgens een Latijnse verhandeling van Schlegel: "Duodecimo mense K'aitro die nono, sub domo lunari cui Aditis praeest, quinque stellis ad fastigium sui sublatis, in signo cancri Jovis stella cum Luna simul oriente: Caucalia partu edidit mundum dominum, ab universis animantibus adoratum, Ramam, divinis nostris insignitum."

Dit betekent: "In de twaalfde maand Kaitrus, op de negende dag, onder het maanhuis waarover Aditis heerst, toen vijf planeten in hun verhoging stonden en Jupiter met de maan in het teken Kreeft rijzend was, baarde Caucalia de heer van de we-

reld, de door alle wezens vereerde en van de goddelijke insignes voorziene Rama."

Volgens Kniepf zou "ad fastigium orbis sui sublatis" letterlijk vertaald betekenen: nabij of voor de toppen van hun verhoging. En met de toppen zouden dan de graden van verhoging bedoeld zijn. Kniepf schrijft: "Verder zegt Schlegel, dat de beide Indische commentatoren de posities van de vijf verhoogde planeten verklaren als Zon in Ram, Saturnus in Weegschaal, Jupiter in Kreeft, Mars in Steenbok en Venus in Vissen. Maar de namen van deze 5 planeten ontbreken. De Zon zal in de geboortehoroscoop van de heer van de wereld vanzelfsprekend op de graad van het lentepunt verhoogd staan; de Maan is in zijn verheven positie hij Jupiter al genoemd; Mercurius zal toch echt niet onder de tafel van de dichter-astroloog gevallen zijn; en daarom kunnen met deze vijf planeten alleen maar Saturnus, Jupiter, Mars, Venus en Mercurius bedoeld zijn, de vijf planeten zonder de twee lichten dus. Overigens kan Mercurius alleen maar in de Vissen of in de Ram hebben gestaan, zodat naar alle waarschijnlijkheid ook hier zijn verhoging in de Vissen bedoeld is, net als in de horoscoop van Gajomart. ... Het vermoeden ligt voor de hand, dat het zou gaan om een constellatie, die werkelijk plaatsgevonden heeft. Seyffart heeft de posities van de planeten, zoals die voorkomen in de horoscoop van Rama, berekend en komt op 17 april 1578 voor Chr. Hij geloofde, dat de Perzische constellatie met de Maan in Stier derhalve ongeveer vier dagen eerder plaatsgevonden moest hebben. De gebrekkige opgave van de planeetstanden en in het bijzonder van Mercurius maken evenwel een historische vaststelling van de horoscoop van Rama onmogelijk. Bovendien zou dat nutteloze moeite zijn, want de constellatie was helemaal niet bedoeld als een constellatie, die werkelijk voorge-

vallen zou zijn. En zelfs al schijnt het tijdperk van 1578 voor Chr. tamelijk goed te kloppen, dan zou dit toch volgens onze dierenriem zijn, die afhankelijk is van de precessie van de equinox en die was toentertijd nog niet precies bekend. ... De Boendahisjn plaatst dezelfde constellatie aan het begin van de geschiedenis in zijn geheel, toen ook de levende wezens ontstonden. In de Boendahisjn is de horoscoop van Rama niet als voorbeeld genomen, omdat de Maan correct in de Stier geplaatst wordt, maar ook de Griekse astrologie werd niet als voorbeeld gebruikt, veeleer een overlevering volgens welke deze standen gezien werden als een constellatie, die in zijn totaliteit veel betekenis had, inclusief de positie van Mercurius."

De feestkalender der Parsen

Nadat Albert Knief deze twee bronnen beschreven heeft zet hij zijn eigen theorie over de oorsprong van de verhogingsgraden uiteen. Hij schrijft:

"De maanden werden in de Avesta oorspronkelijk vanaf het lentepunt geteld en zij hadden dertig dagen. Aan het eind van het jaar werden vijf schrikkel-dagen toegevoegd. De maand, waarin het teken Ram valt, staat onder de Jzed of Jazata Farvadin. Deze Jazata regeert ook over de negentiende dag van elke maand. Voor de negentiende dag van de eerste maand was de heerschappij van deze Jazata dus dubbel geldig. Farvadin is de Jazata, die "over de geest van de wet waakt en de mensen licht en kracht geeft". De negentiende dag was een feestdag ter ere van hem. Daarom komt de vraag op, of de verhoging van de Zon, die in het voorjaar en met de equinox in het eerste teken toch wel verklaarbaar is, hierop teruggevoerd kan worden. Dan heeft de negentiende dag als Farvadin's-dag in de maand Farvadin (= 19° Ram) een bijzondere kracht. Zo wordt dan inderdaad verklaarbaar, dat de Zon

zulk een triomferende kracht in het teken van het Lam of de Ram zou hebben, en dat de zogenaamde 'hoogheid' van de Zon op de negentiende graad moet vallen. Deze motivatie werd evenwel spoedig niet meer begrepen, vooral niet daar, waar men de betekenis van de negentiende dag niet kende.

Waarschijnlijk werd deze motivatie ook om geloofspolitieke redenen onderdrukt. De bijzondere betekenis van de negentiende graad van het eerste teken voor de Zon plantte zich toen nog slechts met de kracht van een astrologisch dogma voort. De verhogingen kan men alleen maar opvatten als constellaties die een begin of oorsprong aanduiden. Dat komt zeker met de opvattingen van toen overeen. Aldus verschoof men de feestdagen zo goed of slecht als het passen wilde naar een andere datum. Vandaar ook de indeling van de andere planeten. Rond de tijd van de herfstequinox viel in de Oudheid het tweede grote natuurfeest van het jaar. Nu nog vieren de joden hun Nieuwjaarsfeest en Verzoeningsfeest in deze tijd. ... De Avesta kent zes Gahambars of maandfeesten. Zij komen overeen met de scheppingsperioden. Er waren nog belangrijker feestdagen. Daartoe behoorde met name het grote Meher- of Mithrasfeest, dat net zo belangrijk was als het Nouroz- of Nieuwjaarsfeest tijdens de eerste zes dagen van het jaar. Het Meherfeest werd gevierd in de zevende maand. De Avesta kent ook zo'n herfstfeest in de zevende maand, die naar Mithras genoemd werd. Het was een groot offerfeest en duurde van de zestiende, de Mithras-dag van de maand, tot de tweentwintigste. Op de eenentwintigste is er altijd de dag Ra, afgeleid van Ramesje Charom, 'dag van de zuivere en grote, blijvende vreugde en genoegens'. Ramesje Charom wordt in de invocaties heel vaak als begeleider en zegenbrengende eigenschap van Mithras genoemd. Op de eenentwintigste dag was het grote Meher Gah, het grote

offerfeest voor Mithras, waar het rijk toeging. Het is het feest van de zegen van de oogst, waarbij menige beker geleedigd werd, als symbool van de haoma-beker van Havan. Kleucker maakt er gewag van, dat de Perzische koningen op deze dag, die zij ter ere van Mithras vierden, de beker mochten aanspreken tot zij dronken waren. Dit kan alleen op de 21e van de Mithrasmaand van toepassing zijn, zodiakaal 21° Weegschaal, de Ramesje Charom dag. Mithras is hier, net als Visjnoe en Sjiva, de zegen brengende blijde macht die de goede orde in de gaten houdt, de beschermer van de oogsten, Alvader en rechter. Havan te duiden als Saturnus lijkt misschien willekeurig, maar is verklaarbaar, als men weet, dat Saturnus als Havan de beschermer van de veldvruchten is. Havan of Kevan als Saturnus heeft dus zijn feestelijke verhoging op de 21e dag van de maand Mithras of Meher, op 21° Weegschaal. Hij is de 'begeleider' van Mithras, d.w.z. hij staat het dichtst bij de bovenste sfeer van de hemel en het licht. ... Jupiter kreeg zijn verhoging op 15° Kreeft. Dit teken komt overeen met de vierde maand Tir. Men vierde een Gahambar van de elfde tot de vijftiende dag, die Dee-pe-Meher of korter Dep-Mehr werd genoemd. Dee is Detosjo, 'rechtvaardige rechter', een attribuut van Ormuzd. De vijftiende is de dag van de grote rechter en schepper. Bovendien is de vijftiende een van de vier dagen in de maand, die aan Ormuzd gewijd waren en de maand in vieren verdelen zoals bij ons de zondagen. Omdat van 11 tot en met 15 Tir een Gahambar gevierd werd, was 15 Tir ook een bijzonder grote Ormuzd-dag en derhalve geschikt als een 'verhoging'. 15 Tir of 15 Kreeft werd toegekend aan Jupiter, wellicht in verband met zijn scheppende en het leven bevorderende natuur. ... Ook de feestelijke verhoging van Venus aan het eind van het teken Vissen kan uit de

Iraanse kalender afgeleid worden. In de laatste vijf dagen van het jaar, de schrikeldagen, tijdens een feesttijd die Hamespetmedem heet, schiep Ormuzd de mens, vanaf de dag, waarop de Gah Honuet (Ahunavad) valt tot Vahistoyasht. Op Gah Hamespetmedem kwamen de heiligen naar de steden. Onmiddellijk daarna volgde het grote Nourozfeest. In deze Gah nu valt de verhoging van Venus, genoemd naar har Jazata Anahid, die in het Sanskriet Ohavani heet. De Jazata van Venus is vrouwelijk en 'hoedster van het zaad van Zoroaster'. ... De verhoging van de Maan in Stier wordt nu ook gemakkelijk verklaarbaar, want de Maan (Mah) is in de Avesta tevens Maonghegaotsjetre, 'Maan, zaad van de Stier'. Nork verklaart de hoge verering voor de stier in de Oudheid door te wijzen op het sanskriet woord 'boes', dat zowel aarde als stier betekent. De mythe van Gajomart moet dan ook zo opgevat worden, dat de mens pas uit de stier, dus uit de aarde kon ontstaan. Had de Maan in het teken Stier zijn oude nauwe betrekking met de stier bewaard, met zijn verhoging op de derde graad van dit teken is het net zo gesteld als met de verhoging van de zon op 19° Ram. De derde dag van de maand Ardibesjt geeft aan de tweede maand zijn naam en is dus ook de bijzondere feestdag ervan. Elk van de twaalf maanden heeft zo'n feestdag van de naam."

Maand:	Dag:	Maand:	Dag:
1 Farvadin	19 Farvadin	7 Meher	16 Meher
2 Ardibesjt	3 Ardibesjt	8 Avan	10 Avan
3 Khurdad	6 Khurdad	9 Adar	9 Adar
4 Tir	13 Tir	10 Dee	
5 Amardad	7 Amardad	11 Bahman	2 Bahman
6 Shahrivar	4 Shahrivar	12 Aspandad	5 Aspandad

"En dan zijn er nog de zes grote jaarfeesten.

Alleen zijn de verhogingen ten dele hierop en voor een ander deel op de grote jaarfeesten overgedragen, wat men in Egypte respectievelijk Griekenland later niet meer begreep. Zo kwam Ptolemeus er toe de hele zaak op een andere manier te verklaren, namelijk door de 'eerste nieuwe maan van het jaar' in Stier. De verhoging van Mars kan men met het mij ter beschikking staande materiaal niet even zeker voor deze graad bepalen, al kan men het wel voor het teken. Voor Mars wordt terecht de Jazata Behram genoemd, omdat die het onzichtbare en in alle levende wezens werkzame vuur voorstelt, ook de bliksem en ongeveer datgene, wat met etherische of electriche energievormen wordt aangeduid. In de kalender van de Avesta regeert deze Jazata over de twintigste dag van elke maand. Hij was een even eerbiedwaardig principe als Testrim of Tasjter. Bij de zeven beschermplaneten van de Boendahisjn wordt Behram gerangschikt onder Haftorong, de Grote Beer. In de tiende maand Dee vierde men de Gahambar Madhjarja, het midden van het jaar. Dit feest duurde van de zestiende tot den met de twintigste en deze laatste dag was die van Behram. Uiteraard is dat niet de achtentwintigste; misschien is het een vergissing in de astrologische overlevering. Maar hier moet gewezen worden op het Beiramfeest bij de Mohammedanen, hoewel hun maanjaar er de oorzaak van is, dat hun feesten telkens op andere data plaatsvinden. Beiram is Perzisch en identiek met Behram. De Parsen vierden dit feest, dat met de dag van Behram eindigde, met het oog op de komende triomf en zege van deze Jazata, die voor hun vuur- en lichtcultus zo belangrijk is en in hun gebeden hartstochtelijk wordt geprezen. Deze Gahambar kan men goed vergelijken met ons kerstfeest." Schematisch samengevat ziet de bewijsvoering van Kniepf er als volgt uit:

Jazata:	Verhoging:	Maand:	Feestdag:
---	19° Ram	1 Farvadin	19 Farvadin
Havan	21° Weegsch.	7 Meher	21 Ra
Achuma	15° Kreeft	4 Tir	15 Dé-pe-Mehr
Anahid	27° Vissen	12 Aspandad	Ahunavad
Mah	3° Stier	2 Ardibesjt	3 Ardibesjt
Behram	20° Steenbok	10 Dee	20 Beheram
Tir	15° Vissen ?		

De rol van de Babyloniërs

Hoe zijn de verhogingen in de westerse astrologie terechtgekomen? Deze vraag beantwoordt Kniepf als volgt: "De verhogingen zijn waarschijnlijk door de Babylonische astrologen uitgevonden, zoals Firmicus nog in zijn Griekse bronnen las, maar zij kunnen ze ook uit India geïmporteerd hebben. De betrekkingen met India waren voor de Babylonische cultuur belangrijker dan vaak gedacht wordt. In de Indische Rig-Veda ontbreken de maandfeesten, maar de India-kenner Prof. Spiegel vermoedt dat ze hier ook bestaan hebben, en dan zouden de verhogingen even goed uit India kunnen stammen. Het staat vast dat ook de Babyloniërs vijf schrikeldagen kenden; zo schrijft Berossus volgens Atheneus over een vijf dagen durend Sakkeeënfeest in het voorjaar. Omdat er onder koning Nabopolassar (625-604) een kalenderhervorming werd ingevoerd, waarbij men de tijdsbepaling omrekende naar het lentepunt in Ram, kan men vermoeden dat de verhogingen niet veel ouder zijn, want de verhogingen veronderstellen een dierenriem die bij het teken Ram begint. Deze kalenderhervorming op bevel van de Assyrische regering zou een gevolg kunnen zijn van het feit, dat de astrologen al lang een Ram-zodiak gebruikten, waarentegen in de traditie nog lang de Stier-zodiak gehandhaafd bleef, bij voorbeeld in de apocalyps met zijn vier dieren van de sfinx: stier, leeuw, adelaar/schorpioen en engel/mens. In

606 voor Chr. vielen de Meden Babylon binnen en in 539 voor Chr. kwamen de Perzen, van wie we hier de kalender als uitgangspunt genomen hebben. Ongetwijfeld kregen hun feesten ook op de Babylonische astrologie grote invloed, voorzover men althans de verhogingen niet van Iraanse of Indische invloeden moet afleiden. De apocalyps van het lam in het Nieuwe Testament heeft in zijn oudste kern zonder twijfel ook te maken met deze grote politieke omwenteling want in hoofdstuk 18 wordt het Perzische wereldgericht over Babylon geschetst, wat men kan herkennen aan de beschrijving van deze grote metropool en aan de talloze exotische, Indische handelsartikelen... De verhogingen kan men nu nauwelijks nog anders opvatten dan we hier uiteengezet hebben. Een werkelijke voorwaarde voor hun invloeden zal men daarin moeilijk kunnen vinden. Dat men Mercurius niet in de Maagd verhoogd moet denken is al duidelijk uit de beide horoscopen van de mythen van Gajomart en Rama, waar hij in Vissen staat. De zin van de verhoging van Mercurius in Vissen is evenwel goed te begrijpen met het oog op het feest van de schepping van de mens, dat dan plaatsvindt."

De bijdragen van Seyffart

In 1911 publiceerde Albert Kniepf in Zodiakus nog een aanvullend artikel waarin hij materiaal behandelt van Dr. G. Seyffart, een verwoed archeoloog, die zich door een naief geloof in de letterlijke waarheid van de Bijbel had vastgebeten in hypothesen, die de verontwaardiging van zijn vakgenoten opwekten. Seyffart probeert net als Fagan een historische datum vast te stellen, waarop de verhogingsconstellatie werkelijk plaatsgevonden zou hebben. Ook construeert hij een verklaring voor de verhoging van Mercurius in Maagd, die door Kniepf overgenomen wordt. Seyffart dateert de horoscopen

van Gajomart en Rama op 5 april 1579 voor Chr. Albert Kniepf en Jan Kampherbeek controleerden zijn berekeningen. Het resultaat:

	Seyffart:	Kniepf:	Kampherbeek:
Zon	11° ♈	0°15 ♈	0°21 ♈
Saturnus	18° ♄	21°04 ♄	20°31 ♄
Jupiter	25° ♃	26°27 ♃	25°27 ♃
Mars	14° ♂	11 ♂	11°43 ♂
Venus	29° ♀	4°13 ♀	3°52 ♀
Mercurius	2° ♁	20°24 ♁	12°01 ♁
Maan	20° ♃	7°54 ♃	12°56 ♃

Kniepf: "Met uitzondering van Saturnus stonden de planeten dus niet echt nabij de graden van hun verhoging, ofschoon ze wel in verhogingsteken staan. ... De Maan stond bij de equinox in het eerste dekanaat van Waterman en loopt in de horoscoop van de Boendahisjn in Stier, maar in de horoscoop van Rama in Kreeft. Seyffart nam dan ook als datum voor de horoscoop van de Boendahisjn 13 april en voor die van Rama 17 april. Later kwam Seyffart weer met een andere berekening van het 'eerste tijdperk', zoals we bij Uhlemann kunnen lezen. Het gaat om een zogenaamde 'horoscoop van de schepping' volgens de Chronique d'Abou Djafar (Parijs 1836), waar de planeten op hun verhogingsgraden genoteerd staan, alleen voor Venus geeft Uhlemann slechts het teken Vissen."

Seyffart baseert zijn berekeningen vooral op een bepaling van wereldtijdperken. De leer van de wereldtijdperken was vrij algemeen verbreid in de Oudheid. Volgens deze leer zouden de planeten na bepaalde tijdvakken terugkeren op hun uitgangsposities. Kniepf weet duidelijk te maken, dat de berekeningen van Seyffart niet de traditionele verhogingsgraden van de planeten opleveren, al stond Sturnus in 1579 voor Chr. wel op 21° Weeg-

schaal. Volgens Kniepf "bleef dat toen zijn verhogingsgraad ofschoon hij bij het begin van de voorafgaande tijdperken in Schorpioen en Boogschutter stond. ... De relatie met de feestperioden en maand-dagen schijnt daarna de verhogingen beïnvloed te hebben, zoals reeds uiteengezet is. De vijftiende dag van de vierde maand (= 15° Kreeft) was een Ormuzd-dag. De verhoging van Mars op 28° Steenbok zou teruggevoerd kunnen worden op 23° Steenbok, omdat men de vijf schrikkeldagen aan het eind van het jaar al kan aftrekken. Op de 23e dag van de tiende maand viel eveneens een Ormuzd-dag, terwijl de bijzondere naamdag van die maand op de twintigste viel, wanneer het Behram-feest zijn hoogtepunt bereikte."

Mercurius in Maagd

Volgens Kniepf geeft Seyffart voor het raadsel van de verhoging van Mercurius in zijn domiciel Maagd vermoedelijk de juiste verklaring. Ten gevolge van een gebrekkige notatiewijze van planeetstanden waren de Egyptenaren aangewezen op een ingewikkeld stelsel van zodiakale indelingen, waarbij het gebruikelijk was, dat een planeet verplaatst werd als hij samen met een andere planeet in hetzelfde teken stond. Daarom zou Mercurius, die volgens de Boendahisjn samen met Venus in Vissen stond, naar het tegenoverliggende teken Maagd verplaatst zijn.

Commentaar

De speurtocht van Albert Kniepf maakt een gedegen indruk. Zijn theorie over de verhogingsgraden is in essentie eenvoudig, de hoofdstelling luidt: De verhogingsgraden zijn abusievelijk overgenomen data van de feestkalender der Parsen. Kniepf weet dit aannemelijk te maken voor de Zon, Saturnus, Jupiter, Venus en de Maan. Het kost hem echter grote moeite de verhogingsgraad van Mars volgens

hetzelfde principe te verklaren. In zijn eerste artikel over de vermeende verhogingen der planeten moet hij toegeven, dat de verhoging van Mars met het hem ter beschikking staande materiaal voor 28° Steenbok niet met zekerheid kan worden bepaald. Er zou een fout in de overlevering geslopen kunnen zijn, oppert Kniepf. Maar dat is duidelijk een argument uit verlegenheid. Bij de behandeling van het materiaal van Seyffart komt hij dan ook terug op deze bewering. Nu zegt hij, dat er op de 23e dag van de tiende maand Dee (= 23° Steenbok) een belangrijke Ormuzd-dag viel, dicht bij de twintigste, wanneer het Behram-feest gevierd werd. Als men bij de 23e de vijf schrikkeldagen optelt, die aan het eind van het jaar vallen, komt men precies op 28 Dee (= 28° Steenbok). Dit klinkt gekunsteld. In het Ramayana-epos wordt enkel Jupiter in Kreeft met name genoemd, terwijl ook de Maan in Kreeft staat. Verder wordt gezegd, dat er vijf planeten in hun verhoging stonden, toen Rama geboren werd. Indische commentatoren duiden deze vijf planeten als Zon in Ram, Saturnus in Weegschaal, Jupiter in Kreeft, Mars in Steenbok en Venus in Vissen. Kniepf is echter van mening, dat Mercurius niet onder de tafel van de dichter gevallen kan zijn, en dat daarom de vijf planeten zonder de lichten Zon en Maan bedoeld zijn. Omdat de namen van de vijf planeten ontbreken, zoals Kniepf zelf toegeeft, is zijn bewering niet meer of minder waard dan die van de Indische commentatoren. Waarom doet Kniepf zoveel moeite om aan te tonen dat met de vijf planeten niet de hemellichamen bedoeld worden, die de Indische commentatoren noemen? Probeert hij misschien wat al te nadrukkelijk de twee bronnen aan elkaar gelijk te maken? Hij maakt niet veel woorden vuil over het felt, dat de Maan in de twee horoscopen in verschillende tekens staat.

Naar de mening van Albert Kniepf zijn de verhogingen waarschijnlijk door Babylonische astrologen ingevoerd, al kunnen zij die verhogingen ook uit India geïmporteerd hebben.

Als de Babyloniërs de verhogingen inclusief Mercurius in Vissen overgenomen hebben uit India, moeten ze via een correctiefilter in de latere helleense astrologie terechtgekomen zijn. Omdat Mercurius en Venus samen in Vissen stonden werd Mercurius naar het tegenoverliggende teken Maagd verplaatst. Seyffart zegt, dat hij veel van dergelijke verplaatsingen in Grieks-Romeinse en Egyptische teksten heeft gevonden. Dus zijn de Grieken of de Egyptenaren verantwoordelijk voor die verplaatsing. En als de Babyloniërs de verhogingen uit India geïmporteerd hebben, is eerst Mercurius door Grieken of Egyptenaren verplaatst, voor de verhogingen met hun traditionele tekens opgenomen werden in de astrologische leer. Kniepf trekt die conclusie niet. Bovendien blijft de herkomst van de precieze graden dan nog een raadsel, want de verplaatsing van Mercurius was juist het gevolg van de gebrekkige antieke notatiewijze, die het onmogelijk maakte de graden exact weer te geven.

Of Mercurius trouwens wel in Vissen stond in het Ramayana-epos is twijfelachtig.

Manly Palmer Hall schrijft: "De horoscoop van Rama is een bijzonder passend voorbeeld van Hindoe astrologie. Deze horoscoop is bewaard in het achttiende hoofdstuk van de Bala Kanda. De gegevens luiden als volgt: Rama werd geboren in Kataka met Chundra en Guru daar, Sani in Thula, Kuja in Makara, Sukra in Meena, Ravi in Meshha en Buda in Vrishaba, (zie de Jataka Chundra).

SUKRA (Venus)	RAVI (Sun)	BUDA (Mercury)	KE'TU (Dragons Tail)
	HOROSCOPE of RAMA		LAGNA CHUNDR (Moon) GURU (Jupiter)
KUJA (Mars)			
RAHU (Dragons Head)		SANI (Saturn)	

De horoscoop van Rama volgens Hall.

Dit betekent dat Kreeft rijzend was, met de Maan conjunct Jupiter in dat teken. Saturnus stond in Weegschaal, Mars in Steenbok, Venus in Vissen, de Zon in Ram en Mercurius in Stier. De Drakenkop, zo heeft men berekend, staat in Boogschutter. Volgens Sepharial (The Science of Foreknowledge) is het waarschijnlijk, dat het hier gaat om een horoscoop van iemand, die nog voor 3102 voor Chr. geboren is. In dat geval zou het een van de vroegste horoscopen zijn, die voor algemeen onderzoek beschikbaar is." Manly Palmer Hall citeert dus een bron, die wel Mercurius noemt, maar die planeet staat in Stier!

Controle van de Indische namen van de tekens of rasi bij Suhbha Rao, De Vore en De Luce leert, dat deze juist zijn vertaald.

Verderop schrijft Kniepf, dat de Perzische feesten ongetwijfeld grote invloed op de Babylonische astrologie kregen, nadat in 539 voor Chr. de Perzen Babylon onder de voet hadden gelopen, "voorzover men althans de verhogingen niet van Iraanse of Indische invloeden moet afleiden".

Is Kniepf ondanks zijn nagenoeg sluitende bewijsvoering niet overtuigd van de juistheid van zijn eigen theorie? Grond voor zo'n vermoeden geeft ook het volgende citaat: "Elk van de twaalf maanden had zo'n naam-feestdag, nog buiten de 6 jaarfeesten; alleen zijn de verhogingen ten dele hierop en ten dele op de grote jaarfeesten overgedragen, wat men in Egypte resp. Griekenland natuurlijk niet meer begreep." Uit dit citaat lijkt de opvatting te spreken, dat de verhogingen al bestonden en overgedragen werden op de jaarfeesten en de naamfeestdagen. Sándor Belcsák opperde al eens de mogelijkheid, dat de feestkalender van de Parsen juist afgeleid zou zijn van de verhogingen en niet omgekeerd, zoals Kniepf betoogde. Ten slotte staan veel christelijke feesten ook in verband met de jaarcyclus.

Seyffarts bewering, dat de planeten na 2146 jaren weer terugkeren op hun uitgangspositie, wordt door Albert Kniepf weerlegd. Toch schijnt Kniepf besmet te zijn door de denkbeelden van Seyffart. Sprekend over de constellatie van 1579 voor Chr., toen Saturnus op 21 Weegschaal stond, merkt hij op, dat die graad toen de verhoging van Saturnus bleef, ofschoon hij bij het begin van voorafgaande tijdperken in andere tekens stond. Als 21 Weegschaal al in 1579 voor Chr. de verhogingsgraad van Saturnus werd en dat daarna bleef, is die graad niet

afgeleid van de eenentwintigste dag van de zevende maand in de feestkalender der Parsen. Kniepf bevestigt dat nog door zijn opmerking, dat de relatie met de feestperioden en maand-dagen daarna de verhogingen beïnvloed schijnt te hebben. Indien de feestdagen de verhogingen beïnvloed hebben, bestonden de verhogingen klaarblijkelijk al.

Albert Kniepf verdient onomwonden lof voor zijn uitgebreide historische speurtocht en evenzeer voor zijn onbevooroordeelde streven om een eeuwenlang klakkeloos gehandhaafd rudiment op te ruimen. De theorie van de abusievelijk overgenomen data van de feestkalender der Parsen is eenvoudig en gaat van een enkel overkoepelend gezichtspunt uit. Maar er bestaat een opvallende discrepantie tussen de theorie die Kniepf in zijn eerste artikel ontvouwt en zijn uitlatingen in het aanvullende deel.

Een theorie behoort vrij te zijn van contradicties. Uit het eerste artikel van Kniepf komt naar voren, dat de verhogingen afgeleid zijn van de oud-Iraanse kalender, terwijl men uit de aanvulling op dit artikel kan opmaken, dat de verhogingen volgens de schrijver voordien al bestonden en invloed hadden op die kalender. Deze twee opvattingen zijn in tegenspraak met elkaar. De theorie van Kniepf bevat dus contradicties en is daarom niet aanvaardbaar als verklaring van de geheimzinnige verhogingsgraden.

Hoofdstuk 8

SCHUILPLAATSEN

Net als Firebrace waren Fagan en Gleadow voorvechters van de siderische astrologie. De theorie die Fagan omtrent de verhogingen van de planeten ontwikkelde, werd door Gleadow overgenomen. Wat Rupert Gleadow in zijn boek *The Origin of the Zodiac* schetst, is in feite een zeer beknopte samenvatting van het goed gedocumenteerde werk van Cyril Fagan. Gleadow noemt de verhogingen van de planeten op twee plaatsen: in hoofdstuk 11 over Babylonische mythen en voortekenen, en in hoofdstuk 13 over de naamgeving van de constellaties. In het hoofdstuk over Babylonische mythen en voortekenen schrijft hij aangaande het relatief late ontstaan van het teken Weegschaal: "Vaak denkt men dat Weegschaal een late uitvinding is, die de klauwen van de Schorpioen verdringt op een manier, die niet verdedigd kan worden; inderdaad wordt dit vermeld op een kleitablet in het British Museum, en ook door Griekse en Romeinse schrijvers. De Akkadische naam voor Weegschaal, ziba.anna of zibanitu, komt heel vaak voor en betekent de 'hoorn' van de Schorpioen, wat zijn klauwen moeten zijn. Het woord, rin, Weegschaal, komt pas veel later voor. Langdon schrijft, dat in ongeveer 2000 voor Chr. de constellatie, die heerste over de maand Teshrit, verbonden werd met het oordeel over de levenden en de doden, de tijd dat de goden de noodloten bepaalden, en dat de Babyloniers daarom uit pure fantasie hier het teken Weegschaal gingen zien. Zo kreeg zibanitu ook de betekenis Weegschaal. Toen zorgde de verhoging van Saturnus in deze constellatie ervoor, dat hij beschouwd werd als de planeet van het recht hoewel anderen gedacht hebben dat dit komt doordat zijn

omloopbaan de meest regelmatige van alle planeten is."

Alvorens de dierenriem in twaalf even grote tekens werd onderverdeeld, bestond er in Babylon een zodiak van achttien constellaties, die er als volgt uitzag:

Zappu	bosje haar	Pleiaden
Gud.an.na	hemelstier	Hyaden
Sib.zi.an.na	trouwe hemelherder	Orion
Sugi	voerman	Perseus
gamlu	turks kromzwaard	Auriga
mas.tab.ba.gal.gal.	grote tweelingen	Gemini
al.lul	(?kreeft)	Praesepe
ur.gu.la	leeuw of leeuwin	
Leo ab.sin	ploegvoor	Virgo
zibanitu	hoorn *	Libra
gir.tab	schorpioen	Scorpio
PA.BIL.SAG	(onzeker)	Sagittarius
suhur.mas	geit-vis	Capricornus
GU.LA	(?reus)	Aquarius
zibatti	staarten	Pisces
sim.mah	grote zwaluw	Zdl. Vis
anunitum	(een godin)	Nrdl. Vis
hunga (= agru)	huurling	Aries

* later weegschaal

Gleadow: "De conclusie lijkt onvermijdelijk, dat rond 1000 voor Chr. de dierenriem in Babylon nog geen vaste vorm had aangenomen, maar de meeste constellaties ervan waren al bekend onder dezelfde namen die we vandaag de dag nog hebben. Een kleitablet uit ongeveer 400 voor Chr. toont een latere fase in de ontwikkeling: de 'Voerman' en 't 'turkse kromzwaard' ontbreken, de twee godinnen van Vissen zijn vervangen door een enkele constellatie, Iku, en het 'vierkante veld' (Pegasus natuur-

lijk) en de 'staarten' zijn vervangen door de 'band van de Vissen'. Ten slotte worden de gebruikelijke twaalf tekens in een laat-Babylonische tekst uit de Seleucidentijd gegeven. Het meest opvallende aan deze onregelmatige Babylonische dierenriemen is de afwezigheid van Ram... Van de lijst met achttien constellaties werden er later zes uitgesloten, afgezien van degenen, die veranderd werden; en vier van deze zes constellaties lagen in het gebied van Stier en Tweelingen, namelijk de Pleiaden, Orion, Perseus en Auriga. In overeenstemming hiermee bestaat er een kleitablet uit Nebukadnezars tijd (604-561 voor Chr.) waar op staat, dat de verhoging van de Maan in Perseus en de Pleiaden is. ... Later werd gezegd, dat die verhoging op 3° Stier was, en dit is precies de zelfde plek, want de siderische lengtes van de betrokken sterren zijn:

Algol (beta Persei)	1° Stier
Alcyone (hoofd van de Pleiaden)	5° Stier
Mirfak (alfa Persei)	7° Stier

Hier hebben we dus een duidelijk bewijs, dat de Maan al een verhoging had voordat de zodiak gereduceerd werd tot twaalf tekens, en verder dat de verhogingen veel ouder zijn dan de domicilies. Dezelfde kleitablet spreekt ook over de verhoging van de Zon in het Vierkante Veld en de Huurling - het stuk dat later Ram werd. Aan Venus wordt zowel een verhoging in Leeuw als in Vissen gegeven. De andere verhogingen zijn gewoon, Mercurius in Maagd, Saturnus in Weegschaal, Mars in Steenbok en Jupiter in Kreeft. ...

Dus ofschoon Mr. Fagan beweert, dat de verhogingen van de planeten in 786 voor Chr. ontstonden, toen de nieuwe tempel van Nabu (= Mercurius) in Kalah geopend werd door Adad-nirari, de koning van Assyrië, wordt er tweehonderd jaar later, in de tijd

van Nebukadnezar, over de verhoging van de Maan niet gezegd dat die in Stier zou zijn, alhoewel de plaats klopt. Vandaar dat de dierenriem, hoewel die waarschijnlijk al wel verbeeld was, het vroegere systeem nog niet verdrongen had."

In hoofdstuk 13 van *The Origin of the Zodiac* brengt Gleadow de verhogingen weer ter sprake. Hij schrijft: "De oorsprong van de verhogingsgraden bleef een raadsel, want zij kunnen niet verklaard worden door te goochelen met de knopen van de planeten, de apheliums, de epicycli of het feit, dat planeten dicht bij het zenit staan. Het woord, dat vertaald is als 'verhogingen', betekent in feite 'schuilplaatsen'. De schuilplaatsen van een planeet zijn klaarblijkelijk die delen van de dierenriem, waar de planeet onzichtbaar is en meer in het bijzonder de graad, waar hij uit het zicht verdwijnt in de stralen van de opkomende of ondergaande zon. Dit geldt ook voor de Maan, wat bewezen wordt door de afstand tussen de schuilplaats van de Maan en die van de Zon, die veertien graden groot is, een typische afstandshoek voor de wassende nieuwe maan. Omdat de plaats van deze zogeheten heliakische opkomsten en ondergangen telkens anders is, hebben we blijkbaar te maken met een historische datum. Er kan geen enkele twijfel over bestaan, dat deze datum 786-785 voor Chr. is. De Zon heeft zelf ook een schuilplaats. Welnu, hij komt uit de duisternis tevoorschijn op Nieuwjaarsdag, bij dageraad. Voor men door de zodiak aandacht begon te schenken aan de posities van de planeten in de constellaties, was men vooral geïnteresseerd in het heliakisch verdwijnen of opnieuw verschijnen van de planeten. In 786 voor Chr. verschenen alle planeten heliakisch op of dicht bij hun verhogingsgraden een geval, dat zo onwaarschijnlijk is, dat het nauwelijks aan het toeval toegeschreven kan worden."

Hier de lijst van die schijngestalten en de verhogingsgraden waarmee ze overeenkomen:

1 Nisan = 4 april 786 voor Chr. = Nieuwjaarsdag			
10 mei	Venus	hel. ondergang/oosten	9° Kreeft
22 juni	Jup.	hel. ondergang/oosten	15° Kreeft
24 juli	Venus	hel. opkomst/westen	18° Maagd
30 juli	Jup.	hel. opkomst/westen	21° Kreeft
25 aug.	Mars	hel. ondergang/westen	11° Vissen
14 sept.	Merc.	hel. ondergang/oosten	16° Maagd
23 sept.	Sat.	hel. ondergang/westen	21° Weegsch.
27 okt.	Sat.	hel. opkomst/oosten	26° Weegsch.
4 feb. 785	Mars	hel. opkomst/oosten	1° Waterman

De standen van Zon, Maan en Venus op Nieuwjaarsdag:

Zon	19° Ram	19° Ram
Maan	29° Ram	3° Stier
Venus	26° Vissen	27° Vissen

13 andere schijngestalten van Mercurius werden weggelaten.

"In 786 voor Chr. werd te Kalah de nieuwe tempel van Nabu (Nebo) in gebruik genomen. Nabu was de god van het schrift die vereenzelvigd werd met Mercurius. Dit is de oorsprong van het verband tussen Mercurius en schrijven, wijsheid, handel en soortgelijke onderwerpen. ...

Er zitten twee zwakke punten in deze redenering. De heliakische opkomsten en ondergangen vallen niet zo dicht bij elkaar als wel het geval had kunnen zijn; bovendien zijn er zowel opkomsten als ondergangen. Deze schijnbaar op goed geluk gemaakte selectie overtuigt ons er niet van dat het samenvalen niet op puur toeval berust. Maar de verhogingsgraden staan niet voor de horoscoop van de stichting of opening van de tempel van Nabu en kunnen helemaal geen horoscoop voorstellen,

want Mercurius kan niet in Maagd staan als de Zon in Ram staat. Het moeten dus gewoon schijngestalten tijdens zonsopkomst en zonsondergang zijn, die het hele jaar door opgetekend zijn. En omdat het niet de schijngestalten zijn, die het dichtst bij een gegeven datum liggen, en bovendien een tegenstrijdige mengeling van opkomsten en ondergangen omvatten, wordt het waarschijnlijk, dat ze niet op het moment zelf waargenomen en gecatalogiseerd werden, maar dat ze pas later in de tempelarchieven opgezocht werden, toen de priesterkaste dacht, dat ze wel eens heel belangrijk zouden kunnen zijn. ...

Toen de Assyriërs in Egypte de Horoscoop van de Eeuwigheid, waarop de superieure Egyptische kalenderberekening gebaseerd was, leerden kennen en zij zich realiseerden dat deze opgesteld was voor het begin van een era, zijn zij waarschijnlijk thuis in de optekeningen gaan snuffelen of ze niet ook zo iets zouden kunnen maken. Ze konden geen belangrijker begin van een tijdperk kiezen dan de stichting van de tempel van hun eigen god van de astronomie. Daar de Egyptenaren planeten in het westen, zuiden en ook oosten noemden leek het de Assyriërs heel gewoon om 'n mengeling van heliakische opkomsten en ondergangen te nemen. Als deze hypothese juist is, dan zijn de verhogingsgraden een Assyrische imitatie van de Egyptische Horoscoop van de Eeuwigheid, niet op het moment zelf waargenomen, maar later opgezocht in de optekeningen, en dat misschien een eeuw of meer later dan 786 voor Chr. inderdaad zo onder de indruk (van de superieure kalender van de Egyptenaren) dat ze naar huis gingen en de verhogingen van de planeten uitvonden als imitatie van de Horoscoop van de Eeuwigheid."

Recent Advances

Voor Dean en Mather, die het zeer kritische boek "Recent Advances in natal astrology" samenstelden, is hiermee kennelijk het bewijs geleverd, dat de verhogingsgraden onzin zijn, want zij schrijven over de theorie van Fagan en Gleadow: "De astrologische overlevering leert, dat de planeten verhoogd staan op een merkwaardig aantal exacte graden. De oorsprong daarvan bleef een mysterie tot C. Fagan in *Zodiacs Old and New* (1951) aantoonde, dat in 786 voor Chr. alle planeten op of nabij deze graden stonden." Na deze inleiding geven Dean c.s. een lijst met planeetstanden, die de bewering moeten staven. Maar deze lijst is slechts een selectie uit de tabel, die Gleadow geeft. Vergelijk maar:

Heliakische opkomst of ondergang in 786 voor Chr.

Planeet:	Siderische lengte:	Verhogingsgraad:	Verschil:
Mercurius	16° Maagd	15° Maagd	+ 1
Mars	1° Waterman	28° Steenbok	+ 3
Jupiter	15° Kreeft	15° Kreeft	0
Saturnus	21° Weegschaal	21° Weegschaal	0

Standen op Nieuwjaarsdag (1 Nisan = 4 april)

Zon	19° Ram	19° Ram	0
Maan	29° Ram	3° Stier	- 4
Venus	26° Vissen	27° Vissen	- 1

Heliakische opkomst en ondergang van een planeet is de dag, waarop hij voor het eerst weer resp. voor het laatst nog gezien wordt in de stralen van de opkomende of ondergaande zon. Heliakische verschijnselen waren belangrijke punten om de tijd te bepalen in de Oudheid. Dean c.s. geven het volgende commentaar: "Fagan maakt duidelijk, dat de belangrijkste gebeurtenis van die tijd plaatsvond in 786 voor Chr., toen de Assyrische god van de

astrologie Nabu overgebracht werd van zijn oude tempel te Ninive naar de nieuwe in Kalah. Fagan merkt hierbij op, dat het wel vreemd zou zijn, als de priesters de 'horoscoop' van het inwijdingsjaar waarin Nabu's tempel te Kalah het belangrijkste astrologische centrum in het rijk werd, niet bewaard hadden en aan de standen van die horoscoop een meer dan gewone betekenis hadden toegekend. Gleadow is dezelfde mening toegedaan als Fagan en hij zegt, dat de overeenkomst wel nauwelijks aan het toeval toegeschreven zal kunnen worden. ...

Als Fagans bevindingen juist zijn, volgt daaruit dat de verhogingsgraden astrologisch geen betekenis hebben, vooral omdat zij afgeleid zijn van de siderische zodiak maar niettemin letterlijk zijn overgenomen in de tropische."

Commentaar

Als Dean c.s. de theorie van Fagan en Gleadow aan een nauwgezet onderzoek hadden onderworpen, zouden ze op fundamentele tekortkomingen gestuit zijn. Gleadow noemt voor Mars en Saturnus de traditionele verhogingsgraden niet precies. Voor Mars geeft hij 27° Steenbok en voor Saturnus 19° Weegschaal. Vooral dat laatste wekt bevreemding, want Saturnus stond op 23 september 786 voor Chr. exact op zijn verhogingsgraad. Dean c.s. stappen over deze verschillen stilzwijgend heen. In feite kloppen in de tabel, die Gleadow geeft, alleen de verheffingsgraden van Zon en Jupiter precies. Bij Jupiter, Mars en Saturnus kunnen we uit twee mogelijkheden kiezen. Voor elk van deze drie planeten geeft Gleadow een heliakische opkomst en een heliakische ondergang in 786 voor Chr. Voor Venus geeft hij ook twee standen, maar daar voegt hij de stand op Nieuwjaarsdag nog aan toe, misschien omdat die beter in de buurt van de traditionele verhogingsgraad van Venus komt dan de andere twee.

Voor Mercurius heeft de schrijver zelf al een keuze gemaakt. Hij geeft alleen de heliakische ondergang op 16° Maagd op 14 september, maar laat dertien andere posities weg. Voor de Maan noemt Gleadow alleen de stand op Nieuwjaarsdag, en die zit er niet minder dan vier graden naast. In de tabel komen heliakische opkomsten en ondergangen zowel in het westen als in het oosten voor. Gleadow geeft toe, dat dit een zwak punt in zijn redenering is. Hij maakt in het verloop van zijn betoog nergens duidelijk, op welke gronden de verhogingsgraden uiteindelijk gekozen werden uit de vijftienvijftig mogelijkheden, die in totaal gegeven zijn: twaalf genoemde standen en dertien weggelaten schijnvormen van Mercurius. Zijn opmerking, dat het niet kan gaan om een werkelijke horoscoop, is juist en komt bij veel schrijvers voor.

Gleadow moet nogal wat feiten door veronderstellingen aan elkaar koppelen. Laten we een en ander eens op een rij zetten.

Het woord 'verhogingen' betekent in feite 'schuilplaatsen'. Die schuilplaatsen verwijzen naar heliakische opkomsten en ondergangen van de planeten. Omdat deze verschijnselen op telkens andere plaatsen voorkomen, hebben we te maken met een historische datum. Deze datum kan alleen 786-785 voor Chr. zijn, want toen verschenen alle planeten heliakisch op of nabij de graden, die later hun verhogingen zouden worden. Dat is zo onwaarschijnlijk, dat het nauwelijks toeval kan zijn. In 786 voor Chr. werd de nieuwe tempel van Nabu in gebruik genomen en het zou vreemd zijn als men de heliakische verschijnselen van dat jaar niet had opgetekend. Toen de Assyrische priesters een eeuw of wat later de Egyptische kalenderberekening en de Horoscoop van de Eeuwigheid leerden kennen, wilden zij ook een dergelijk begin van een era.

Dus gingen zij in hun tempelarchieven snuffelen en vonden zij de opgetekende heliakische standen van het jaar 786. De Egyptenaren noemden planeten in het zuiden, oosten en westen en dus namen ook de Assyriërs opkomsten en ondergangen in het oosten en het westen. In elk geval is Gleadow realistisch genoeg om de hele constructie een hypothese te noemen: "Als deze hypothese juist is, zijn de verhogingsgraden een Assyrische imitatie van de Horoscoop van de Eeuwigheid". Om een dergelijke slaafse imitatie te motiveren beschrijft Gleadow de Assyriërs als "een parvenu volk, dat altijd de Babyloniërs imiteerde omdat zij slechts weinig creatieve vermogens van zichzelf hadden." Heel interessant zijn de opmerkingen, die Gleadow in hoofdstuk 11 maakt. Men kan er uit opmaken, dat de verhogingen uit een tijd stammen waarin de dierenriem nog niet in twaalf even grote delen onderverdeeld werd en dat zij daarom ouder zijn dan domicilies.

Als het systeem van de verhogingen ouder is dan dat van de domicilies en men in latere tijden inderdaad niet meer wist waar het vandaan kwam, wordt het ook begrijpelijk waarom Firmicus Maternus de verhogingen de Babylonische huizen noemt. Op een kleitablet uit de tijd van Nebukadnezar staat, dat de verhoging van de Maan in Perseus en de Pleiaden is. De planeten werden klaarblijkelijk in verband gebracht met bepaalde vaste sterren. Misschien omdat men nog niet over een vaste indeling van de dierenriem als referentiekader beschikte en de vaste sterren gebruikte om de plaats van de planeten aan te duiden. Of omdat men een verband legde tussen de planeten en bepaalde vaste sterren, dat later bekend zou worden als 'verhogingen der planeten'.

Hoofdstuk 9

VASTE STERREN

In enkele theorieën waarin geprobeerd wordt de oorsprong van de verhogingen te verklaren, spelen vaste sterren een belangrijke rol. Ik denk dat vaste sterren de belangrijkste sleutel zijn om het raadsel van de verhogingen op te lossen.

Kritzinger

Herbert Freiherr Von Klöckler merkt over de verhogingen op: "Volgens H.H. Kritzinger is dit systeem in vroegere millennia ontstaan op basis van posities van vaste sterren die al lang voorbij zijn, zodat het systeem zelfs dan geen geldigheid zou kunnen hebben als de oorspronkelijke opvatting terecht bestaan zou hebben." De theorie van Kritzinger heb ik helaas nog niet gevonden.

Weidner/Wöllner

Albert Kniepf verwijst in zijn eerste artikel in *Zodiakus* naar Carl Weidner. Intensief speurwerk bracht aan het licht dat Studienrat Dr. K. Weidner uit Elberfeld onder het pseudoniem Dr. Christian Wöllner publiceerde om zijn reputatie niet te schaden. Hij moet echter niet verward worden met de Assyrioloog Ernst F. Weidner. Kniepf schrijft:

"Van Carl Weidner stamt de hypothese, dat de verhogingsgraden zouden samenhangen met zeven heldere vaste sterren. Bij het begin van de eerste eeuw voor Chr. zouden deze sterren in lengte ongeveer in de buurt van de verhogingsgraden hebben gestaan. Dit idee moet men echter zien in het licht van de Oudheid, in het bijzonder van de Babyloniërs, om het planetenstelsel en de jaarcyclus op

veelvuldige wijze weerspiegeld te zien aan het firmament met zijn vaste sterren. Ik vind iets dergelijks, al is het niet precies hetzelfde, in de Boendahisjn, een verzameling kosmologische fragmenten uit de Avesta. Daar is sprake van zeven standsterren als wachters over het hemelse leger van sterren. ...

De zeven groepen zijn volgens de Boendahisjn:
Tasjter, begeleid door Tir (Mercurius);
Haftorong, begeleid door Behram (Mars);
Venant, begeleid door Achuma (Jupiter);
Satevis, begeleid door Kevan of Havan (Saturnus);
Koerdzjer met Dodidom Moesjever, begeleid door kometen en onder bewaking van de Zon."

Volgens Kniepf is deze oud-Iraanse kosmologie moeilijk te begrijpen. De meningen lopen dan ook uiteen welke vaste sterren precies bedoeld worden met de standsterren. Kleucker houdt Venant voor Orions voet of Rigel. Haftorong wordt als "de zeven soorten sterren" voor de Grote Beer gehouden.

Wilhelm Geiger legt volgens Kniepf de volgende verbanden:

Tasjter	Sirius
Satevis	Wega (of Antares of Arcturus)
Venant	Fomalhaut
Haftorong	Grote Beer.

Kniepf voegt er echter aan toe dat de astrale mythologie in haar afzonderlijke betrekkingen bijzonder elastisch en variabel was. Hij noemt de theorie van Geiger omdat de Boendahisjn vaste sterren in verband brengt met de planeten. Noch de theorie van Geiger noch die van Weidner heb ik totnogtoe kunnen uitpluizen omdat het materiaal niet te vinden was.

Gleadow

In het vorige hoofdstuk citeerde ik reeds Rupert Gleadow, die schrijft dat er een kleitablet uit Nabukadnezars tijd bestaat, waar op staat dat de Maan in Perseus en de Pleiaden verhoogd staat, maar dat men deze stand later interpreteerde als 3° Stier. Omdat Algol (Beta Persei) op 1° Stier stond, Alcyone (hoofd van de Pleiaden) op 5° Stier en Mirfak (Alpha Persei) op 7° Stier zou echter de zelfde plek bedoeld zijn. Volgens Gleadow hebben we hier een duidelijk bewijs, dat de Maan al een verhoging had voordat de dierenriem gereduceerd werd tot een band met twaalf tekens.

Dorsan

In zijn pleidooi voor het gebruik van de siderische dierenriem: "Retour au zodiaque des étoiles" wijdt J. Dorsan een heel hoofdstuk aan de verhogingen. Hij beweert dat hij de eerste is die het grote mysterie eindelijk opgelost zou hebben. De verhogingen zijn volgens hem zo oud als de astrologie zelf, maar in tegenstelling tot de Hindoe astralogie heeft de westerse astrologie de verhogingen in de loop der eeuwen overboord gezet. Feitelijk zouden de verhogingen nauw verweven zijn met de siderische zodiak, ze zijn er zelfs de essentie van en verliezen derhalve hun betekenis wanneer ze ten onrechte overgeplaatst worden in de tropische zodiak die in de westerse astrologie gebruikelijk is.

Naar de mening van Dorsan moeten de verhogingen weergegeven worden volgens hun posities in de siderische zodiak, ten opzichte van de vaste sterren dus. Als men ze in de tropische dierenriem plaatst staan ze elke 72 jaar een graad verder ten gevolge van de precessie van de equinoctiën.

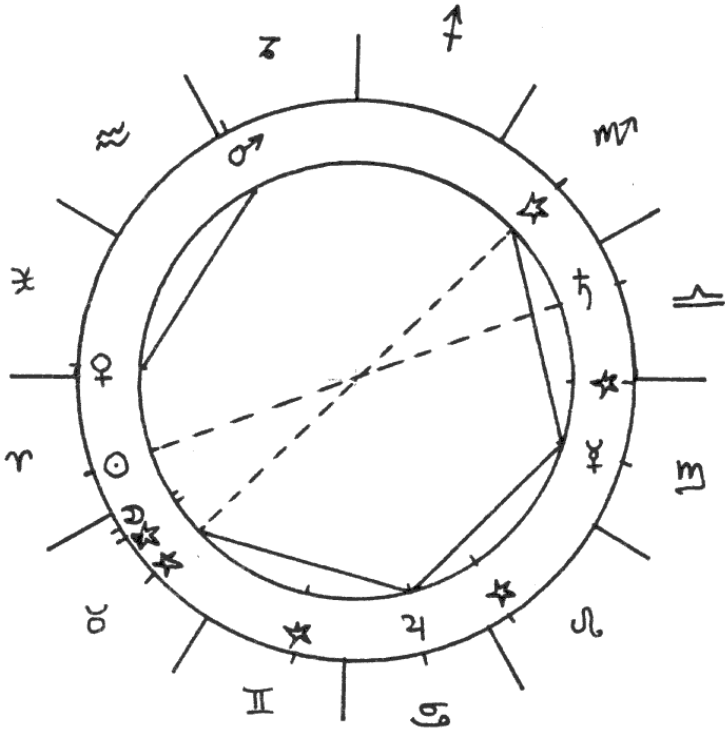
Planeet:	Siderisch:	Tropisch (20e eeuw):
Zon	19° Ram	13° Stier
Maan	3° Stier	27° Stier
Jupiter	15° Kreeft	9° Leeuw
Mercurius	15° Maagd	9° Weegschaal
Saturnus	21° Weegschaal	15° Schorpioen
Mars	28° Steenbok	22° Waterman
Venus	27° Vissen	21° Ram

Men ziet gemakkelijk, dat alle planeten als het ware 24 graden zijn opgeschoven. Dorsan schrijft:
 "Ik heb 't zeldzame privilege aan de astrologische wereld de volgende bladzijden voor te leggen, waarin men de zo lang gezochte uitleg (van de verhogingen) zal vinden. Volgens de Hindoe astrologie en meer in het bijzonder de Graha Bala (kracht van de planeten) heeft de Zon zijn maximale kracht wanneer hij conjunct met de midhemel staat. Ik heb dus eenvoudigweg de hemelglobe volgens de breedte van Kalah opgesteld. Deze stad was een soort universiteit van de Astrologie in het Assyrische rijk. Kalah ligt op 36° 15' N.Br. Wanneer de Zon op de Ware Middag, de plaatselijke middag, door 19° Ram loopt, d.w.z. als deze graad de meridiaan passeert, staat de Ascendant op 1° Leeuw. Leeuw is het eigen teken van de Zon. Men weet ook, dat het begin van een teken de plaats is, waar hij zich met de grootste kracht toont. Dat is misschien niet zo heel erg bekend, maar onderzoek heeft het aangetoond en wel zo, dat absoluut niet ter discussie staat dat deze theorie volkomen waar is. Ninive bevindt zich zeer dicht ten noordwesten van Kalah, op ongeveer 36° 25' N.B. Als het om 'n tempel of heiligdom van de god Nabu gaat, zoals door Fagan geopperd is, bevinden wij ons nog steeds op dezelfde breedtegraad. Of we nu een tijdperk beschouwen dat eerder of later was dan de achtste eeuw voor Chr. toen het beeld van

de god Nabu enigszins verplaatst werd, dat verandert niets aan het volgende feit: voor het gevoel van de Chaldeeuwse astrologen bevond de Zon zich op het maximum van zijn kracht op het plaatselijke middaguur op de dag waarop hij door de negentiende graad van het teken Ram loopt, en dat is nog steeds zo. Alle serieuze onderzoekers, ook Fagan, hadden opgemerkt, dat de verhogingsgraad van de Maan op 3° Stier veertien graden na die van de Zon lag. Dat komt bijna overeen met de gemiddelde dagbeweging van de Maan, die iets meer dan dertien graden bedraagt. Als er dus een conjunctie is geweest van Zon en Maan (Nieuwe Maan) op 19° Ram, dan staat de Maan de volgende ochtend, als de Zon op 20° Ram staat, op ongeveer 3° Stier. Dat was alles wat men hierover had opgemerkt en dat was nogal weinig. Noch bracht het enig antwoord voor de gezochte uitleg voor wat betreft de overige planeten. Nauwkeurige bestudering van de structuren van de siderische zodiak openden nieuwe horizonnen voor mij. Die structuren omvatten enerzijds de voornaamste vaste sterren en anderzijds de precieze verhogingsgraden.

Een beschouwing toonde aan mijn ogen, die goed op de hoogte zijn, een buitengewone harmonie. Ik was voor alles getroffen door het feit dat uitgezonderd Zon en Maan de verhogingen van alle planeten onderling verbonden waren door exacte of zeer nauwe aspecten. In feite ligt de verhogingsgraad van de Zon tegenover die van Saturnus. De verhogingsgraden van de tegengestelde en complementaire planeten Mars en Venus zijn verbonden door een sextiel, net als die van Mercurius en Jupiter. Meer nog, twee planeten bezetten precies het midden van een teken: Jupiter en Mercurius. ...

Anderzijds bezetten de vaste sterren Aldebaran en Antares heel precies de centra van twee andere tekens, nl. Stier en Schorpioen.

Verhogingen en vaste sterren bij Dorsan.

Voeg ik de twee exacte sextielen tussen Aldebaran en Jupiter en tussen Antares en Mercurius toe, dan vormen deze vier punten een gelijkbenig trapezium dat precies 180 graden omvat, wat de helft van de zodiak is. ... Ik merkte ten slotte op, dat de bovengenoemde paren dezelfde waren als de paren van planeten die twee aan twee hun domicilies in oppositionele tekens hebben." Nadat Dorsan de belangrijkheid van het sextiel toegelicht heeft, schrijft hij over de verhogingen van de planeten in de siderische zodiak.

Ik geef zijn uiteenzetting in tabelvorm:

Planeet:	Aspect:	Vaste ster:
Zon	0°	Almach
	60°	Sirius
	60°	Achernar
Maan	0°	Pleiaden
	0°	Alcyone
	60°	Prokyon
	60°	Scheat
Mercurius	60°	Antares
	120°	Aldebaran
Venus	60°	Bellatrix
	60°	Nashira
Mars	0°	Deneb Algedi
	60°	Baten Kaitos
	60°	Lesath
	120°	Spica
Jupiter	60°	Aldebaran
Saturnus	0°	Zuidelijke Schaal
	60°	Wega
	180°	Menkar

"Welk een tableau", roept Dorsan uit, met het waarom van de precieze verhogingsgraden voor ogen. Natuurlijk begon hij zich wel af te vragen, waarom niemand eerder op deze simpele en voor de hand liggende oplossing was gekomen. Zijn antwoord is al even simpel. De meeste astrologen gebruiken de tropische zodiak in plaats van de siderische en de Ouden hadden voor Hipparchus geen overzicht van de posities van de vaste sterren. Dorsan besluit zijn hoofdstuk over de verhogingen dan met karakteristieke horoscoop-voorbeelden.

Commentaar

Een horoscoop, getrokken voor de plaatselijke middag te Kalah wanneer de Zon door 19° Ram loopt,

heeft 1° Leeuw als Ascendant, zo kunnen we lezen bij Dorsan. Welke bewijskracht aan deze aardige vondst ontleend mag worden, blijft duister. Ten aanzien van Ptolemeus werd de vraag al opgeworpen, waar hij de conjunctie tussen Zon en Maan vandaan haalt. Ook Dorsan haalt deze conjunctie en de dagbeweging van de Maan erbij, zonder dat te verantwoorden.

De verhoging van de Zon zou in feite tegenover die van Saturnus liggen. Net als andere auteurs corrigeert Dorsan hier op eigen gezag de traditie en dat is ontoelaatbaar wanneer men de verhogingsgraden wil verklaren.

Hij vindt aspecten als een buitengewone harmonie tussen de verhogingsgraden. Maar die zijn ook al door anderen vóór hem gevonden, te beginnen bij Porphyrios (233-304).

Dorsan betreft verder vaste sterren in die buitengewone harmonie. Bij de aspecten tussen de verhogingsgraden van de planeten en bepaalde vaste sterren hanteert Dorsan een orb van ruim 2° 30'. Gebruikt men dezelfde aspecten (60°, 0°, 120° en 180°) en een orb van slechts 2°, dan constateert men tot zijn verbazing dat Dorsan 33 aspecten tussen verhogingsgraden en vaste sterren weglaat. Neemt men het vierkant en het inconjunct van 150° ook nog mee, dan laat hij er zelfs 42 weg. Een reden voor zijn selectie geeft hij niet. De "aard" van de vaste sterren komt in een aantal weggelaten gevallen zelfs overeen met de planeet in kwestie!

Dat de meeste astrologen de tropische in plaats van de siderische zodiak gebruiken had hen er niet van hoeven te weerhouden een harmonieuze relatie tussen bepaalde vaste sterren en de verhogingen te vinden. Door de precessie van de equinoctiën verschuiven de posities van vaste sterren langzaam. Maar die verschuiving vertoont een vaste regelmaat. Wanneer iemand dus op zoek zou zijn naar een

harmonieuze relatie tussen vaste sterren en de verhogingsgraden, zou hij gemakkelijk een dergelijk verband hebben kunnen vinden, ook al gebruikte hij de tropische zodiak.

Dorsan gaat uit van een bepaalde verschuiving ten gevolge van de precessie, de zogenaamde ayanamsa. Maar in astrologische kringen bestaan uiteenlopende opvattingen over de grootte van die ayanamsaboog. Wat de grote onthulling en de totale samenhangende uitleg van Dorsan uiteindelijk te betekenen hebben wordt niet geheel duidelijk.

Knappich

In 1933 publiceerde Wilhelm Knappich in het tijdschrift Zenit een serie artikelen over de geschiedenis van de zodiakale waardigheden der planeten. In die artikelen behandelt hij ook de verhogingen. Hij schrijft: "We hebben in het eerste deel van dit werkstuk al gezien, dat de uiteindelijke toekenning van de tekens aan de planeten pas in het hellenistische Egypte plaatsgevonden kan hebben. Omtrent het systeem van de verhogingen dat nu besproken gaat worden, zijn we veel beter geïnformeerd en de oud-Babylonische oorsprong ervan is aan geen twijfel onderhevig. Dat wisten zelfs de laat-antieke auteurs nog; zo schrijft bijv. Firmicus in zijn Mathesis: "Derhalve wilden de Babyloniërs dat de tekens, waarin de planeten verhoogd staan ook hun huizen genoemd zouden worden, zodat dus Weegschaal als het ware het huis van Saturnus, Kreeft het huis van Jupiter etc. zou zijn". Deze vermelding van de herkomst is nu door recente vondsten van spijkerschriftteksten heel goed bevestigd. De plaats van de verhoging heette bij de Babyloniërs 'bitu' = huis of 'nisjirtoe', d.w.z. plaats van de openbaring. In een commentaar op een Babylonisch gedicht over de schepping van de we-

reld dat weliswaar uit de bibliotheek van Assurbanipal (ong. 600 v.C.) stamt, maar zeker teruggaat op de tijd van Hammurabi, wordt gezegd: "De plaats van de nisjirtoe van de Maan is de Voerman en de Pleiaden, het gesternte van Elam; de plaats van de nisjirtoe van de Zon is de Ram aan de hemel, de plaats van de nisjirtoe van Mars is de Steenbok, de plaats van de nisjirtoe van Jupiter is..." Hier is de tekst afgebroken. Uit een inscriptie, die ter gelegenheid van een inwijding is gemaakt en van koning Assarhaddon stamt (ong. 675 v.C.) komen we te weten dat en een tempel ingewijd zou zijn ten tijde van het heliakisch rijzen van Jupiter in de maand Siwan (toentertijd Tweelingen) en dat Jupiter in de volgende maand (dus in Kreeft) zijn asjar nisjirtoe bereikt zou hebben. Op grond van een bericht van een astroloog dat door Thompson vertaald werd, is de verhoging van Venus in het teken Vissen vastgesteld. Voor Mercurius en Saturnus ontbreken voorlopig nog bewijzen. (Volgens de tweede druk van Jeremias' Handbuch der altorientalischen Geisteskultur uit 1929 is nu ook de verhoging van Saturnus in Weegschaal zeker bepaald.) Nu heeft P. Kugler een laat-Babylonisch "planetair studie-tablet" vertaald, waarop geschreven staat:

"Op bevel van Bel en Beltis een besluit: I. Jupiter, Venus, Mercurius, Saturnus, Mars; II. Ram, Stier, Tweelingen, Kreeft, Leeuw, Maagd, Weegschaal, Schorpioen, Boogschutter, Steenbok, Waterman, Vissen; III. Jupiter rijst heliakisch in Kreeft, Venus in Vissen, Mercurius in Maagd, Saturnus in Weegschaal, Mars in Steenbok; IV. ..." We vinden dus in de eerste alinea de namen van de vijf planeten volgens de oud-Babylonische rangschikking, in de tweede alinea de namen van de twaalf dierenriemtekens, en in de derde alinea zien we het heliakisch rijzen van de planeten, maar merkwaardig genoeg in de tekens van hun ver-

hogingen! Nu is de normatieve bepaling "Jupiter rijst heliakisch in Kreeft" natuurlijk onjuist, want het heliakisch rijzen van een planeet is van diens synodische omloop afhankelijk en valt ten gevolge van de ongelijke snelheid van de Zon-Aarde steeds in andere tekens en op andere graden. We weten echter uit talrijke documenten in spijkerschrift dat de Babyloniërs de planeten lieten vertegenwoordigen door bepaalde vaste sterren in de buurt van de ecliptica, die de zelfde kleur of aard hadden, vooral tijdens de tijdelijke onzichtbaarheid van deze planeten. Zo heeft P. Kugler ontdekt dat voor Saturnus het sterrenbeeld Zibanitu = Weegschaal, voor Jupiter de schitterende Arcturus, voor Mars Bad-Ga, een groep in het sterrenbeeld van de Raaf en voor Mercurius een ster in de Centaur als vaste-stervertegenwoordiger golden. Nu heeft Kugler toevallig ook een tabel van het heliakisch rijzen van vaste sterren voor Ninive tijdens het equinoctium van 28 maart 700 berekend waaruit ik de volgende vaste sterren overneem:

Verh.		Lengte:	Vaste ster:	L Zon hel.
Merc.	15° Maagd	165°	Beta Virginis	155°01 -
			Alfa Virginis	178°08 -
Ven.	27° Vissen	357°	Fomalhaut	358°11 1°11
Mars	28° Steenb.	298°	Beta Aquarii	299°48 1°48
Jup.	15° Kreeft	105°	Prokyon	106°18 1°18
Sat.	21° Weegsch.	201°	2-Alfa Librae	201°54 0°54

Kolom 5 geeft de lengte van de Zon ten tijde van het heliakisch rijzen van de vaste-stervertegenwoordiger weer, kolom 6 het verschil ten opzichte van de traditionele verhogingsgraden. Bij Mercurius kon ik geen afzonderlijke ster substitueren, maar het is mogelijk dat een groep sterren tussen Alfa en Beta virginis, nl. het Babylonische Juk-

gesternte als vertegenwoordiger van Nebo-Mercurius werd beschouwd. Ook de hierboven gegeven vertegenwoordiger in de Centaur zou in deze tussenruimte vallen. De overige in de tabel opgevoerde vaste sterren zijn allemaal sterren van de eerste of tweede magnitude. Ze konden derhalve goed gezien worden en hun taak als vertegenwoordiger met gemak vervullen.

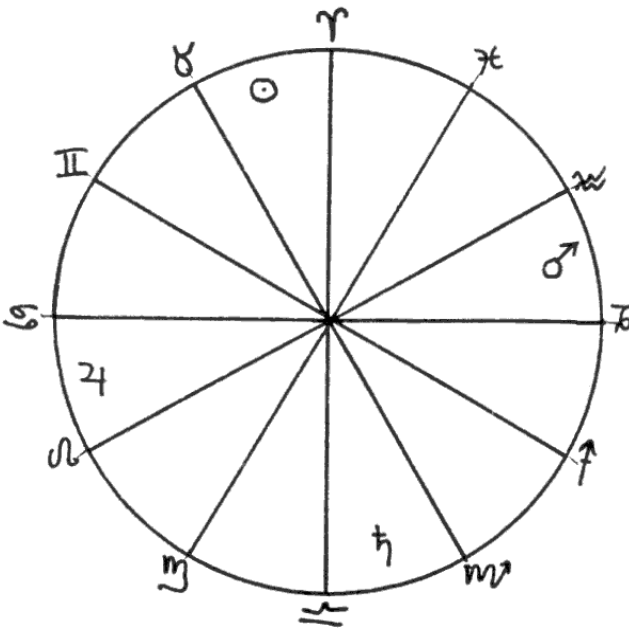
De verschillen met de verhogingen bedragen gemiddeld $1^{\circ}20'$. Als we rekening houden met de precessie van de equinox (72 jaar per graad), komen die $1^{\circ}20'$ overeen met circa 100 jaar en kunnen we als de tijd van het ontstaan van deze theorie ongeveer 800 voor Chr. aannemen. Hoe staat het nu met Zon en Maan? Zoals bekend, is de Zon verhoogd op 19° Ram. De Babyloniërs hebben nu door het ontbreken van kennis omtrent de precessie de jaarpunten vaak verschoven en nog ten tijde van de ontdekker van de precessie, de beroemde Babylonische astroloog Kidinnu (niet Hipparchus!), die circa 300 v. Chr. leefde, werd het lentepunt naar 8° Ram verplaatst. Dan kan het vroeger ook ooit 19° Ram zijn geweest en daarmee de plaats hebben aangeduid, waar de Zon zijn asjar nisjirtoe had, d.w.z. de plaats van zijn "geheime openbaring". De verhoging van de Maan op 3° Stier, dus 14° verder dan de verhoging van de Zon, is dan echter niets anders dan het eerste heliakische rijzen van de Maan na het begin van de lente. Hier komen mijn vermoedens met de toelichtingen van Ptolemeus samen. Al met al meen ik mijn stelling met behulp van inscripties en berekeningen als bewijs voldoende gefundeerd te hebben en kan ik rustig beweren: De Babylonische verhogingen van de planeten werden door het heliakisch rijzen van hun vaste-ster-vertegenwoordigers gevormd. Het is interessant dat op soortgelijke wijze D. Wöllner de verhogingen voor lengteposities van bepaalde vaste-ster-vertegenwoordigers

hield. Hij nam de Pleiaden voor de Zon, Aldebaran voor de Maan, Regulus voor Jupiter, Spica voor Mercurius, Antares voor Saturnus, Fomalhaut voor Mars en Alfa Arietis voor Stier (bedoeld is wellicht Venus). Ofschoon volgens zijn berekening, opgesteld voor ongeveer 900 voor Chr., de posities van de vaste sterren tamelijk nauwkeurig overeenkomen met de traditionele exaltatiegraden, pleiten de documenten in spijkerschrift toch tegen zijn veronderstellingen. Want deze spijkerschriftteksten wijzen immers de Pleiaden uitdrukkelijk toe aan de Maan, Spica aan Venus, het sterrenbeeld Zibanitu (Weegschaal) aan Saturnus en zo voort. Alhoewel de identificatie van de verhogingsgraden met bepaalde vaste sterren nu nog niet geheel en al gelukt is, kan er na hetgeen hiervoor uiteengezet is toch geen twijfel meer over bestaan, dat de verhogingen van de planeten oorspronkelijk plaatsen van het heliakisch rijzen van de planeten of hun vertegenwoordigers geweest zijn omdat hier de macht van de astrale godheid opnieuw manifest werd, nadat hij tamelijk lang onzichtbaar was geweest. Het vermoeden ligt voor de hand, dat deze plaatsen van de "geheime openbaring" later, toen Babylonische en Perzische scheppingslegenden vermengd werden, beschouwd werden als plaatsen van de oorsprong of geboorte van de planeten in de horoscoop van de schepping van de wereld. Zo zien we inderdaad in de heilige geschriften van de Perzen, in de Avesta en in de middelperzische Boendahisjn zulke vermeldingen. In de Iraanse kosmologie, die de circa 1126 na Chr. schrijvende Modjemel el Tavarikh overgeleverd heeft, wordt gezegd: "Toen het millennium van de Kreeft kwam, stond Jupiter in Kreeft, de Zon in het Lam, Maan in Stier, Saturnus in Weegschaal, Mars in Steenbok, Venus en Mercurius echter in Vissen." Hier staat Mercurius niet in Maagd, maar in Vissen, klaarblijkelijk om

de indruk te wekken dat het hier gaat om een constellatie die werkelijk plaatsgevonden zou hebben, wat door de geringe elongatie van Mercurius anders niet mogelijk zou zijn.

In elk geval hebben we met de constellatie, die in de heilige geschriften van de Perzen overgeleverd is, een tweede horoscoop van de schepping van de wereld, die ouder is dan het laat-Egyptische Thema Mundi.

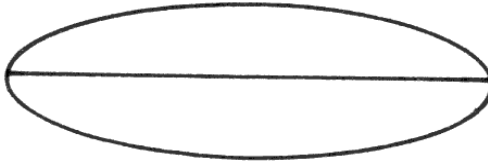
Stellen we deze Babylonische basis-horoscoop weer zo op dat Kreeft op de Ascendant en Ram op het MC staat en zetten we de planeten in hun verhogingstekens, dan vinden we, dat de vier hoeken van de wereld door de vier belangrijkste planeten bezet worden. Dat is verwant met bepaalde oud-Babylonische leringen.

We vinden dus: Jupiter in het oosten (de ochtend);
de Zon in het zuiden (de middag);
Mars in het westen (de avond);
Saturnus in het noorden (middernacht).

Links en rechts van de Zon zouden dan de Maan in Stier en Venus in Vissen staan, terwijl Nebo-Mercurius als begeleider van de zielen in de onderwereld (Grieks: Hermes Psychopompos) zijn plek zou hebben naast Saturnus, die de weegschaal van het dodengericht vasthoudt. Hoe deze mythische en veel oudere horoscoop van de wereld naar Griekenland is gekomen is nog niet opgehelderd. In elk geval zal de Babylonische priester Berossos "die Bel geïnterpreteerd heeft" en op het eiland Kos omstreeks 280 voor Chr. een astrologische school heeft gesticht, deze horoscoop doorgegeven hebben. Toen deze later met de Egyptische horoscoop van de wereld werd vermengd en domicilies en verhogingen verward werden, ontstonden er natuurlijk veel misverstanden en tegenstrijdigheden. Zo rubriceerde de "Egyptische" astroloog Manetho, die circa 200 na Chr. schreef, onder de huizen van Saturnus niet alleen Steenbok en Waterman, maar ook Weegschaal en Waterman. Anderzijds vatten de Griekse astronomen het begrip verhoging (hypsoma) in de eerste tijd ruimtelijk op als plaatsen met de grootste noorderdeclinatie, omdat noord de hoogte van de wereld betekende. Later, toen de epicyclitheorie uitgevonden werd, vatte men de verhogingen op als plaatsen met de grootste afstand tot de aarde (apogeum), terwijl de plaatsen het dichtst bij de aarde het perigeum of "tapeinoma", de val genoemd werden. Zo ongeveer dacht ook Plinius over de Babylonische verhogingen. Hij bericht hierover in zijn natuurgeschiedenis (Boek II, 13) het volgende: "Een tweede oorzaak voor de verhoging van de planeten

is, dat zij de apsiden die het verst van hun domicilies verwijderd zijn, in andere tekens hebben, namelijk Saturnus op 20° Weegschaal, Jupiter op 15° Kreeft, Mars op 28° Steenbok, de Zon op 20° Ram, Venus op 17° Vissen, Mercurius op 15° Maagd en de Maan op 4° Stier. Zoals men weet, worden met apsiden de beide eindpunten van de langste as van de elliptische baan van een planeet bedoeld.

Ellips met apsidenlijn.

Plinius verwarde dus deze baanelementen met de verhogingen, die door de astrologen altijd fysisch als de plaatsen met de grootste krachtsinvloed opgevat waren. Ook de Romeinse dichter Manilius (30 na Chr.) schijnt al iets over de Babylonische verhogingen gehoord te hebben, omdat hij in zijn leerdicht *Astronomicon* aan de god van de onderwereld Vulcanus de Weegschaal toewijst die deze immers zelf gesmeed heeft. In Steenbok plaatst hij het vuur en de ijzer-verwerkende ambachten. Heel precies in de thans nog traditionele vorm heeft evenwel Dorotheos van Sidon (50 voor Chr.) in zijn leerdicht de hypsomata van de planeten meegedeeld en wel in de volgende rangschikking: Zon op 19° Ram, Maan op 3° Stier, Saturnus op 21° Weegschaal, Jupiter op 15° Kreeft, Mars op 28° Steenbok, Venus op 27° Vissen en Mercurius op 15° Maagd. Hij besluit zijn leerdicht met de hexameter: "en de plaatsen van de val op de diameter daarvan." Het is voor Ptolemeus zeer kenmerkend, dat hij in zijn

Tetrabiblos (I, 20) de exaltaties slechts naar de tekens en niet naar de graden weergeeft, hoewel hij deze zeker gekend moet hebben. (Zelfs zijn tegenstander Sextus Empiricus noemt van enkele verhogingen de graden). Maar bij zijn poging om ze te verklaren "volgens natuurlijke principes" kwam de opgave van de graden hem niet van pas. Desondanks is zijn verklaring nog zeer gekunsteld. ... Een Egyptische of vroeg-Arabische astroloog, die onder het pseudoniem Hermes schreef, heeft alle verhogingen op de vijftiende graad van het desbetreffende teken gezet, "omdat ze hier de grootste kracht hebben" (Nabod, Ennaratio). Firmicus Maternus heeft de verhogingen precies zoals Dorotheos inclusief de graden gepresenteerd en hij concludeerde dat de planeten in hun verhogingen nog beter staan dan in hun huizen. Ook al werd dit beginsel later niet meer erkend, de verhogingen bleven toch met de door Dorotheos opgegeven graden in de latere Arabische en Indische astrologie als tweede waardigheid bestaan. Ze werden vrijwel niet meer veranderd, afgezien van enkele kleine fouten, die meestal bij het kopiëren gemaakt zijn. Zo presenteert Varaha Mihira in de Brihat Jataka de verhogingen (Ucchas) en de val (Nikas) in de volgorde van de goden, die over de dagen van de week regeren, alleen zet hij de Zon op 10° Ram, Jupiter op 5° Kreeft en Saturnus op 20° Weegschaal. De Perzische astroloog Al Kabisi, die omstreeks 960 in Mossoel werkte en beter bekend is als Alcabitius, somt in 't eerste hoofdstuk van zijn "Inleiding tot de kunst van de Astrologie" de exaltaties volgens Dorotheos op, maar voor de Zon geeft hij 21° Ram en van de beide maansknopen, die door Indische en Arabische astrologen immers vaak als planeten beschouwd werden, zet hij de klimmende knoop op 3° Tweelingen en de dalende knoop op 3° Boogschutter. De astroloog

Almansor, die eveneens omstreeks 960 in Spanje leefde neemt de Iraanse scheppingslegende weer als uitgangspunt en hij beweert dat Jupiter hij het begin van de wereld op de Ascendant zou hebben gestaan, Mercurius op 15° Maagd, Venus op 27° Vissen, de Maan op 3° Stier, Saturnus op 21° Weegschaal, maar de zon op 14° Ram en Mars op 15° Steenbok. Maar de Perzische geleerde Tabari (Aboe Djafar Mohammed ibn Dsjerir) daarentegen brengt deze oude scheppingshoroscoop in de volgorde van Dorotheos in zijn vijftien delen tellende "Wereldkroniek" (880 na Chr.), waarmee hij in elk geval teruggrijpt naar de oude Iraanse traditie. Voor de komische noot zorgt de beruchte "Egyptoloog" Seyffart (1846), die deze mythische horoscoop heeft nagerekend. Hij ontdekte, dat de constellatie, die aan deze horoscoop ten grondslag ligt, werkelijk plaatsvond op 29 mei 5871 voor Chr. Hoe Uhlemann deze onzin kon overschrijven is mij en Kniepf, die deze berekening controleerde, een raadsel. Dichter bij de exaltaties van de Babylonische traditie staan de vermeldingen van de slavin Tawaddud in de sprookjesverzameling "1001 Nacht". Zij noemt de verhogingen "ascendanten", de val "descendanten" en daarmee kunnen slechts heliakische plaatsen van rijzen en ondergaan bedoeld zijn. Zo zegt ook de beroemde astroloog Albohazen Haly dat Mercurius op 15° Maagd verhoogd staat, omdat hij weer begint te stralen als Avondster waneer de Zon in Leeuw staat, en aldus vormt hij een analogie met de nieuwjaarsmaan (Nabod).

De westerse astrologie heeft de leer van de verhogingen ongewijzigd gehandhaafd, alleen heeft zij met Ptolemeus het zwaartepunt op de hele tekens gelegd. Zo hebben Cardanus, Junctinus, Rantzau, Placidus en Morin de Villefranche de exaltatie als de tweede essentiële waardigheid behandeld en er bij de beoordeling van de sterkte van een signifi-

cator (Almuten) dienovereenkomstig rekening mee gehouden. De Engelse astrologen hebben de twee nieuwe planeten in het systeem opgenomen. Zij plaatsen Uranus op de graad precies op 24° Schorpioen en Neptunus op 9° Leeuw (Feerhow).

Hoe moeten verhoging en val nu in de moderne astrologie beoordeeld worden? Kniepf vindt, dat het op geen enkele manier gerechtvaardigd is voor Uranus en Neptunus verhogingen te verzinnen omdat de verhogingen van de zeven antieke planeten ook al op zo'n wankele motivatie berust. Ze kunnen noch door Ptolemeus' natuurkundige verklaring, noch door de verhogingsconstellatie noch door feestplaneten onderbouwd worden. Kniepf vindt dat de verhogingen gewoonweg niet met de astrologische principes verenigd kunnen worden. Ook de Engelse astroloog A. Pearce (Zadkiel II) houdt de exaltaties voor willekeurige uitvindingen (Textbook 438)."

Op dit punt van zijn betoog aangekomen lijkt Knappich plotseling een tegengesteld standpunt te gaan verdedigen met behulp van het "holisme". Hij schrijft: "Ofschoon ik deze waardigheid niet zo radikaal als de genoemde auteurs geheel en al wil laten vervallen, moet toch toegegeven worden, dat elke ondersteuning door posities van vaste sterren heden ten dage niet meer geldig is, omdat die posities ten gevolge van de precessie van het lentepunt meer dan 'n heel teken verschoven zijn in de 2700 jaren tussen ongeveer 800 voor Chr. en 1900 na Chr. Om deze reden wil ook de astronoom E. Winkel de vermelding van de graden der verhogingen schrappen, maar hij stemt er in toe, dat de tekens toch een bepaalde "affiniteit" met de betreffende planeten hebben. Ook dit valt echter met de leer van de oerqualiteiten nauwelijks te verenigen. Wat moet bij voorbeeld de koude droge Saturnus in het vrolijke luchtteken Weegschaal? En wat moet de

warme, droge Jupiter in de waterige Kreeft en de vochtig-koude Maan in het aarde-teken Stier? En wat moet tenslotte de vurige Mars in het koude aarde-teken Steenbok? Alleen in het kader van een kosmische symboliek, d.w.z. in een holistische leer waarin elk duidingssymbool zijn natuurlijke plaats en een functie heeft, die met zijn natuur overeenkomt, zou het systeem van verhoging en val naast de domicilies nog gehandhaafd kunnen worden. Ze zouden dan volgens de Babylonische astrale mythe plaatsen zijn waar de planeetgoden zich symbolisch openbaren. Op de exaltatie begint de specifieke "werking" van een planeet te verschijnen of "zich aan te kondigen", in het domicilie bereikt deze werking zijn hoogtepunt en in de val treedt hij weer terug uit 't onmiddellijke bereik van de zichtbare werking. Het duidelijkst komt dit tot uiting bij de Zon (van het lenteteken Ram via Leeuw, het teken van de hitte, naar het herfstteken Weegschaal). Maar bij de Maan is dit al minder duidelijk, want zijn verhoging is eigenlijk het nieuwe licht van de Paasmaan, en bij de overige planeten komt dit nog minder tot uiting. ... "

In zijn bekende geschiedenis van de astrologie herhaalt Knappich deze opvatting over de oorsprong van de verhogingen nog eens beknopt: "Latere astrologen wezen aan elke planeetgod een bepaalde vaste ster of een bepaald sterrenbeeld toe, die als zijn huis, zijn toevluchtsoord en als de plaats van zijn geheim beschouwd werd. In de hellenistische astrologie noemde men deze plaatsen "hypsomata", d.w.z. verhogingen. ... De verhoging, die vaak slechts als teken, meestal echter in graden aangegeven wordt, gaat terug op het Babylonische nisjirtoe: dat punt in de dierenriem waar de planeet zijn geheim, zijn toevlucht of vaste-ster-vertegenwoordiger heeft. Het was op die manier zijn Babylonische "huis". Omdat men evenwel

geen twee huizensystemen wilde, noemde men deze Babylonische waardigheid hypsoma of "verhoging". De Grieken onderscheidde vijf waardigheden:

- 1 het huis (domicilie),
- 2 de verhoging,
- 3 de trigonokratie,
- 4 de grens,
- 5 het dekanaat.

Daaruit leidde men dan schematisch vernietiging en val af."

In het boek "Horoskop und Himmelshäuser", dat Knappich samen met Walter Koch schreef, komen de verhogingen eveneens ter sprake, maar hier lijken Koch en Knappich er van uit te gaan, dat er sprake is van een horoskoop. Zij schrijven: "De Babylonische Horoskoop van de Wereld is overgeleverd door Firmicus, door 'n Byzantijnse astroloog en door de Arabier Apomasar. Hierin staat een Asc. van 15° Kreeft in conjunctie met Jupiter. Dit is de graad, waarop Jupiter zijn verhoging heeft; evenzo staan de andere planeten in hun verhogingen, die de Babyloniërs voor hun 'huizen', d.w.z. eigen tekens hielden. ... Mercurius staat op 15° Maagd. Een M.C. is niet opgegeven, maar bij een Ascendant van 15° Kreeft culmineert op de breedte van Babylon het begin van Ram. De astronoom Ernst Zinner, een tegenstander van de astrologie, kan wel serieus genomen worden, wanneer hij uit de positie van de Zon afleidt, dat deze horoskoop voor het begin van het eerste millennium voor Chr. ontstaan moet zijn, toen het lentepunt op 19° Ram stond."

Commentaar

Wilhelm Knappichs verhandeling over de verhogingen wordt gekenmerkt door een eigenaardige ambivalentie. Aan de ene kant laat hij zien waar de verhogingen vrijwel zeker vandaan komen en op grond

daarvan kan men er geen waarde aan toekennen bij de beoordeling van een geboortehoroscoop. Aan de andere kant lijkt hij de traditie te willen redden met behulp van kosmische symboliek en een holistische benadering. Knappich begint met zijn eigen visie en geeft dan in vogelvlucht een uitstekend historisch overzicht van de verhogingen. Zijn eigen visie is goed onderbouwd en bevat geen tegenspraken.

Het gepresenteerde bronnenmateriaal is ter zake, goed gedocumenteerd en betrouwbaar. Origineel is de theorie van Knappich niet. Het idee lijkt van Wöllner te stammen, maar Knappich komt door zijn bronnen en berekeningen op een ander tijdstip van ontstaan dan Wöllner. Enige onzekerheid blijkt uit het volgende citaat: "Alhoewel de identificatie van de verhogingsgraden nu nog niet geheel en al gelukt is, kan er geen twijfel meer over bestaan, dat de plaatsen van de verhogingen van de planeten oorspronkelijk plaatsen van het heliakisch rijzen van de planeten of hun vertegenwoordigers geweest zijn..."

Knappich vermoedt, dat Babylonische en Perzische scheppingsmythen later vermengd werden en dat de verhogingen zo in de Avesta terechtgekomen zijn. Hier staat hij lijnrecht tegenover Kniepf, die beweert dat de verhogingen juist uit Perzië stammen en via de Babyloniërs in de westerse astrologie terechtkwamen. Knappich zoekt de oorsprong van de verhogingen bij de Babyloniërs en veronderstelt, dat er bij de Perzen een vervalsing heeft plaatsgevonden om de verhogingen het aanzien van een werkelijke constellatie te geven. Knappich noemt Ptolemeus' verklaring van de hypsomata zeer gekunsteld. Niettemin neemt hij diens motivatie voor de verhoging van de Zon in Ram en zeker die voor de Maan in Stier over terwijl hij toch de vernietigende kritieken van Kniepf en Bouché-

Leclercq op Ptolemeus kent. Het merkwaardigste aan het betoog van Knappich is wel, dat hij twee goede redenen geeft, waarom men de verhogingen in de praktijk maar beter achterwege kan laten, maar desondanks een pleidooi ten gunste van de verhogingstekens houdt. De verhogingsgraden worden niet meer gesteund door de posities van bepaalde vaste sterren, omdat die posities intussen meer dan een heel teken zijn verschoven ten gevolge van de precessie van de equinox. En de verhogingstekens zijn niet te verenigen met de leer van de oerkwaliteiten. Binnen een "kosmische symboliek" zou het systeem van verhoging en val echter nog gehandhaafd kunnen worden. Deze "holistische" constructie ziet er niet bepaald overtuigend uit. Een planeet zou in het teken van zijn exaltatie zijn specifieke werking beginnen te vertonen. In zijn domiciel zou deze werking optimaal zijn om daarna weer af te nemen en uit het onmiddellijke bereik van de zichtbare werking te treden in het teken van zijn val. Knappich moet zelf al meteen toegeven, dat dit voor de Zon dan wel aardig lijkt te kloppen, maar voor de Maan gaat het al niet meer goed op, en bij de andere antieke planeten nog minder. Op grond van zijn theorie over de oorsprong van de verhogingen en zijn bezwaren ertegen had Knappich ze wellicht beter radikaal kunnen verwerpen, net als Kniepf en Pearce.

Boll, Bezold en Gundel

Een interessante bevestiging en aanvulling krijgt de theorie van Knappich door hetgeen Franz Boll, Carl Bezold en Wilhelm Gundel in "Sternglaube und Sterndeutung" over de Babylonische astrologie-beoefening schrijven: "Als bijzonder belangrijk kenmerk van de astrologische praktijk stuiten we al bij de voorspellingen die van de Zon afgeleid zijn, op het principe van de planeet-vertegenwoor-

diger.

Volgens dit principe kan het ene hemellichaam het andere onder bepaalde voorwaarden vervangen bij de profetieën. Gewoonlijk gaat het dan om planeten en vaste sterren, zoals verderop nog aangetoond zal worden. Als de zon ondergegaan is, kan hij kennelijk op veel manieren vervangen worden. Zijn belangrijkste vertegenwoordiger is Saturnus, die in veel inscripties als 'Zon' aangeduid wordt, net als later bij de Grieken. De verwisseling van beide planeten gaat zo ver, dat zelfs de oppositie van Maan en Zon in veel gevallen op de stand van de Maan ten opzichte van Saturnus werd overgedragen. ... Naar het schijnt kan ook Jupiter in bepaalde gevallen de Zon vertegenwoordigen maar Jupiter zelf kan door 'n hele reeks vaste sterren en sterrenbeelden vertegenwoordigd worden: door Regulus, Schorpioen, Schutter, Orion en vele anderen. Het raadsel van deze merkwaardige vervanging van planeten door vaste sterren, die in de hele Babylonische astrologie bestaat en in theorie maar minder in praktijk, ook door de Griekse astrologen overgenomen werd, is pas recentelijk opgelost. De kleuren van de planeten in vier schakeringen van rood naar wit werden met die van de helderste vaste sterren vergeleken. Kwamen deze kleurnuances overeen, dan kregen die vaste sterren astrologisch dezelfde betekenis als de planeten. Deze vaste sterren werden dan de vertegenwoordigers van de planeten. Nu kon ook eindelijk 'n reeks totnogtoe duistere Babylonische lijsten met sterren verklaard worden. Deze lijsten bevatten opsommingen van gesternten waarvan de kleur identiek is met de kleur van en een en dezelfde planeet... Een hele reeks sterrenbeelden (op de eerste plaats waarschijnlijk de witte hoofdsternen daarvan) zoals Virgo (Spica), Corona borealis (Gemma) en Lyra (Wega) kan Venus vertegenwoordigen, waarbij vol-

gens de vermeldingen van een Babylonische schooltekst deze vertegenwoordiging wel eens beperkt werd tot bepaalde maanden of ook tot de stand van Venus aan de westelijke of oostelijke hemel. ... Saturnus kan eveneens vervangen worden door een aantal vaste sterren of sterrenbeelden, zoals Weegschaal, Kassiopeia, Orion en de Raaf. Dat laatste geldt ook voor Mercurius, waarmee onder anderen sterren van de Vissen, van Pegasus, van de Centaur en van de Grote Hond vergeleken werden. Mars kon vervangen worden door sterren van de Ram, van de noordelijke Driehoek, van Perseus en andere sterrenheelden, ook door de Pleiaden.

Overzicht.

	Vaste sterren:			
	Boll c.s.	Knappich	Kugler	Weidner
☉	-	-	-	Pleiaden
☽	-	-	-	Aldebaran
♃	Sterren in Vissen, Pegasus, Centaur, Grote Hond	ster in Centaur	Babyl. Jukgesternte) (Maagd)	Spica
♀	Spica, Gemma, Lyra	-	Fomalhaut	a-Arietis
♈	Sterren v. Ram, ndl.Driehoek, Perseus, Pleiaden e.a.	Bad-Ga (in Raaf)	b-Aquarii	Fomalhaut
♏	Regulus, Schorpioen, Boogschutter, Orion e.v.a.	Arcturus	Prokyon	Regulus
♎	Weegschaal, Kassiopeia, Orion, Raaf	Zibanitu (=Weegschaal)	2a-Librae	Antares

Gleadow noemt voor de Maan nog Algol, Alcyone en Mirfak, die allen begin Stier stonden. Dorsan ziet op grond van conjuncties, sextielen en driehoeken vele verbanden met diverse vaste sterren, maar laat 33 posities van vaste sterren, die zijn these zouden steunen, weg.

Uit het overzicht blijkt duidelijk, dat er tussen de verschillende schrijvers geen overeenstemming bestaat over de vaste sterren die zouden samenhangen met de verhogingsgraden. Ook wordt het moment, waarop de verhogingen vastgelegd werden, verschillend gedateerd.

Volgens Kniepf noemt Weidner het begin van de eerste eeuw voor Chr., maar waarschijnlijk bedoelt Kniepf dat Weidner het begin van 't eerste millennium noemt, want zo citeert Knappich Wöllner, die immers identiek is gebleken met Weidner. Gleadow haalt een kleitablet uit de tijd van Nabukadnezar (604-562 v.C.) aan; Knappich noemt een vermelding op een kleitablet uit de bibliotheek van Assurbanipal (600 v.C.); op grond van een tabel met heliakische standen bij Kugler komt Knappich op 800 v.C. Zoals gezegd, komt Wöllner volgens Knappich op ongeveer 900 v.C. en Zinner brengt de verhogingen in verband met een Horoskoop van de Wereld, die voor het eerste millennium voor Chr. ontstaan moet zijn. Rond 600 voor Chr. bestonden de verhogingen klaarblijkelijk al. Een notatie in graden was toen nog niet uitgevonden. Het is denkbaar, dat bepaalde vaste sterren de status van "geheime openbaring" der planeten hadden, omdat de kleur van de vaste ster en zijn planeet overeenkwamen. Misschien vertegenwoordigde de vaste ster zijn planeet als deze tijdelijk onzichtbaar was. Wanneer deze correspondenties voor het eerst vastgelegd werden, valt moeilijk te achterhalen, maar een eeuwen oude traditie kan in 600 v.Chr. al bestaan hebben.

Hoofdstuk 10

EMPIRISCH ONDERZOEK

Veel astrologen beroepen zich op resultaten die ze in de praktijk met horoskoopduidingen behaald zouden hebben. "Ga mijn systeem maar eerst toepassen, dan zul je zien dat 't werkt" is vaak hun antwoord als iemand methodologische twijfels ten aanzien van hun beweringen verwoordt. Probeer je dat en vind je de resultaten niet om te pruimen, dan wordt doodleuk beweerd, dat je er dus niks van gesnapt hebt. Dat verklaart misschien waarom er weinig statistisch onderzoek is gedaan naar het verschijnsel verhoging en val, ondanks een voortdurend beroep op praktische resultaten.

Knegt

In hoofdstuk 2 werd al vermeld, dat Leo Knegt een van de weinige Nederlandse astrologen is, die zich enigszins terughoudend uitlaat over de vermeende bijzondere werking van de planeten op verhogingsgraden. Als planeten op die graden de hoogste of meest verheven kracht zouden bezitten, zou alleen de praktijk ons daarvan kunnen overtuigen, vindt Knegt. Maar hij heeft in zijn archief nu juist allerlei horoscopen, waarin de Zon, de Maan enz. zich precies op die graden van de zodiak bevinden, zonder dat van de verheven of minderwaardige persoonlijke kwaliteiten van zo iemand ook maar iets blijkt. In de praktijk bieden de verheffingen volgens hem geen houvast en men kan ze maar beter buiten beschouwing laten.

Jammer genoeg heeft Knegt zijn horoskooparchief nooit gepubliceerd, maar horoskoopverzamelingen waaruit wel een bijzondere werkzaamheid van planeten op verhogingsgraden zou blijken, zijn evenmin ooit gepubliceerd, voorzover ik weet. Van Dam

spreekt wel over zijn onderzoekingen, waaruit hij regels over verhoging en val afgeleid lijkt te hebben, maar ook dat onderzoeksmateriaal is tot op heden niet openbaar gemaakt.

Carter

Een uitstekend overzicht over empirisch en statistisch onderzoek naar de astrologie biedt het boek "Recent Advances in natal astrology" van Geoffrey Dean en Arthur Mather, dat eind 1977 verscheen. In dit werk bespreken zij twee empirische onderzoeken naar verhoging en val van de planeten: een onderzoek van de befaamde Engelse astroloog Carter en een onderzoek van de Fransman Henri Gouchon.

In 1932 publiceerde C.E.O. Carter "Astrology of Accidents" dat vele herdrukken beleefde en in 1983 als "De astrologie van ongelukken" werd uitgegeven door Schors in Amsterdam.

Geïnspireerd door een reeks lezingen van Krafft, die in astrologische kring bekend werd door zijn statistische onderzoekingen, verzamelde Carter 168 horoscopen van personen, die betrokken waren bij ongelukken. Uit het boek wordt duidelijk, dat Carter zich bewust was van de voor en nadelen en de speciale problemen van de statistische methode bij astrologisch onderzoek. Hij vermeldt, dat hij geen gecorrigeerde horoscopen gebruikt. Dat is een groot pluspunt want men kan hem niet verwijten dat hij daardoor eventueel de feiten naar zijn hand gezet zou hebben.

Al de onderzochte horoscopen hebben betrekking op personen, die door een ongeluk getroffen werden. Afgezien van deze overeenkomst is de groep evenwel weinig homogeen. De meeste ongelukken hadden de dood tot gevolg, enkele niet.

Wat hun aard betreft, lopen de ongelukken nogal uiteen:

verstikking	5
verdrinking	14
verbranding	19
verbranding niet door vuur	9
letsel door vuurwapens	4
letsel door klap of slag	21
verbrijzeling of verplettering	9
steek en snijwonden	7
verkeersongelukken	22
valpartijen	32
ongelukken met machines	5
spoorwegongelukken	3
vergiftiging	1
ontploffingen	4
letsel door dieren	3
diversen	10

Bij het bestuderen van de posities van de planeten in de tekens liet Carter de zeer langzaam lopende planeten Uranus, Neptunus en Pluto buiten beschouwing. De ascendant en de zeven antieke planeten leveren per horoskoop acht factoren, in 168 gevallen dus $168 \times 8 = 1344$ gegevens. Carter geeft de tekenposities van de planeten in tabelvorm.

	AR	TA	GE	CN	LE	VI	LI	SC	SA	CP	AQ	PI
Asc.	5	8	9	16	24	15	22	17	25	8	8	11
Zon	17	22	13	10	15	17	10	17	19	9	7	12
Maan	15	10	16	17	12	13	12	14	15	14	14	16
Merc.	21	16	12	11	10	14	15	18	16	15	7	13
Venus	17	17	8	14	12	11	14	13	22	12	11	17
Mars	13	14	11	17	14	20	12	18	17	14	7	11
Jup.	12	10	11	16	13	11	16	14	15	13	16	21
Sat.	12	11	9	13	15	10	17	15	14	20	14	18

Ten aanzien van de gevonden resultaten merkt Carter op: "We moeten in gedachten houden dat er nauwelijks duidelijke karakteristieken zijn aan te

wijzen bij ongelukentabellen als deze, want het is moeilijk een algemene faktor noch feitelijk, noch psychologisch voor alle ongelukken te vinden, anders dan de afwezigheid van opzet. ... Verder moeten we niet verbaasd zijn wanneer de plaatsing in tekens relatief weinig waarde blijkt te hebben want normaal gesproken geven ze meer het karakter dan de omstandigheden weer... Dat planeten in hun domicilies niet sterk staan in de positieve zin van het woord toont de tabel duidelijk aan. Geen enkele planeet scoort bijzonder laag in zijn eigen teken en drie planeten scoren maximaal in de tekens waarover ze heersen terwijl Mars daar dicht bij in de buurt komt. Ook is er geen reden te denken, dat exaltaties een gunstige invloed op ongelukken kunnen uitoefenen. De score van Maan in Stier is laag, de overige behoeven verder geen commentaar. Het vaststellen van dit belangrijke feit lijkt op zichzelf al het verzamelen van de gegevens te rechtvaardigen, voorzover deze tabel gewicht in de schaal legt."

Dean en Mather voegen hier nog het volgende aan toe: "De geboortedata omvatten ongeveer 60 jaren tussen 1870 en 1930. Als we aanvaarden dat deze tijdsspanne lang genoeg is om de verwachte frequentie van $168/12 = 14.0$ op te leveren, dan verschilt geen van de kolommen significant van het toeval ($p > .2$) volgens de chi-kwadraat test. Carter merkt hierbij op dat de resultaten impliceren, dat "de positieve waardigheden geen betekenis hebben en de negatieve slecht zijn, ten minste in enkele gevallen. Maar Carter paste geen significantietest toe; in feite houden zijn resultaten in, dat alle beheersingen geen betekenis hebben. Hij voegt er nog aan toe, dat hij nooit enige statistische evidentie heeft gezien, dat positieve waardigheden ook maar enige bijzondere significantie zouden hebben."

Gouchon

Henri Gouchon kon Carters negatieve resultaten bevestigen in een studie van horoscopen van personen, die bij een verkeersongeluk omkwamen. Hij onderzocht 61 gevallen. Veertig personen werden gedood bij verkeersongevallen en 21 personen lieten het leven bij een vliegtuigongeluk. Dean en Mather citeren de conclusie van Gouchon, die luidt: "De traditionele theorie (van de domicilies en verhogingen) schijnt grovelijk overdreven te zijn. Experimenteel valt er nauwelijks te onderscheiden tussen de verschillende (teken)posities."

Gouchon onderzocht eveneens de horoscopen van 10.800 beroemde personen, geboren tussen 1820 en 1860, en hij nam de volgende resultaten waar:

Planeet:	Aantal gevallen:	Verhoging		Val	
		Waar- genomen	Ver wacht	Waar- genomen	Ver- wacht
Zon	10800	963	948	932	843
Maan	3591	300	299	265	299
Merc.	2154	177	181	208	178
Venus	3658	373	371	285	248
Mars	3600	204	?	155	?

Dean en Mather schrijven over deze resultaten: "Als men de chi-kwadraat test toepast op het verschil tussen de waargenomen en de verwachte frequenties voor domicilie, vernietiging en verhoging dan blijken er geen sifnificante verschillen op te treden ($p > .2$). De verschillen voor val zijn in hoge mate significant ($p = .0001$) maar behalve voor de Maan wijzen ze niet in de verwachte richting. De aanzienlijke onzekerheid in alle verwachte frequenties sluit elke gedetailleerde conclusie uit maar het is duidelijk dat er geen evident verschil bestaat tussen 'goede' en 'slechte' tekens voor de planeten, zoals de traditie suggereert."

Martinek

Wolfgang Martinek, die voortborduurde op het werk van Vehlow, is ervan overtuigd dat hij empirische bewijzen voor de juistheid van de verhogingen van de planeten heeft gevonden. In het Oostenrijkse tijdschrift *Qualität der Zeit* publiceerde Martinek artikelen over "verslaving en horoskoop" en "muzikaliteit in de horoskoop". Hij beweert meer dan 800 horoscopen statistisch onderzocht te hebben. Verhoging en val der planeten zouden in de horoscopen van verslaafden, topvoetballers en croupiers een significante rol spelen.

Jan Kampherbeek beoordeelde Martineks artikel over verslaafden op zijn statistische waarde en komt tot een vernietigend oordeel. Martinek verzuimt te vermelden hoe hij zijn materiaal verzamelde. Bij de representativiteit van de steekproef moeten vraagtekens gezet worden. Martinek stelt geen enkele hypothese, maar komt zonder meer met konklusies. Aan dit onderzoek mag dan ook geen enkele bewijskracht worden ontleend. Opmerkelijk is, dat van het overvloedige materiaal (800 horoscopen) slechts een deel wordt gebruikt: Martinek spreekt verderop in zijn artikel over 116 gevallen. Ook blijkt de schrijver niet op de hoogte van elementaire astronomische zaken. Hij stelt dat de hoekpunten in de onderzochte horoscopen opvallend vaak in beweeglijke tekens staan. Dat zou des te opvallender zijn omdat Vissen als Ascendant weinig voorkomt. Hij weet kennelijk niet, dat de mate waarin Vissen minder kans maakt exakt gelijk is aan de mate waarin Maagd een grotere kans heeft Ascendant te worden. Oppositionele tekens staan samen altijd 4 uur op de ascendant. De standen van de planeten in tekens lijken interessant, vooral omdat Martinek er bij zegt dat rekening is gehouden met astronomische onregelmatigheden. Heel boeiend, want dat is nog niemand eerder gelukt.

Een knappe, maar onwaarschijnlijke prestatie voor iemand die niet precies weet hoe het zit met het rijzen van de tekens. Dean maakt melding van problemen op dit gebied.

Marie Schneider-Gauquelin c.s. verrichtten een herhalingsonderzoek en maken een blunder bij hun gevolgtrekkingen: Martineks resultaten waren niet significant, die van het herhalingsonderzoek evenmin. Maar als je de data samenvoegt, kom je toch tot significante uitkomsten! Wat gaat hier fout? Martinek vindt een afwijking zonder eerst een hypothese te stellen. Een nieuw onderzoek toont dezelfde afwijking. We weten dus dat de resultaten in dezelfde richting tenderen en besluiten nu om ze samen te voegen. Zowaar, ze worden significant. Dat komt omdat bij een toename van het aantal gevallen een geringer percentage nodig is om de vereiste significantie te halen.

Samengevat komt het onderzoek van Martinek hierop neer: De resultaten zijn schijnresultaten. De correcties voor astronomische factoren zijn uiterst dubieus. Zelfs als ze zijn toegepast, dan nog is de konklusie niet onderbouwd. Doordat Martinek vooraf geen hypothese heeft gesteld, kan hij toevallig voorkomende samenhangen altijd tot onderzoeksresultaat verheffen. Wel zouden de gevonden correlaties alsnog kunnen dienen als vertrekpunt voor hypothesen die nog gesteld en getoetst moeten worden.

Hoofdstuk 11

SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Wanneer astrologen over verhoging en val van de planeten praten, bedoelen zij niet allemaal het zelfde. Sommige auteurs duiden er hele tekens mee aan, andere precieze graden in de dierenriem.

Oorspronkelijk ging het om bepaalde punten in de dierenriem, die later aangeduid werden met graden. Ptolemeus breidde ze uit tot hele tekens omdat hij de astrologie wilde ontdoen van mystificaties en haar op een meer exacte leest wilde schoeien. Zijn weglating van de graden veroorzaakte een enorme hoeveelheid speculaties in de astrologische literatuur na hem.

Bijna alle astrologen kennen aan Zon, Maan, Venus, Mars, Jupiter en Saturnus van oudsher overgeleverde verhogingstekens toe. Mercurius moet de astrologen nogal wat kopzorgen hebben gebaard, want naast Maagd kende men hem nog vijf verhogingstekens toe. Ook de mysterieplaneten Uranus, Neptunus en Pluto probeerde men in te passen in het schema van de verhogingen. Dat dit veel speculaties met zich mee bracht, blijkt uit het grote aantal verschillende verhogingstekens dat aan deze planeten werd toegekend. De tabellen in het Appendix geven hiervan een duidelijk overzicht.

De verhogingsgraden, die door diverse auteurs aan de planeten werden toegekend, vertonen eveneens variaties. Astrologen kenden niet alleen verschillende tekens en graden als verhogingen toe aan de planeten, zij probeerden ook te verklaren waarom de planeten in bepaalde tekens of graden verhoogd zouden staan. In de voorafgaande hoofdstukken passeerde een bonte stoet theorieën over de verhogingen der planeten de revue. Die theorieën verschilden nogal. We hebben gezien dat ieder die over

enige basiskennis van de astrologie beschikt, wel argumenten kan verzinnen waarom planeet X in teken Y bijzonder sterk zou staan. We hebben bovendien gezien, dat sommige auteurs overgeleverde feiten aanpasten aan hun eigen theorie, dat anderen de traditie willekeurig en op eigen gezag wijzigden als dat beter van pas kwam en dat alle argumenten ad hoc waren. De theorieën, die de verhogingstekens moeten verklaren, kunnen dan ook naar het rijk der fabelen verwezen worden. De systemen en theorieën, die de verhogingsgraden als uitgangspunt hadden, waren over het algemeen wat ingewikkelder en getuigden veelal van meer vindingrijkheid van de schepper. Toch bleken ook deze systemen en theorieën bij nader onderzoek niet steekhoudend. Fankhauser probeerde ons om de tuin te leiden met suggestieve curven, Halbronn presenteerde een eenvoudige theoretische constructie, die ontsierd werd door de onbewezen veronderstelling, dat Uranus in Schorpioen verhoogd zou staan; James III kwam op de proppen met een numerologisch algoritme, dat veel rekenwerk maar weinig bewijzen voor de toegekende verhogingstekens opleverde; Shankar riep tevergeefs de navamsa's te hulp en alleen Bredenhoff wist de verleiding van numerologische speculatie te weerstaan. Vehlow herleidde het systeem van verhoging en val uiteindelijk tot twee eenvoudige vuistregels, maar probeerde ons wijs te maken dat hij voortbouwde op eerder gevonden resultaten. Bovendien vond hij in feite teveel en moest hij hypothetische planeten invoeren om zijn systeem te redden. De schijnbare wiskundigheid van het tredeciel-systeem kon niet verbloemen, dat Vehlow niet de traditionele verhogingsgraden vond en verhoging en val willekeurig verdeeld had. Martinek trad in zijn voetspoor en probeerde krampachtig de traditie te bewaren. Jammer genoeg met ondeugdelijke argumenten.

"Bekijk de zaak onbevangen!", raadde Elwell ons aan. Maar dat is juist teveel gedaan in astrologienland, waar talloze miskende genieën proberen om de origineelste te zijn bij het uitvinden van het wiel.

De oorsprong

Al in de klassieke Oudheid vormden verhoging en val een bron van onzekerheid en speculatie. Waar het verschijnsel vandaan kwam, wist ook toen al niemand meer precies. Waarschijnlijk terecht beweert Firmicus Maternus, dat de verhogingen bij de Babyloniërs de huizen van de planeten waren. Wilson deelt mee, dat het onzeker is, waar deze veronderstelde waardigheid van de planeten vandaan komt, maar dat het een deel van het Arabische systeem schijnt te zijn. De Vore voegt daar nog aan toe dat de basis van de verhogingen al in de Oudheid verloren is gegaan maar dat het verschijnsel zijn oorsprong had bij de Arabieren. Volgens Bouché-Leclercq lag er een dubbelzinnigheid besloten in de term *hypso*, die door de hellenistische astronomen gehanteerd werd en dat de astrologen zich op hun beurt meester maakten van dit begrip terwijl ze er een eigen betekenis aan gaven.

Wilhelm en Hans Georg Gundel zoeken de oorsprong van de verhogingen in Egypte. Zij schrijven: "Ook de verhogingen komen niet, zoals Plinius heweert, via het Griekse filter uit Babylon, maar zijn speciale leringen, die ten dele teruggevoerd kunnen worden op de autochtone Egyptische clerus, zoals uit de hermetische geschriften en hun latere bewerkingen blijkt. ... De oorsprong van deze leer moet waarschijnlijk gezocht worden in de handboeken van de Grieks-Egyptische astrologie."

Vehlow noemt de verhogingen een hoogst spirituele poging van "de Oudheid" om de bouw van de wereld

en daarmee de hoofdassen van ons kosmisch omhulsel te berekenen volgens de wet van de gulden snede. Fagan en Gleadow zijn van mening, dat het gaat om heliakische opkomsten en ondergangen van planeten in het jaar 786 voor Chr., toen de Assyrische god van de astrologie naar zijn nieuwe tempel in Kalah verhuisd werd. Gleadow noemt daarnaast een kleitablet uit de tijd van Nabukadnezar (604-561 v.C.) waar op staat dat de verhoging van de Maan in Perseus en de Pleiaden is en volgens hetzelfde kleitablet zou de verhoging van de Zon in het Vierkante Veld en de Huurling zijn, het gebied dat later Ram werd. De verhogingen zouden dus heel goed bij de Babyloniërs ontstaan kunnen zijn. Kniepf deed veel moeite om aan te tonen dat de verhogingen abusievelijk in de dierenriem overgenomen data van de feestkalender van de Parsen zijn.

Volgens de ongenueanceerde mening van Dorsan erfden de Grieken de verhogingen van de Egyptenaren en Chaldeeërs.

Knappich schrijft, dat de oud-Babylonische oorsprong van de verhogingen aan geen twijfel onderhevig is. Over de oorsprong van de verhogingen wordt dus heel verschillend gedacht.

Vaste sterren

Een aantal astrologen en geschiedkundigen gaat uit van de veronderstelling dat vaste sterren een dominerende rol gespeeld hebben bij het ontstaan van de verhogingsgraden. Dorsan pretendeert het mysterie eindelijk onthuld te hebben, maar zijn verklaringen zijn niet overtuigend. Hij haalt er sextielen met vaste sterren bij om een tableau te krijgen, dat zijn goed op de hoogte zijnde ogen toont dat er een prachtige harmonie heerst. Maar hij laat 33 in aanmerking komende posities van

vaste sterren zonder opgaaf van reden weg. Kritzinger, Geiger en Weidner besteedden aandacht aan een mogelijke samenhang tussen vaste sterren en de verhogingen. Albert Kniepf refereerde aan hun artikelen, maar zocht zelf op grond van dit idee in de richting van de Boendahisjn, de kosmologie van de Avesta. Volgens Kniepf zijn de verhogingen abusievelijk overgenomen data van de feestkalender der Parsen. De theorie van Kniepf bevat evenwel tegenstrijdigheden. De verklaring voor de verhoging van Mercurius in Maagd, die hij van de omstrede Seyffart overneemt, roept eveneens vragen op.

De interessantste geschiedenis van de verhogingen werd geschreven door Knappich. Het is bijzonder verleidelijk om op grond van zijn materiaal en betrouwbare bevestigingen van delen daaruit, een hypothese over de oorsprong van de verhogingen op te stellen. Bij de Babyloniërs heetten de verhogingen de huizen of plaatsen van geheime openbaring der planeten. Deze plaatsen lijken te verwijzen naar het heliakisch rijzen van planeten, maar dat is moeilijk vol te houden omdat die plaatsen telkens ergens anders zijn. Uit talrijke documenten in spijkerschrift is bekend dat de Babyloniërs de planeten lieten vertegenwoordigen door bepaalde vaste sterren in de buurt van de ecliptica, die de zelfde kleur of aard hadden, met name wanneer die planeten tijdelijk onzichtbaar waren. De historici Boll, Bezold en Gundel bevestigen het bestaan van de vaste-ster-vertegenwoordigers en het feit, dat deze vertegenwoordiging gebaseerd was op overeenkomsten in kleur.

Toch werpt deze hypothese ook vooralsnog onopgeloste vragen op. Wanneer werd een definitieve lijst vastgelegd? Op grond van welke criteria werd er een selectie gemaakt? Waardoor kregen de plaatsen van geheime openbaring zo'n aanzien, dat zij

later in Egyptische, Perzische en hellenistische geschriften overgenomen werden?

Empirie

Als de verhoging aan een planeet bijzondere kracht verleent kan alleen de praktische horoskoopduiding ons daarover informatie verschaffen, vindt Knecht. Maar ofschoon astrologen zich bij voorkeur achter resultaten in de praktijk verschuilen, wanneer er kritiek geleverd wordt op hun "wetenschap", is er bijzonder weinig empirisch onderzoek verricht naar verhoging en val van de planeten. Knecht en Van Dam noemen onderzoek, maar hebben geen materiaal gepubliceerd. Martinek probeerde statistisch onderzoek te doen, maar slaagde niet in die opzet. Carter en Gouchon deden wel verantwoord onderzoek, maar hun resultaten toonden geen significant verschil met de verwachte toevalskans. Dat betekent, dat verhoging en val bij de duiding van een horoskoop geen rol van betekenis kunnen spelen. In vroegere publikaties schreef ik al, dat men verhoging en val als techniek dan ook beter uit het instrumentarium van de horoskooptrekker kan verwijderen. Ze voegen niets toe aan de duiding en zaaien alleen maar verwarring. Zoals uit deze studie is gebleken, is de oorsprong van het verschijnsel vooralsnog duister, maar heeft het wel talloze astrologen aan het fantaseren gezet.

- blanco pagina -

LITERATUUR.

- BECKER, U.; Lexikon der Astrologie,
1981 Herder Verlag, Freiburg, p.83
- BOLL, F.; Sphaera, Neue griechische Texte und Untersuchungen zur
Geschichte der Sternbilder
1903 Leipzig/1967 Georg Olms, Hildesheim p.234
- BOLL F., BEZOLD C., GUNDEL W.; Sternnglaube und Sterndeutung;
Die Geschichte und das Wesen der Astrologie
1918 Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, p. 59, 61,
148, 193
- BOUCHÉ-LECLERCQ A.; L'astrologie grecque
1899 Parijs, 1963 Brussel , p. 192 t.m. 198
- BRANDLER-PRACHT K.; Astrologische Kollektion Band I, p. 56
- BRAU J.-L.; Dictionnaire de l'astrologie
1977 Librairie Larousse, Parijs, p. 108
- BYTHERIVER M.; A short dictionary of astrology.
1978 Harper Colophon Books, Londen, p. 22, 23
- CARTER C.E.O.; The principles of astrology.
1925 Theosophical Publishing House, Londen p. 19, 111
- CARTER C.E.O.; Astrology of accidents.
1962 Theosophical Publishing House, Londen. p.20
- CARTER C.E.O.; Some principles of horoscope delineation.
1965 Hughes reprint, Seattle Washington
- CARTER C.E.O.; De astrologie van ongelukken.
1984 Schors Amsterdam, p. 23
- DAM W. van; Handboek van de vaste sterren.
1984 Schors Amsterdam
- DE LUCE R.; Constellational astrology.
1963 de Luce Publishing Company, Los Angeles 32, California, USA,
p. 22, 47
- DE VORE N.; Encyclopedia of Astrology
1947 A. Littlefield, Adams & Co. New Jersey, p.116, 117
- DEAN G. c.s.; Recent Advances in natal astrology
1977 43 Cranville Road, Cowes, Isle of Wight PO31 7JF England,
p.203, 206, 212, 213
- DORSAN J.; Retour au zodiaque des étoiles
1980 Dervy-Livres, Parijs, p. 101
- FAGAN C.; Zodiacs Old and New
1951 Anscombe Londen, p. 8, 23, 24
- FAGAN C.; Astrological Origins
1971 Llewellyn Publi. St. Paul Minnesota, p. 7
- FANKHAUSER A.; Das wahre Gesicht der Astrologie
1932 Orel-Füssli Verlag Zurich, p. 103, 104
- FIRMICUS MATERNUS; Matheseos Libri VIII,
(335) Ancient astrology theory and practice, translated by J.R.
Brahm, Noyes Press, Park Ridge, New Jersey, p. 32,34
- FISCHER A. & GOLLER M.; Lehrbuch der praktischen Astrologie
1920 A. Fischer, München, p. 59

FLEMING-MITCHELL L.; The language of astrology
 1977 Running Press, Allen & Co, Londen, p. 36, 37
 FLEMING-MITCHELL L.; Running Press Glossary of Astrology Terms
 1981 Running Press, Allen & Co, Londen, p. 36, 37
 FRÖHLING A.; Praktische Astrologie
 1931 Sporn, Zeulenrode, p.89
 GLEADOW R.; The origin of the zodiac
 1968 Jonathan Cape Ltd, Londen, p. 211 tm 215
 GLEADOW R.; The zodiac revealed
 1972 Wilshire Books, California, p. 39, 40
 GORTER C.; Planetenloop en mensenlot
 1934. 2e druk: Bel-Rose, Rotterdam, p 95, 96, 99
 GOUCHON H.J.; Dictionnaire Astrologique et initiation au Calcul et a la
 Lecture d'horoscope
 1975 Rev. ad. Dervy-Livres Parijs, p.15-17,211,259
 GUNDEL W.; Neue astrologische Texte des Hermes Trismegistos
 1978 Gerstenberg Verlag, Heidelberg, p.275
 GUNDEL W. & H.G.; Astrologumena, die astrologische Literatur in der
 Antike und ihre Geschichte.
 1966 F. Steiner Verlag GmbH, Wiesbaden, p. 36, 49, 132
 HALBRONN J.; Clefs pour l'astrologie.
 1976 Seghers, Parijs p. 71, 72
 HALL M.P.; Astrological Keywords, compiled from leading authorities
 1958 The Philosophical Research Soc. Inc. Los Angeles, California,
 p.83
 HALL M.P. The story of astrology.
 1959 Peter Owen Ltd Londen, p. 48, 49, 50
 HAMAKER-ZONDAG K.; Handboek voor Uurhoekastrologie
 1983 W. N. Schors, Amsterdam p. 106 tm 108
 HEINDEL M.& A.F.; Handboek voor astrologie
 1909 L.J. Veen, Amsterdam p. 152
 HOWE E.; Astrology and the Third Reich
 1967 Aquarian Press Wellingborough, Northamptonshire
 JAMES III C.; The relative strenght of signs and planets
 Colorado Astrological Society, Denver, Colorado, p.11 tm 28
 JANDUZ; Encyclopedie astrologique française
 1936 Librairie Niclaus, Parijs p. 645 t.m. 653
 JELSMA R.; Astrologie I
 1982 Mukhomor Tilburg p. 55, 56
 JULEVNO; Nouveau Traité d'Astrologie pratique
 1928 Chacornac Parijs
 KAMPHERBEEK J.; Cirkels, 800 horoscopen van bekende mensen
 1980 W.N. Schors Amsterdam
 KLÖCKLER H. von; Kursus der Astrologie II, Grundlagen für die
 astrologische Deutung
 1952 Astra Verlag Leipzig, p. 73
 KNAPPICH W.; Geschichte der Astrologie
 1967 Klostermann, Frankfurt a.M. p. 32, 58, 274, 352

KNEGT L.; Uurhoek- en Vragenastrologie
 1936 Becht Amsterdam. 2e druk Schors Amsterdam p. 58 tm 61
 KRAUSE A.; Die Astrologie, Entwicklung, Aufbau und Kritik
 z.j. Weber, Leipzig, p.141
 MANN T.; The round art
 1979 Dragon's World Ltd. p. 202
 MELLINGER F.; Zeichen und Wunder
 z.j. Neufeld und Henius, Berlijn p. 30
 MERENS H.; Theoretische en practische Astrologie
 1914 Duwaer en Van Ginkel, Amsterdam p. 105
 MORIN DE VILLEFRANCHE; Astrologia gallica
 1661 zie Schwickert/Weiss
 NEUGEBAUER O./VAN HOESSEN H.B.; Greek horoscopes
 1959 American Philosophical Soc. Philadelphia p. 7,29,36
 PARKER E.; Astrologie en haar praktische toepassing
 1953. 6e druk Ankh-Hermes Deventer, p. 10
 PARTRIDGE A.E.; Dictionary of Astrological Terms and Explanations
 1933 Books-Dorothy B. Hughes, Seattle Washington p. 14
 PRIVAT M.; L'Astrologie scientifique Grasset Parijs 1938
 PRIVAT M. Handboek der Practische Astrologie
 z.j. de Tijdstream Lochem p. 51, 52
 PTOLEMEUS C.; Tetrabiblos Boek 1,19(178 n.C.)
 Die 4 Bücher des Claudius Ptolemeus,
 vert. Matthiessen en Haldyl Couvreur Den Haag p. 14
 vert. F.E. Robbins W. Helnemann, Londen p. 89 tm 91
 RAM TH.J.J.; Psychologische Astrologie
 1949 2e dr. Becht Amsterdam p. 105 tm 107
 RAMAN B.V.; Indische Astrologie (Duitse ed.)
 1938 Barth München p. 27
 RANDALL S.; An ABC of the old science of astrology for beginners.
 z.j. Foulsham Londen p. 67, 68, 70, 71
 RICHMOND B.; Time measurement and calender construction
 1956 Brill Leiden p. 109
 RING T.; Astrologie ohne Aberglauben
 1972 Econ Verlag Düsseldorf p. 112, 136 tm 141
 SCHILFGAARDE P.van; Levenswegen
 1959 Servire Den Haag p. 270, 271
 SCHWICKERT F./WEISS A.; Die astrologische Synthese, eine
 Kombinationslehre
 1925 Otto W. Barth Verlag München p. 103, 193, 280 tm 283
 SEBOTTENDORF R. von; Astrologisches Lehrbuch z.j. p. 180
 SNIJDERS C.J.; Beginnselen der Astrologie
 1940 H.J.W. Becht Amsterdam p. 131 en bijl. XVI
 TIEDE E.; Astrologisches Lexikon
 1920 Theosophisches Verlagshaus Leipzig p. 87, 120
 UYLDERT M.; Lexicon der Astrologie
 1974 de Driehoek Amsterdam p. 173, 174

VEHLOW J.; Lehrkurs der wissenschaftlichen Geburts-Astrologie,
 Band II
 1934 Bernard Sporn Verlag, Zeulenrode p. 192
 VEHLOW J.; Lehrkurs der wissenschaftlichen Geburts-Astrologie,
 Band VIII
 1955 Bernard Sporn Verlag, Zeulenrode p. 60
 VOLGUINE A.; Maan-Astrologie
 1937 De Tijdstroom Lochem p. 12, 14 e.v., 38
 VOLGUINE A.; The ruler of the nativity
 1973 ASI, New York p. 24, 26
 WEDECKH.E.; Dictionary of astrology, a complete guide to
 astrological concepts etc.
 1973
 WILSON J.; Dictionary of astrology
 1974 3e druk Samuel Weiser New York p. 94 tm 97
 WINCKLER H.; Himmelsbild und Weltanschauung der Babylonier
 1903
 WINCKLER H.; De mythologie der Babyloniërs
 1983 vert. A. Bredenhoff, Hilhof Hattem
 WISSOWA, KROLL e.a.; Paulys Realenzyklopädie der klassischen
 Altertumswissenschaft p.2121
 XYLANDER E. von; Astrologie
 1953 Origo Verlag Zurich p.213,215
 ZINNER E.; The Stars Above Us, Or the conquest of superstition
 1957 C. Scribners sons New York p. 56, 57, 58

ARTIKELN IN TIJDSCHRIFTEN.

BAKKER	1982 Urania, officieel orgaan van de Werkgemeenschap van Astrologen, p.50 p. 80
BURGERS H.S.E.	1923 Urania jrg. 17 nr. 3 p. 87 e.v. 1924 Urania jrg. 18 nr. 1 p. 10
DAM W. van	1978 Spica, podium der hedendaagse astrologie jrg. 2 nr. 4 p. 23 Arcturus, postbus 563, 7500 AN Enschede
KNAPPICH W.	1933 Zenit, p. 235
KNIEPF A.	1910 Zodiakus, eerste deutsche Zeitschrift für wissenschaftliche Astrologie jrg. 2 nr. 4 p. 64 jrg. 2 nr. 5 p. 89 jrg. 2 nr. 9 p. 169 jrg. 2 nr. 10 p. 194
MARTINEK W.	1982 Qualität der Zeit Nr. 41 en Nr. 43 Wenen, Oostenrijkse Astrol. Vereniging
MORPURGO L.	1982 Urania, officieel orgaan van de WvA samenvattend artikel van M.E. van Slooten p. 38 tm 41
SANTHANAM J.	1983 The astrological magazine Vol. 72 Nr. 4 p. 365, 366
SLOOTEN M.E. van	zie Morpurgo

- VENERIUS W. 1978 Spica jrg. 2 nr. 4 p. 11
1979 Spica jrg. 3 nr. 4 p. 23
1980 Spica jrg. 4 nr. 1 p. 24
1980 Spica jrg. 4 nr. 2 p. 22
1981 Qualität der Zeit, Nr. 42 p.47
1984 The Astrological Journal XXVII 1 p.4
1985 The Astrological Journal XXVII 2 p. 90
1985 Vlaams Astrologisch Tijdschrift
jrg. 10 nr. 3, Nr. 38, p. 7
jrg. 10 nr. 4, Nr. 39, p. 7

- blanco pagina -

APPENDIX.

De traditionele graden van verhoging en val.

Planeet:	Verhoging:	Val:
Zon	19° Ram	19° Weegschaal
Maan	3° Stier	3° Schorpioen
Mercurius	15° Maagd	15° Vissen
Venus	27° Vissen	27° Maagd
Mars	28° Steenbok	28° Kreeft
Jupiter	15° Kreeft	15° Steenbok
Saturnus	21° Weegschaal	21° Ram

Terminologie, Nederlands	verhoging exaltatie verheffing	val
Duits	Erhöhung	Fall Erniedrigung
Engels	exaltation	fall depression
Frans	exaltation	dépression
Latijn	exaltatio altitudo	depressio delectio
Grieks	hypsoma kolloma	tapeinoma
Sanskriet	uccha ochcha	nika neecha

"Hypsoma", komt vooral in het Nieuwe Testament voor; het meervoud is hypsomata. Paulus van Alexandrië gebruikt het woord kolloma, dat uitholling betekent. In de Michigan Papyrus 149 komen nog de zeldzame benamingen "troon" en "gevangenis" voor. Plinius noemt de verhogingen 'sublimitates'.

De sanskriet termen worden verschillend geschreven. Ochchabaia betekent verhoging of sterkte, ochchabhaga duidt de zodiakale graad aan, waarop een planeet verhoogd is.

Samenvatting van de toekenningen aan planeten.

Toegekende tekens:	Toegekende verhogingsgraden:
ZON AR	00AR 10AR 14AR 15AR 19AR 20AR
MAAN TA PI	03TA 04TA 15TA 23TA
MERC. VI PI GE LE AQ SC	13VI 15VI 25VI
VENUS PI CN	15PI 17PI 26PI 27PI 28PI
MARS CP VI	15CP 18CP 27CP 28CP 29CP
JUP. CN TA	03CN 05CN 15CN
SAT. LI	15LI 19LI 20LI 21LI
URAN. TA SC VI LE	03SC 16SC 24SC 25SC 09SA 28SA
NEPT. AR LE GE CN SA AQ	09GE 09LE 09SA 18AQ
PLUTO VI SA AR CN PI AQ	18CN 21SA 23SA
	GE SC

Auteur	Jaar	Zon	Maan	Merc	Ven.	Mars	Jup	Sat.
Dorotheos v. Sidon	65	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Plinius	79	20AR	04TA	15VI	17PI	28CP	15CN	20LI
Sextus Empiricus	230	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Porphyrios	304	19AR	03TA	15VI	26PI	28CP	15CN	20LI
Firminus Maternus	335	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Proklus	485	00AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
'Hermes'	550	15AR	15TA	15VI	15PI	15CP	15CN	15LI
Varaha Mihira	560	10AR	03TA	15VI	27PI	28CP	05CN	20LI
Almansor	767	14AR	03TA	15VI	27PI	15CP	15CN	21LI
Alcabitius	967	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Fludd	1626	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Wilson	1819	19AR	03TA	15VI	21PI	28CP	15CN	21LI
Dupuis		19AR	03TA	15VI	27PI	18CP	15CN	21LI
Bouché-Leclercq	1898	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Thierens	1909	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Heindel	1909	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Kniepf	1910	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Brandler-Pracht	1912	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Feerhow	1912	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Merens	1914	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Boll/Bezold/Gundel	1918	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Tiede	1920	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Fischer	1926	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	20LI
Krause	1927	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Julevno	1928	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Fankhauser	1932	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	20LI
Vehlow dl. II	1934	19AR	03TA	13VI	27PI	29CP	15CN	19LI
Knegt	1936	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Privat	1938	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Raman	1938	10AR	23TA	15VI	27PI	28CP	05CN	21LI
De Vore	1947	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Fagan	1951	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Klöckler Von	1952	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	19LI
Neugebauer	1959	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Peuckert	1960	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
De Luce	1963	00AR	03TA	15VI	27PI	28CP	05CN	20LI
Gleadow	1963	19AR	03TA	15VI	27PI	27CP	15CN	19LI
Gouchon	1975	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Halbronn	1976	19AR	03TA	15VI	27PI	27CP	15CN	21LI
Larousse/Brau	1977	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Dam Van	1978	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Dorsan	1980	19AR	03TA	15VI	21PI	28CP	15CN	21LI
Becker	1981	19AR	03TA	25VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Martinek	1983	19AR	03TA	15VI	27PI	27CP	15CN	21LI
Hamaker-Zondag	1983	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Shankar	1985	10AR	03TA	15VI	28PI	28CP	03CN	20LI
Gettings	1985	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Mellinger	z. j.	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Sebottendorf Von	z. j.	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	20LI

Tabel van de afwijkende verhogingsgraden.

Auteur	Zon	Maan	Merc	Ven.	Mars	Jup	Sat.
Traditioneel	19AR	03TA	15VI	27PI	28CP	15CN	21LI
Plinius	20AR	04TA	----	17PI	----	----	20LI
Porphyrios	----	----	----	26PI	----	----	20LI
Proklus	00AR	----	----	----	----	----	----
'Hermes'	15AR	15TA	----	15PI	15CP	----	15LI
Varaha Mihira	10AR	----	----	----	----	05CN	20LI
Almansor	14AR	----	----	----	15CP	----	----
Alcabitius	----	----	----	----	----	----	----
Dupuis	----	----	----	----	18CP	----	----
Thierens	----	----	----	--18/	28CP	----	----
Brandler-Pracht	----	----	----	----	----	----	----
Fischer	----	----	----	----	----	----	20LI
Julevno	----	----	----	----	----	----	----
Fankhauser	----	----	----	----	----	----	20LI
Vehlow	----	----	13VI	----	29CP	----	19LI
Raman	10AR	23TA	----	----	----	05CN	----
Fagan	----	----	----	----	----	----	----
Klöckler Von	----	----	----	----	----	----	19LI
De Luce	10AR	----	----	----	----	05CN	20LI
Gleadow	----	----	----	----	27CP	----	19LI
Wilson	----	----	----	----	----	----	----
De Vore	----	----	----	----	----	----	----
Halbronn	----	----	----	----	27CP	----	----
Dam Van	----	----	----	----	----	----	----
Becker	----	----	25VI	----	----	----	----
Martinek	----	----	----	----	27CP	----	----
Shankar	10AR	----	----	28PI	----	03CN	20LI
Sebottendorf Von	----	----	----	----	----	----	20LI

Verreweg de meeste auteurs noemen voor de zeven antieke planeten de traditionele verhogingsgraden. Grote afwijkingen komen slechts incidenteel voor, met name bij Proklus, 'Hermes', Almansor, Dupuis en bij de schrijvers die de Indische traditie als uitgangspunt hebben: Varaha Mihira, Raman, De Luce en Shankar.

Enkele tekenningen zouden op een schrijffout kunnen berusten:

Plinius; Venus 17° i.p.v. 27° Vissen. Dupuis Mars 18° i.p.v. 28° Steenbok.

'Hermes', onder welk pseudoniem ca. 550 na Chr. geschriften zijn gepubliceerd, zet alle verhogingen op 15°, dus midden in de dierenriemtekens, Klaarblijkelijk verwarde hij de domicilies met de verhogingen. Sommige auteurs noemen twee verhogingen voor één planeet:

Halbronn;	Zon 19° en 21° Ram;
Martinek;	Mars 27° en 29° Steenbok;
Vehlow;	maansknopen 2 tekens.
Thierens;	Mars 2 waarden (citeert Fludd en Dupuis).

De maansknopen.

Verhogingsgraden voor de maansknopen komen het eerst voor bij Alcabitus, de latijnse naam voor Al Kabisi, die in 967 gestorven is in Saragossa. Latere auteurs citeerden waarschijnlijk deze invloedrijke bron. Alleen Vehlow en Fagan geven afwijkende waarden voor de maansknopen. Fagan geeft een siderische waarde.

Auteur	Jaar	N.Node	Z.Node
Alcabitus	967	3 GE	3 SA
Brandler-Pracht	1912	GE	SA
Fischer	1926	GE	SA
Julevno	1928	3 GE	3 SA
Vehlow	1934	LE	CP/AQ
Fagan	1951	1 AR	
Wilson	1974	3 GE	3 SA
De Vore	1976	3 GE	3 SA
Van Dam	1978	3 GE	
Sebottendorf	z.j.	GE	SA

De verhogingen van Uranus, Neptunus en Pluto.

Auteur	Jaar	Uran.	Nept.	Pluto
Feerhow	1912	24SC	09LE	----
Vehlow	1934	25SC	09SA	23SA
Fagan	1951	09SA	18AQ	18CN
Halbronn	1976	03SC	----	----
Van Dam	1978	28SA	LE	AR/SC
Martinek	1983	16SC	09GE	21SA
Gettings	1985	25SC	05AQ	04CN

De toekenning van verhogingstekens aan planeten.

	Zon	Maan	Merc	Ven	Mars	Jup	Sat	Ur	Nep	Pl
Auteur										
Babyloniërs	--	--	VI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Ptolemeus	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Modjemel	AR	TA	PI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Morin	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Burgers, H.S.E.	AR	--	GE	PI	CP	CN	LI	SC	--	--
Sindbad/Weiss	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Partridge	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Gorter, Corn.	AR	TA	--	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Janduz	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	SC	LE	--
Snijders, C.J.	AR	--	LE	PI	CP	CN	LI	SC	GE	SA
Ram, Th.J.J.	AR	(TA)	LE	PI	CP	CN	LI	SC	GE	SA
Parker, Else	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	SC	--	--
Hall, Manly Palmer	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	SC	CN	--
Schilfgaarde, Van	AR	TA	LE/VI	PI	CP	CN	LI	SC	GE	SA
Wilson	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
De Vore, N.	AR	TA	VI/AQ	PI	CP/VICN	LI	SC	CN	AR	
Larousse/Brau	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	SC	LE	--
Deltas	AR	PITA	SCVI	CNPI	CP	TACN	LI	VISC	AQ	GE
Fleming-Mitchell	AR	TA	AQ	PI	CP	CN	LI	SC	SA	CN
Bytheriver	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	SC	CN	PI
Mann, Tad	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	SC	LE	AQ
Bakker, J.C.	AR	--	LE	PI	CP	CN	LI	SC	GE	SA
Jelsma, Rene	AR	TA	--	PI	CP	CN	LI	SC	CN	AR
Morpurgo, L. (Ned)	AR	PI	SC	CN	CP	TA	LI	VI	AQ	GE
Hamaker-Zondag, K.	AR	TA	(AQ)	PI	CP	CN	LI	--	--	--
Randall, Sydney	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	--	--	--
James III, Colin	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	LE	AQ	SC
Mansall, Cordella	AR	TA	VI	PI	CP	CN	LI	TA	AR	VI

Verhoging en val van de planeten zijn begrippen die al eeuwenlang gebruikt worden bij de praktische horoskoopduiding. De verhogingssterkte of zwakte van een planeet is volgens vele astrologen een belangrijke indicatie voor het niveau en de kwaliteit van de horoscoop.

In het verleden hebben astrologen van naam (o.a. Ptolemeus, Morin de Villefranche, Vehlow en Carter) zich beziggehouden met het onderwerp. Er zijn vele theorieën ontwikkeld omtrent de herkomst van verhoging en val.

Willem Venerius onderzoekt in "Verhoging en val van de planeten" de belangrijkste meningen en theorieën en komt op zijn beurt met verrassende conclusies.

Willem Venerius heeft zich ruim tien jaar intensief verdiept in het thema "verhoging en val van de planeten". Hij publiceerde hierover in binnen- en buitenlandse astrologische tijdschriften. Venerius (1950) is onder meer bekend door zijn vertalingen van werken van Thomas Ring. Ook houdt hij zich bezig met de relatie tussen astrologie en I Tjing. Hij is eindredakteur van het bekende astrologische periodiek Spica.